

Tartalom

Tillmann J. A.: Alkotó szabadság	3
Oravecz Péter: Kérdezni szabad(?)	5

TEJÚT

Arany János: Losonczi István. Népies krónika 1848 (részlet)	8

CSILLAGSZEM

Erdős Virág: 35 fotós tipp ünnepelt és kevésbé ünnepelt sajtófotósoknak (vers)	10
Gulisio Tímea: Éhség; Veszett; Rohammentő; Lejárt lemez; Tilosban (versek)	12
Hajós Eszter: Félvihar; Az ajtó mögött ülnek (tárcák)	14
Tallér Edina: Lány a város felett (regényrészlet)	18
Sebők György: Közös nem; Hátunk mögött (versek)	22
Tóth Kinga: Gyakorlat (novella)	25
Nyirán Ferenc: vigyázz; éjszaka (versek)	26
Potozky László: Égéstermék (regényrészlet)	28
Vörös Anna: Vadomát nem érdekli; én vagyok (tárcák)	32
Ughy Szabina: Vagy (vers)	35
Debreceni György: hullik a boldog; egy szelet ízletes hús (versek)	36
Henglár Gertrúd: Az öregasszony virágai (tárca)	38

OTTHON A HAZÁBAN – a DRÓT, a Fedél Nélkül és a Csillagszálló közös alkotói pályázata	40
Ferdinánd Zoltán: A Miskócinét minden este meggyilkolják (tárca)	40
Zelei Bori: A legrosszabb (tárca)	42
Király Eszter: Szilárdnak (vers)	44
Kis Mónika: Pöcök egy napja (tárca)	45

CSILLAGVIZSGÁLÓ

Az erőszakra nincs mentség – Sós Dóra interjúja Takács Hajnallal	48
Takács Hajnal: Bántalmazottak igazsága (részlet)	52

CSILLAGKÉP

Weiner Sennyey Tibor: A művészet szabadsága. Szarka Fedor Guido alkotása és alkotásai	55

CSILLAGPOR

G. Szabó Sarolta: Legyen asztal, amit verni lehet – Társadalompolitika 1990 után Magyarországon	59
Juhász Tibor: Az is él, akin mocskos a ruha	64

Kerecsényi Zoltán: „Mindent az emberekért, az emberekkel.
Az emberekről semmit nélkülük.” 215 esztendeje született Kossuth Lajos

68

KICSI CSILLAG

Balogi Virág: Kiút a kamaszkorból (Gergely Edó: Vadkéken táncoló
elefántok)

76

Gergely Edó: Vadkéken táncoló elefántok (részlet)

78

SZERZŐINK

79

A hagyomány gyökereinek gyöngyeit ízlelő

TILLMANN J. A.

Alkotó szabadság

A nyelvek szellemének és az esetlegesség erejének nászából, avagy – kevésbé képletesen szólva – coincidiáciájából olykor jelentős jelentésmódosulások jönnek létre. Így van ez az alkotószabadság – a szombatév, a sabbatical magyar leszármazottja – esetében is. Ami más nyelveken a huzamos munkálkodás menetének hosszabb vagy rövidebb időre történő megszakítását, a megszokottak felfüggesztését és többnyire más irányú munkálkodást jelent, az esetünkben az alkotással és a szabadsággal kerül közelebbi kapcsolatba.

Ez kétségkívül emelkedett, de legalább annyira kétélű megnevezés: ritkasága azt is jelenti, hogy a közbenső hosszú tartamok alatt se alkotó, se szabad nem volna az ember... Holott folyvást alkotó is, és szabad is: alkotója szabadságának – vagy annak, ami a helyébe fajul.

Megint csak a nyelv sajátossága, hogy szabadságra menni lehet, mert a munkahelyek fizetett felüdülését (holiday, Urlaub) megnevezni ezen a nyelven egyszer így találták jónak.

Az alkotószabadság persze valóban alkotó szabadság – amihez nem kell alkotóművésznél lenni, mivel mindnyájunkat „a szabadságra hívtak meg”, ahogy Tarsoszi Szent Pál írja levelében a Galatáknak (5,13). Szabadságunk első és döntő alkotása így saját magunk vagyunk; az életünk, a lényünk, amivé válunk.

Ezért is mondja Epiktétosz a szabadságról: „Szabad az, aki úgy él, ahogy akar, akit sem kényszeríteni, sem akadályozni, sem erőszakkal rávenni nem lehet, akinek készítéseit nem béklyózza semmi, törekvései célt érnek, ha valamit hárít, nem botlik mégis belé.” (Beszélgetések 4,1,1)

A szabad úgy él, ahogy akar – amin nem az akaratfellobbanások vagy -csomósodások tetszőleges kiélését érti, hiszen leginkább a csecsemő szeretne mindig úgy élni, ahogy éppen akar. A sztoikus filozófus ezt Szókratésszel összhangban mondja, aki szerint „vizsgálatnak alá nem vetett életet nem érdemes élni”. (Szókratész védőbeszéde 38a) Az élet vizsgálása pedig folytonos feladat – amibe az akarat kérdőre vonása is beletartozik: Mit is akarunk? Miért is? Mennyiben jó az? Nekünk? Másoknak? Nemcsak ma, hanem minden időre.

A vizsgálat állandó gyakorlat: ezt végzik a világra irányuló érzékszervek, és ezt latolgatja a tudat kurzora. Az elme szkenneli a külső és belső jeleket, mérlegeli a lehetőségeket; elfogad vagy elvet, hárít vagy törekszik. Mert mindezek nem kevesebb múlik, mint az életünk, a szabadságunk.

A szabadság lehetőségei életfeltételeink függésrendszerében nyílnak. Ezeket tekintetbe venni elkerülhetetlen: a fényt, a levegőt, a földet, a vizet, az étet, a hideget és a meleget... Lehet törekedni a súlytalanságra, de számba kell venni a nehézkedés erejét. Ki lehet kerülni valamelyest a szociális szövetek hálóját, de ismerni kell mintázatát, és figyelembe kell venni változásait ahhoz, hogy a réseken, a hálózemekben meg lehessen találni a kötetlenség térközeit. Azaz a szabadság munka, a lehetőségek feltárása és kitágítása.

Az *akar*at szabadsága azon múlik, hogy ki is az, aki akar: én vagyok-e az, avagy valaki más? Vagy csak a bennem lakó animalitás? Netán egy megrögzött vágy, meg nem vizsgált képhatás? Amit felszított egy villanás, elmélyített a hirdetésvilág?

Szabadságunk állandó választás. Lehetőségek mindig nyílnak; még a rabságban is *nyitva az utolsó ajtó*. De többnyire bőségesek az alternatívák, sőt mi több: „*A legtöbb ember ma a szabadság, a lehetőségei, az alternatívái terrora alatt él.* – írja Jochen Gerz képzőművész. – *Ez azonban nem a költemény szabadsága, nem a rajzolásé; ez nem az a szabadság, amit Baudelaire követel tőlünk – ez időközben már csak a papír szabadsága, a médiumok szabadsága, a keretfeltételek szabadsága, a keret szabadsága.*” (Der Künstler als Pixel; <http://lettre.de/lettre/gerz.htm>)

A szabadság – ahogy a hiánya is – tapasztalat, tanulság. A szabadság tanulható és tanulandó. Epiktétosz azt tanácsolja tanítványainak: „*semmi se kötődjön hozzád, ami nem a tiéd, semmi se legyen hozzád növe, és semmi se okozzon fájdalmat, ha elveszik tőled. És önmagad edzése közben, ahogy a tornacsarnokban, mondogasd mindennap – no nem azt, hogy filozófus vagy, ez a cím talán túlzás volna –, hanem hogy fölszabadulsz; mert hisz ez az igazi szabadság*” (4,1,111). Mindezt annak érdekében, „*hogy olyan emberekké váljatok, akiket semmi sem akadályozhat vagy kényszeríthet, semmi sem béklyózhathat le, akik szabadok, derűs békében élnek és boldogok...*” (2,19,29).

Az antik bölcsesség belátásaihoz egy XX. századi szabad és alkotó, Olivier Messiaen zeneszerző így csatlakozik: „*Egy konstruktív szabadságról van szó, ami önuralom, a másik iránti tisztelet, az alkotás feletti csodálkozás, a titokzatos meditálása és az igazság keresése révén érhető el. Ez a csodálatos szabadság mintegy előíze az égi szabadságnak...*”

Beszéd az Erasmus-díj átvétele alkalmából

ORAVECZ PÉTER

Kérdezni szabad(?)

Az utóbbi években több közéleti fórumon is felmerült a szabadságfogalom definiálásának problémája. Még liberális gondolkodók is sorra mondtak csődöt, ha váratlanul szegeztek nekik a kérdést: mi a szabadság? Márpedig tudottak az nevezhető, ami túllép az ismertén, és szervesül, azaz életté válik a gondolkodás és az abból erőt merítő cselekvések láncolatában. A tudott dolog tudatossággal párosul, nem kíván alapos felkészülést, pusztán tiszta gondolkodást és szellemi jelenlétet – a legváratlanabb szituációkban is. Sürgető ez a kérdés, mert már az elemző politológusok egy része is arra figyelmeztet: nem a rendszer-kontra személyalapú hatalomgyakorlás a legsürgetőbb kérdés a világ társadalmainak tekintetében, hanem a szabadság fogalmának tisztázása.

Legyünk őszinték, mi sem biztos, hogy helytállnánk, ha nekünk szegeznék a kérdést: mi a szabadság? Ha egy mondatban foglaljuk össze, az pusztán ismeret. Ha százban, akkor mellébeszélünk. De ha azt mondjuk: mi sem tudjuk, de foglalkoztat minket a kérdés, és beszélgetni kezdünk róla, máris teszünk egy lépést a szabadság megértése felé. Mert ha félredobjuk a saját igazunk súlykolására való buzogányt, és levetjük magunkról a közöny páncélzatát, fegyvertelenségünk és sebezhetőségünk emel minket a szabadság egy magasabb fokára, ahol konyhakész válaszok helyett az igazán jó kérdések vájnak medret a gondolkodásnak.

A tudathasadásos magyar társadalomban ma egyik s másik oldalról is komoly kritika éri a szemben álló fél szabadságról alkotott elképzeléseit, ennek egyik szimptómája két szólásmondás, amelyek korábbi rendszerekből maradtak ránk, s most ismét szárnyra keltek a közbeszédben – kocsmapultok mellett, újságok hasábjain.

A szabadosság még nem szabadság.

Szabad emberek szabad országban azt teszik, amit szabad.

Mi, magyar nyelven gondolkodók, különös helyzetben vagyunk, ugyanis szabadság szavunknak látszólag ellentétes értelmű gyöke van. A *szab* ige jelentése: 'valamit meghatározott formára vág'; így a meghatározottság és a szabadság fogalmához társuló határtalanság képzete éles kontrasztot képez, még ha ennek nem is vagyunk mindig tudatában. A *szab* ige eredete homályba vész, *szabad* szavunk pedig az ósláv „szvobogy” szó származéka, jelentése 'nem korlátozott'. A két szó a nyelvtörténet meglátása szerint nem egy időben keletkezett, rokonságuk látszólagos.

Ha így is van, egy művészibb látásmód számára szimptomatikus ez az egybezárt ellentét. A két szó továbbképzett alakja is jól mutatja ezt a divergenciát: *szabály* és *szabadság* – azaz 'korlátozás' és 'mentesség'. Szabadság szavunkban ott kísért a társadalmunkat bomlasztó két erő: a korlátoltság és a korlátlan önérvényesítés démona. De még a nem

magyarul gondolkodó nagyvilágban is szemet szúr a középben állóknak a rosszul értelmezett konzervativizmus szabadságfóbiája, valamint a rosszul értelmezett liberalizmus patológikus határfeszegetése.

A hivatalos materialista világszemlélet nem tud mit kezdeni a szabadság eszméjével, ezért a jog vagy a gazdaság területén akarja megoldani azt a problémát, amit szellemi értelemben elmulasztott magáévá tenni. Vajon van-e értelme bármit is tenni egy olyan ügyért, amelynek a tenni akaró szemszögéből nézve nincs értelme? Szabadon cselekszik-e az az ember, akit iniciatívák hiányában pusztán kényelmetlen élethelyzete sarkall cselekvésre? Szabad-e az a szellem, amely tagadja a szabadságot, bár azt, amit tagad, nem tudja eszmeileg befogadni? És következetes-e, ha ezek után számonkéri a szabadság lábbal tiprását az ország vezetésén?

Ha a szabadságnak még csak a lehetősége sem létezne a világban, hogy tudnánk tagadni a szabadságot? És egyáltalán: ha minden determinált, hogy volna lehetséges a megismerés? Ha azt olvasom egy tudományos magazinban: tudósok egy csoportja rájött, hogy a szabadság illúzió; akkor szabad-e egy jóízűt nevetnem azon: valakik rájöttek, hogy rá se jöhettek? Ez a kérdés messzire vezet, de megérne egy jó beszélgetést, nem?

Életünk korai szakaszában a szabadság gyakorlásának módja az ellenállás, a szülői akarat ellen való lázadás. Mindenkinek volt dackorszaka. A probléma az, hogy társadalmi szinten még mindig a dackorszakunkat éljük, amennyiben nem vagyunk hajlandók a Párt (értsd: kormánykoalíció) atyáskodásának (értsd: tekintélyelvűségének) alávetni magunkat. Rövid távon nem is tehetünk mást, mint hogy engedetlenséggel (értsd: párbeszédhelyzetek kicsikarásával) kommunikáljuk a hatalmat gyakorló fél önkényességének tarthatatlan mivoltát. Hosszú távon azonban ez kevés. Nem viselkedhetünk úgy, mintha az ország vezetői rossz szülők lennének, mégpedig azon egyszerű oknál fogva, hogy nem a szüleink. Miért nem lepődöm meg egyik albérletemben sem, hogy a társasház közössége az x évente elkergetett, majd újra szerződötetett közös képviselő rémuralmát és sikkasztásait nyögi?

Úgy tűnik, a szabadság kérdésének megvitatása nem történhet meg morális szempontok figyelembevételével. Morális a magam és a környezetem iránt tanúsított felelősségtudat, az előítéletektől mentes gondolkodás, az élet tisztelete, a másság elfogadása, a magunkban felismert romboló erők féken tartása, és így tovább. A „moralizálás” szubjektív véleményen és önérdeken alapul, a morális szempontok számbavétele viszont az objektivitásra való törekvés egyik törvényszerű velejárója.

Legyünk őszinték, e kétféle irányultságból a rendszerváltás óta sajnos nem az utóbbi határozta meg politikusaink kommunikációját. A politikai kerekasztal-beszélgetések jelentős hányada is csak színjáték, az elfogadásra való képesség demonstrálása, azaz mosolyogva lebonyolított meddő viták – a másokra való odafigyelés gyakorlása helyett. A rendszerváltást szorgalmazó friss társadalmi szervezetek ugyan még kiharcolták, hogy egyenrangú vitapartnerként tekintsen rájuk az akkori hatalom, de rögvést gondjuk volt rá, hogy a lakosságot egy népszavazással mondassák le saját szabadságának teljes körű gyakorlásáról – lásd a „négy igenre” keresztelt „négy nemes” szavazást és a közvetlen elnökválasztás kérdését. Morális éretlensége vezette oda a rendszerváltó pártokat, hogy (Orbán Ottó szavaival:) „szabadságnak azt gondolták, hogy mától fogva a rendőr nekik tiszteleg”.

Azt már tudjuk, mit nem akarunk. De ezen a szinten sajnos meg is reked a tudományunk. A korábban említett ósláv „szvobogy” a *svo-* gyökre vezethető vissza, amely ’saját’-ot jelent. Hol vannak az egyénileg felismert igazságok és a hozzá szegődő saját tetterők, amelyek egy szabad világ megteremtéséhez vezethetnek minket? Mikor hozunk létre egy államtól független, szabad oktatási rendszert, amely nem a hatalom eltartására idomítja a jövő nemzedékeit? Mikor tömörülnek politikától független, szabad szervezetekbe a művészek, és melyik alkotó lesz annyira megvilágosult, hogy visszautasítson állami kitüntetést – bármelyik kormányzati ciklus alatt? Mikor döntünk úgy, hogy a börtönkoszt javuló minősége nem elégíti ki szabadságigényünket? És vajon hányan döbbennek rá a szabadságukért tüntetők közül, hogy az előre megírt vezényszavak skandalása, a gyűlölködő kijelentések a szellemi szabadságvesztés legárulkodóbb jelei?

Felnőtté válásunk ott kezdődik, ha a szabadság már nemcsak dacos önérvényesítésben, hanem másokért meghozott áldozatokban is bontogatni kezdi szárnyait. Lemondások sokasága erősíti az akaratot, hogy ellen tudjunk állni minden olyan erőnek, amely függőségbe kíván hajszolni minket. Úgy tűnik, ez a legjárhatóbb út a szabadsághoz: felnevelni magunkat, de nem a saját, hanem az emberiség felnőtté válásának érdekében. Ez a legnemesebb értelemben vett etikai individualizmus lehetne az ugródeszka egy olyan pártpolitikától mentes civil társadalom eszméjének megértéséhez („hármastagozódású szociális organizmus”), amely éppen idén ünnepli születésének 100. évfordulóját.

Az „élni, és élni hagyni” kezdésnek nem rossz, de úgy tűnik, már nem elég a folytatáshoz. Nem elviselnünk kell egymást, hanem közösen dolgozni egy szabadabb, élhetőbb világért. Egyének és nemzetek szabad akaratból sarjadó együttműködése fogja megteremteni azt az összhangot, amelyre a fráziskereszténység és a frázisliberalizmus egyelőre csak hivatkozni tud.

Én itt tartok most. Te hogy látod?

BU jele ez is

ARANY JÁNOS

Losonczy István

Népies krónika
1848

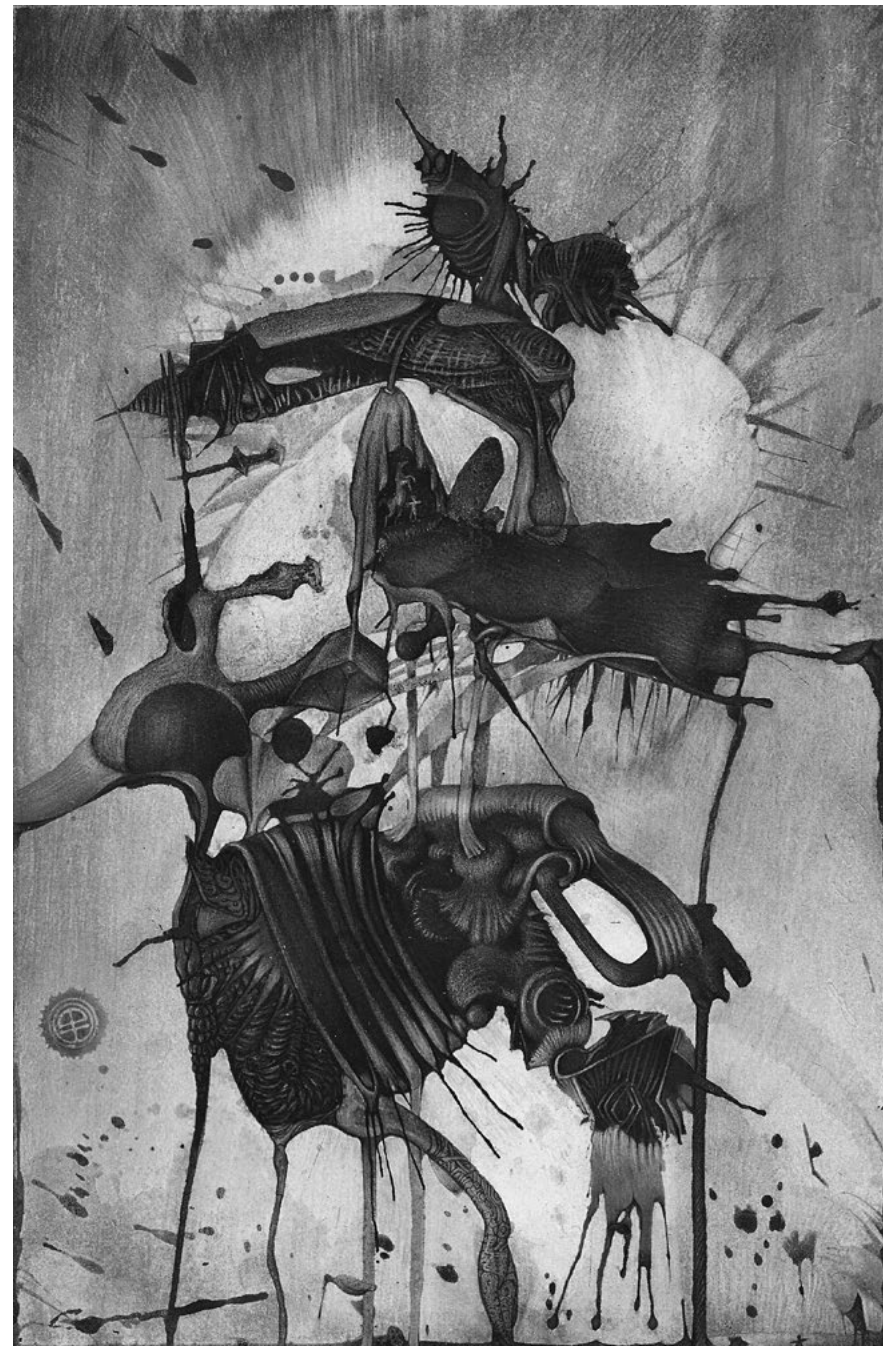
(részlet)

Nehéz az én szívem, nehéz bánat nyomja,
Mert hazámnak sorsa fordul siralomra:
Csak most kezde rá szép szemmel nézni a nap,
Ege alján már is nagy fellegek vannak.

Eljött a Szabadság, ez a drága vendég,
Kit a jó hazafi várván-vára mindég,
Eljött, felkeresni minden kis hajlékot,
Gazdagnak, szegénynek hozni ajándékot.

De nem ismertek rá, szívesen nem látták,
Sok helyen előtte a kaput bezárták,
Sok helyen azt mondák, nagyot káromkodva:
Nem vagy te szabadság, elmehetsz dolgozdra!

Hát mi a szabadság? tán bizony csak ennyi:
„Ne fizess, ne szolgálj a hazának semmit?
Élj, mint a here méh, légy az ország terhe?”
Szép szabadság! illik a magyar emberhe’.

Erdei torony

ERDŐS VIRÁG

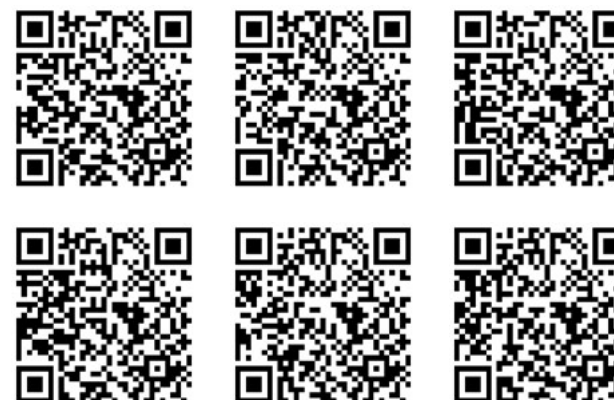
35 fotós tipp ünnepezt
és kevésbé ünnepezt
sajtófotósoknak

A 35. Magyar Sajtófotó Kiállítás megnyitójára

1. képzeld el, hogy képes vagy a képtelenre
2. a fókusz távolságot állítsd végtelenre
3. hagyd a parti fotózást a fenébe:
nézz bele egy denevérhal szemébe
4. legyél egy kis pixelben a világegyetem:
elefánt a budaörsi lakótelepen
5. ne úgy csináld, ahogy mondták
(bekaphatja Susan Sontag)
6. ha a retró „idejétmúlt”, kísérletezz újjal
7. senkit se terrorizálj a fehéregyensúllyal
8. legyél fair a feltörekvő generációval:
békéld meg a kromatikus aberrációval
9. ne legyen a fotód fétis
10. ne csak cuccot vigyél: fényt is
11. legyél csoda-tevő ikon
12. legyél dényolcszázás nikon
13. szavak nélkül szókimondó
14. önfejű és önkioldó
15. tág rekesz a sötét éjben
16. legyél dekk a dinnyehéjben
17. közelíts rá
18. zoomolj bele
19. evezd egy csónakban vele
20. ne süllyedj a derítésig
21. kísérd el a kerítésig
22. ha a szitu szar, te magad ne érezd szarul:
legyél kontraszt
23. legyél zajos
24. exponálj alul

25. ne várd ki a percet, amíg mindennek fuccs:
se objektívsapka, se vakupapucs,
a jépégé kuka, a tipó meg randa,
s a hazád egy lepukkadt, sötét kis kamra...
26. legyél a szükséges korrekció
27. a legeslegvagányabb kollekció
28. tépd le a szánkról a szigszalagot
29. adj vissza az arcunkból egy
kis
darabot
30. legyél te a projekt maga
31. legyél ásó
32. legyél capa
33. legyél ablak
34. legyünk ajtó
35. legyen szabad
magyar
sajtó

Elhangzott a Capa Központban a 35. Magyar Sajtófotó Kiállítás megnyitóján 2017. március 27-én. A versben ifj. Lőrincz Ferenc, Kállai Márton, Magócsi Márton, Ajpek Orsolya, Balogh Zoltán és Markoszov Szergej díjnyertes fotóira történik utalás.

GULISIO TÍMEA

Éhség

Éhes vagyok, nagyon éhes.
 Csentem egy falatot
 A szobatársam sajtjából.
 A répa az enyém,
 Mégis, ha beleharapok,
 Összerezzenek, mintha lopnék.

Elképzelem, milyen íze lehet
 A tücsöknek.
 Olajam még van. Elég
 Egy-két sütésre.

Lassanként átmegyek
 Aktívból passzívba.
 Keresek egy olyan
 Ápolt, csinos, intelligens,
 Műértő hölgyet,
 Aki megenne.

Veszett

Mint a gyilkos tette
 Színhelyére úgy térek
 Vissza hozzád

Megfojt a mentőmellény
 Ha túl szorosra húzod
 Felgyújt amire benzint locsoltál

Mint fához kötött állatba
 Vágja beléd fejszékét
 Az ordító hiány

Rohamentő

A Lánchíd budai oldalán
 Furcsa madarak
 Emelik szárnyaink.
 Talán sirályok.
 Szirénák vagyunk
 A reklámszatyor-fehérségben.

Lejárt lemez

A hangja.
 Mása már nincs.
 Az is alig.
 Utoljára a pia hagyta el.
 Fél pár papucs az ágy alatt.
 Mindegy.
 Saját nyomába
 Nem léphet úgysem.
 Csapból hideg víz,
 Lavórba vér,
 Rádióból régi sláger.
 Betakarom, hátat fordít.
 Segíteni ma sem tudtam,
 Csak kihasználni.

Tilosban

Ahogy lehunyod a szemed
 Közben
 Ahogy a kocsiajtót bevágod
 Utána

HAJÓS ESZTER

Félvihar

Garmarna: Nåden

bezárták a falba akkor pedig nem is tudta hogy – be lehet zárni – ő lesz az áldozat – nem lehet áldozat nélkül nem megy – szóval hogy a falba – bele lett betűsítve – szorosan a kövek szorosan szeretnek lenni – komoly és nehéz kövek – akadozott a lélegzete talán megfulladt időközben csak nem – vette – észre – akadozik a levegő a kövek között alig fér csak be – fuldoklanak a levelek – a levegő önmagán se fér át – maradunk a bogarak lábnyomterképei – madárszarsakktábla – gyűlnek a tetemek – keresni egy kibúvót – mondjuk egy kicsi ér vagy valami csermely – kicsobogni a lyukakon – vízfúga – nem értem miért kell mindig – a falba bezárt szavak – kizártam magam a házból és nincs több kulcs – kizártak a házakból idekint lakom – kilakoltatom magam – elereszti a függönyt nincs már mit takarni – a madarak meg elfelejtenek úgy repülnek – tovább – a falban hideg van – fagyott víztükröz szívárvánnyal – új festmény az ég megint kihúzza magát a látványok mögül – kapaszkodik a kövekbe amik belé kapaszkodnak – nem fért fel a neve a fejfára – mit írjunk oda? írhatjuk hogy jóska? – beleakadnak az ágak – beleakad a lélegzet – a madarak lélegzetébe fulladó bogarak – menetelünk – a komoly kövek mélyeket hallgatnak – a falat ha lefordítjuk föld – a föld meg ég – menetelnek a szavak a köveken – elindul a nap sütni – de nem tud kijönni becsukták az ablakát – mi meg mi mit – csinálunk – ha egyszer a falon csak – betűk – maradunk – melyeket áthúznak továbbírnak lefestenek – milyen igazság a hazugság? – eláldozatosított tekintethajtások – összeszart vizek – kikapaszkodom a szavakból – menetelnek a kopár betűk – a hínárosban – megakad a csönd a levegő – pórusain – nem találom a házat – pedig a kulcsot épp – most – fordítom – el – az arcod – sötét szavak – mögött – a kövek már jól összetörték a méhkasát – lesüti a napot – mindegyelünk – a falat meg jól összekapaszkodták – elengedem – elfogy az árnyék – a szavak kinyílnak – nem lehet bezárni a – falba – így – egy ajtót.

Az ajtó mögött ülnek

Yann Tiersen: La Corde

Mivelhogy az ajtó mögött, nem tudhatjuk, hányan. Azt se, ülnek-e, s nem állnak. Csak annyi bizonyos, lét van az ajtó mögött. Ha nem is emberi. Az ajtó nyitható és csukható, most félig nyitva van, takarja a mögötte levőt, azok elől, akik épp most érkeznek kívülről – akik mi vagyunk. Nyitva van, nyitva is marad. Nem fogjuk becsukni. Mindez azért

van, ne tudjuk meg, ki ül ott, kik ülnek ott, illetve ki áll vagy kik állnak ott. Mi annak az ott levő létnek a látványa és lényegi valója.

Nem tehetünk semmit anélkül, hogy ne tegyünk kárt. A dolgok saját eredeti állapotukban való megtartása – erre kell törekednünk. Igaz, már nem fa, már ajtó. Az eredeti állapotot értsük tehát úgy, hogy az az állapot, amelyben egy adott dolog *éppen most van*. A fa előtte mag volt, a mag egy másik növény, annak a magja, egy másik növény, egy mag, egy növény. Ember nem. Mindent tartsunk meg abban az állapotában, amelyben találjuk. Ezért kérem, senki ne nyúljon semmihez. Ez egy *talált hely*. Nem szorul magyarázatra. Itt minden a helyén van – azon a helyen, amelyen van. Lehetőleg ne lépjenek túl hangosan és túl nagyokat. Sőt, a legjobb volna, ha megállnánk, itt.

Hangok nem szűrődnek ki az ajtó mögül. Olyan, mintha valaki lélegezne, de nem levegőt. Nincs tudómozgás. A tüdők most békésen nyugszanak, nem fújja bokruk szél. A tájkép pontosabb elképzelése végett ezzel a krétával, erre a táblára – mely kizárólag erre a célra és ezen alkalomra lett idehelyezve, tehát nem része a *megzavarni tilos* zónának – rajzolok egy kört. Nem értik? Nos, jól van. Rajzolok még egyet. A kör a teljesség. Két teljesség sem elegendő? Nem. Baj. Akkor húzok vonalakat is, a körök alá. Igyekezem elhítni önnel, ezek egyenes vonalak – ahogy a pirosat is pirosnak véljük látni, akármilyen színtelen sötét van. Ha azt mondom, egyenest húzok, akkor az egyenes, akármennyire remeg is a kezem. Még mindig nem elég? Ezek a bokrok, ilyen a tüdő. Valamilyen nézetből, biztosan. Fehér köpenyt viselek, ezért elhiszik, orvos vagyok, és láttam már tüdőt. Holott. De nem fogom magam elárulni, maguknak.

Hogy szemléltessem a szélcsendet, most vihart készítek. Az valami olyasmi, amit az ember egyetlen kézmozdulattal képes létrehozni, ha akar. Például csettint. Én nem csettintek, azt túl közönségesnek érzem. Tapsolni viszont lehet. Arra kérem, tapsoljanak. Ne féljenek, hogy ezzel kárt tesznek a fennálló rendben – a taps elhal, és újra csönd lesz. Köszönöm, köszönöm. Tovább, hallgassanak.

Az ajtó mögött most hangok vannak. Olyan, mint a mozgás. Nem mozgás, persze, az ajtó mögöttiek pontosan tudják, amint már mi is: a dolgok saját eredeti állapota a legfontosabb. Éppen ezért nem is végeznek mozgást, ha elsőre úgy is tűnik. Illetve nem tűnik – ha tűnik, akkor csak el, s szembe nem.

Arra gondoltam, esetleg bemutatnám önöknek az ajtót. Hogy ez lenne a megfelelő pillanat. Nézzék tisztelettel, ez Az Ajtó. Egyenként be is mutatkozhatnak neki, de az ajtó nem tartja szükségesnek az efféle formáságokat. A kalapjukat, esetleg, megemelték kissé, ha le már nem veszik. Az ajtó, tehát. Apró cseppekben, omolva gördülnek le róla a festékes lemezek. Illetlenül vetkőzik, mondhatnánk, de az ilyesmit nem illik megjegyezni. Az öregedésre sem szoktuk felhívni az öregedők figyelmét. Mind öregedők vagyunk. Különben fehér. Volt, amikor festették. Alatta, persze, fa. A fa nem fehér, a fa inkább faszínű. A festék sem fehér, hanem inkább festékszínű. Sőt, ha jobban megnézik, még azt is láthatják, nem színű. Sajnos szemünk sajátos felépítettsége alkalmatlan ennek felismerésére. Holott. A színtelen ajtó anyaga kemény. Kemény, amennyiben tudjuk, fából van, a festék alatt, s a fa, amennyiben ajtókészítés anyaga, nem lehet olyan puha. Valamikor üveges ajtó volt, most ott, ahol üvegnek kellene lenni, kisebb festett falapok ülnek. Nem szépek, az ajtó sem szép. Az üvegekkel sem volt szép. Ezt mégsem közöljük vele, mert végtére is arra, amire való, ebben az állapotában is kitűnően alkalmas.

Ha kiállítási tárgy volna, és múzeumban látnánk, először talán meglepődnénk. Talán nem. Egy elejtett zsebkendő is lehet műalkotás, ha megfelelő helyen és időben bukkanunk rá.

Az ajtótól különben nyugodtan eltekinthetünk. Amennyiben belátjuk, csak egy darab fa – tehát még a teljesség sem mondható el róla: egy rárajzolt kör is egészségesebb –, elveszti jelentőségét, hogy az ülők-állók előtt ül-áll. Aki már az ablakon túli világot szemléli, ráébredt, mennyire értelmetlen ez az ajtó, s nem nézi tovább. Holott semmi sem érdemtelenebb a másiknál, ugye.

„Ki vagy?” „Hogy én ki vagyok?” „Nem, én vagyok ki.” „Ha te ki, én be.” „De mondd, mi történik?” „Nem tudom, szerintem semmi.” „Semmi? Az hogy lehet? Hallom, hogy az ajtó mögött mozognak.” „Valaki beszél, azt hallgatják. Nem mozognak.” „Ugyan, dehogynem. Hallom, hogy.” „Miből gondolod, hogy az, amit hallasz, valós? Milyen színű az ajtó?” „Nem tudom, fehér.” „Itt, most, épp. De alatta fa. Milyen színű a fa?” „Olyan barna. Barnás. Kicsit olyan, mint az ember bőre, csak világosabb. Ha megmosod, és beissza a vizet, megszívja magát. Lehet, ha elég vizet adunk hozzá, ember lesz.” „Faember? Lehet, ezen még nem gondolkoztam.” „Nem, ezen még én sem. Csak most jutott eszembe arról, amiről ott kinn beszélnek.” „De ha mondtam, hogy nem beszélnek.” „Jó, igaz, nem beszélnek. Illetve nem értem, ha beszélnek. De mintha beszélnének.” „Mintha mozognának... Nem, nem mozognak.” „Kicsit félek, hátha mégis.” „De ha nem.” „De ha igen.” „Igen, valóban, de ha igen. De nem.” Akkor nem.

Szél fúj. Húzza a bokrokat. Törnek, egymásra borulnak. A lehullt ágak a földön ölelkeznek. Esik. Ez nem eső, csak levél. Nem hó, mert nem fehér. Sárga, zöld, piros, barna. Színtelen. Áttetsző. Alattuk, alul – mozognak. Élnek. Hangyányi léptek. Esőcseppnyi lélegzetek. Mozog a levél, a halott. Nem magától – mozgatják. Ha gyökeret eresztene, élő növény lehetne. Nőhetne. De hullt levél olyat nem. Nem él.

Azt szeretném, ha továbbra sem lankadna a figyelmük. Az előadás már nem tart sokáig. Ha a legvégére sem jutnak el tudatuk legmélyebb szintjeire, amiről hallgatunk, értelmetlenül telt el egy újabb nap, mely után hazamegyünk, eszünk, iszunk, alszunk. Legyen reggel mitől megszabadulni.

Csönd van, az ajtó mögött, persze. Ott kucorog egy férfi és egy nő. Persze. Ki más, kik mások. Mindig Egy Férfi és Egy Nő. A dolgok saját eredeti állapotának megtartása korántsem olyan egyszerű és evidens, mint amilyennek látszik. Mert igazából az is lehet, a dolgoknak nincs is egy eredeti, saját állapotuk, mellyel azonosak. Ha valóban férfi és nő van az ajtó mögött, most, épp, attól még ez a férfi és nő előtte embrió volt, hímivarsejt és petesejt, egyesülés, egy teljes kör, amelyből kiszakadt. Előtte más ember volt. Más állat. Növény. Vagy. Semmi, például. Hogy megfelelőképpen illusztráljam a semmit, rajzolok a táblára egyet, a többi közül. Ilyen egy semmi, illetve ilyen is, ilyen se. Ha azt mondanák, ez is csak egy kör, igazat kellene adnom önöknek, hiszen tulajdonképpen ugyanazt a mozdulatot ismételt meg, melyet a tudó rajzolásakor láttak, s amelynek eredményét körnek neveztem. Ugyanezzel az erővel tudónek is nevezhetnék, legalábbis egy kis bokornak a tödéből, hiszen a tudó rajzát is éppen ilyen elemekből állítottam össze. Azt is lehetne mondani, csönd, mert ha arra kérnének, csöndet rajzoljak, is kört rajzolnék. De ezt nem mondják, mert még nem rajzoltam maguknak csöndet. Ez a kör most a semmi. Olyan semmi ez, mint a minden. Vonalaktól mentes.

„Sokáig kell még várni?” „Sokáig? Mire?” „Ne mondd, hogy te nem vársz.” „Nem, én nem várok. Nincs mire. Csak úgy várni nem lehet.” „Dehogynem. Félsz?” „Igen, félek.” „S mitől félsz?” „Félek.” „Mitől? Csak félsz. Na látod.” „Nem látom. Nem függ össze. Különben pedig nem kell várni. Vársz, ha akarsz. Te döntöd el.” „Én döntöttem el? Félsz?” „Igen, félek.” „Azért félsz, mert úgy döntöttél, félni akarsz?” „Nem. Azért félek, mert úgy döntöttem, félek.” „Akkor nem akarsz?” „Nem kell akarni.” „Szerintem el kellene kezdeni már.” „Elkezdeni? Mit?” „Valamit, bármit. Csak legyen elkezdve valami.” „Elűtni az időt? Unatkozol?” „Ugyan. Csak hideg a parketta.” „Én nem fázom.” „Én sem fázom.” Nincs hideg.

Kinn világítanak a padok, napfénytől vagy tócsáktól. Víz és tűz befolyása alatt. A szoba üres. Illetve így lehetne a legkönnyebben körülírni. Igen, ez a legkedvezőbb megoldás. Körül írni. Sosem belül, csak kívül, körkörösén. Van ez az univerzum, vannak ezek a bolygók, amelyek kizárólag a célból lettek kihelyezve, szemléltessék az univerzumot, így néz ki. Aztán itt van ez a bolygó, amire azt mondják, Föld, holott a talajra is földet mondanak, mintha egy teljességgolyóbis és az azt borító porbőr azonos volna. Az embert sem ember borítja, hanem bőr. A Földet föld borítja. Persze, vannak a fák, a füvek. Haj, szőr. Azért vannak az országok, szemléltessék, milyen egy város, a városok azért, ábrázolják a házakat, a házak az emberi szervezetet mutatják be. Az emberi szervezet modellje az univerzumnak, az országnak, a városnak, a háznak. Is. A dolgok állapota nem saját, ha eredeti is, a szempontból, hogy *egy adott*.

„Nem szeret az ajtó mögött ülni.” „Nem, ő sem szeret.” „Valamiért mégis ott ülnek.” „Ülnek?” „Nem, ez korántsem biztos. Valószínűleg inkább állnak. A kő hideg.” „Hideg, de parkettán ülnek.” „Nem ülnek. Még parkettán sem. Ha padlószőnyeg volna, sem. Csak azért, mert ülhethének is?” „Csak azért, mert állhatnának is?” „Se nem ülhetnek, se nem állhatnak, igaz? Létezhetnek?” „Ez sem biztos. Szabad-e létezni?” „Szabadni szabad, tán, de kell is?” „Nem, nem kell. Minek. Lélegezni sem muszáj. A törvényeket mi magunk szabjuk. Hogy engedelmeskedünk, az a mi dolgunk.” „Nem, nem igaz. Nem lehet így élni. Te is tudod.” „Én? Ki?” „Ő.” „Igen, a két Ő ül az ajtó előtt.” „Mögött.” „Nem, előtt. A többi ember van mögött.” „Nem, nincs többi ember.” „Nem, nincs ember.” „Ők nem ülnek az ajtó előtt és mögött sem.” „Azt is mondhatnánk, nem léteznek.” Léteznek.

A kép bal és jobb sarkában eső esik, máshol nem. Ez egészében leköti a figyelmet. A cseppek csepp formájúak, amíg zuhannak. Láttunk már cseppekről készült gyermekrajzokat. Az eső cseppjei olyanok. Alul félkör, fölül szög. Talán sokszög is lehetne, ha eléggé kiszáritanánk. Nem, a fa sem lesz ember a víztől. Talán. Nem, erre még nem volt precedens. Lehetne, lesz is. Nem lesz, miért volna. A cseppek közben hullnak, csepp alakúak és vízből valók. Hogy kevertek vagy sem, nem tudom. Nem biztos, hogy eső az. Legnagyobb részben vízből tevődik össze, kétségtelenül. Amikor leér, már nincs csepp alakja. Hogy megvilágítsam, mire gondolok, rajzolok ide egy gömböt. Nem, valóban nem lett gömb, csak egy kör. Kár. De ha azt mondom, ez egy gömb, akkor gömb lesz. Aztán rajzolok ide egy másik gömböt is. Látják. Ez a csepp két állapota. Ugyanolyannak látják? Nem tévednek. „Ugyanolyan.”

TALLÉR EDINA

Lány a város felett

(regényrészlet)

Víz, víz, hazavisz

Ma hét helyett fél nyolckor tálalták a vacsorám. Nem mintha fontosnak tartanám, tök mindegy, mikor eszem. Tudtam, hogy késés lesz, szólt a házvezetőnőm, hogy leégett a tejbegríz, muszáj valami mást összeütnie. Mindig odaéget mindent. Borzalmasan főz. Szeretem a főztjét, megszoktam már, nem bánom, hogy rossz, így is jó.

Hét óra öt perckor sétáltam oda az ablakhoz, és kinéztem, le az utcára. Masszív, egybefüggő tömeg, nagy, ormótlan, hömpölygő massa. Az emberek helyett a folyót nézem inkább.

Vártam, hogy elmúljon ez a melankolikus, nosztalgikus, neurotikus hangulat. Vártam, hogy megszálljanak, elárasszanak, aztán kimenjenek belőlem az emlékek, hogy a múlt helyett a jövőt nézzem inkább. Ki kell találnom, hogyan tovább.

A víz sodrásával megegyező irányban, tíz utcával feljebb, mondjuk egy kis családi ház konyhájában egy férfi ugyanebben a pillanatban ugyanígy érzi magát. Mint én. Reménytelen hangulatban van. Eljátszottam a gondolattal, hogy így volt. Így lesz.

Fekete bőrcipőjét tisztítja épp, mindjárt végez. Utána az ingét is kivasalja majd. Szere-ti úgy befejezni a napot, hogy mindent előkészít, reggel kapkodás nélkül indulhasson az élet. Rossz érzése van, úrrá lett rajta megint a szomorúság, mostanában egyre többször van ilyen. Lehet, hogy beteg vagyok?, gondolja, és eszébe jut a szerelme. Ma reggel is haraggal váltak el, veszekedtek, megint megbántotta a lányt, pedig nem akarta, csak így jött ki. Mostanában egyre többször így jön ki. Az a rohadék, szünni nem akaró rossz-kedvem, az az oka mindennek, gondolja a férfi, és egészen közel emeli a forró vasalót az arcához, ellenőrzi, elég meleg-e már. Még melegedhet egy kicsit. Leteszi a vasalót. Bekapcsolja a tévét. Csak két csatornát lehet fogni, egy zenés show-műsorokat sugárzót és egy imacsatornát. Ez utóbbit óránként tizenöt perces, hitvezető által irányított közös imádság után negyven percig interaktív, élőnek tűnő jósműsort közvetítenek. Plusz óránként öt perc reklám. Én vagyok a hitvezető. Ez igaz, ezt nem csak elképzelem. Én mondom az imákat, így alakult az életem.

A nap ma reggel négy óra ötvenhét perckor kelt fel, és este nyolc után négy perccel tért nyugovóra. Minden ugyanúgy ment ma is, mint ahogy szokott. Jött a nap, aztán ment a nap. Nem csináltam semmit sem. Mindent ugyanúgy csináltam, mint mindig.

Késő délután, hét után valamivel, több mint negyedóraig álltam az ablakban, gyönyörködtem a kilátásban, reménykedtem, hogy ez majd elúzi a melankóliát, ami kezdett úrrá lenni rajtam is, akárcsak azon a férfin, akit elképzeltem. A folyó mentén lakik, innen pár utcával feljebb. Szép az alkonyat. Az élet szép. Ezt a mondatot mantráztam.

Egy nagy rakás szar az élet, gondolta a férfi, mondjuk, ugyanebben a pillanatban, miközben fehér ingét vasalgatta. Mondhatna valaki valami biztatót, mert olyan rossz kedvem van, hogy mindjárt meghalok, sóhajtja. Abbahagyja a vasalást. Az asztalhoz lép, leül a gépe elé, és elküld egy üzenetet. „Édesem, rossz érzésem van. Félek. Mi lesz velünk? Mondj valami biztatót!”

– Kész a vacsora! – kiabált az ebédlő felől a nappaliba a házvezetőnőm, ugyanekkor. Visszahúzott a valóságba. Olyan a hangja, mint anyámé volt nagyon rég, amikor még élt, tudott beszélni, főzni, tudott ölelni. Mármint anyám. A házvezetőnőm borzalmasan főz. Nem baj. Nem a főztje miatt vettem fel, egyáltalán nem érdekel, mi a vacsora.

– Kész a vacsora, hányszor mondjam? – ordít be megint, olyan hangsúllyal, mint anyám régen. – Gyere már, ki fog hűlni! Rántotta. Az csak melegen jó.

Folyton rántottát készít vagy tejbegrízt, és folyton kiabál, akárcsak anyám. Kék szemű, aprócska asszony, a vállamig sem ér. Régen magasabbnak tűnt. Szép volt. Most is az. Nem is tudom, hány éve van mellettem, nem emlékszem. Azelőtt nem tartottam olyan pontosan számon az időt, mint mostanában, azt hittem, hogy az idő végtelen. Az első pigmentfoltra, amely megjelent a kezén, a jobb kézfejen az első öregségi foltra, arra viszont emlékszem.

– Minek bámészkodsz folyton az ablaknál? Mi az, amit onnan látsz, innen meg nem? – kérdezi.

A nappaliban állok, az ablakon bámulok ki, és az ő kezére gondolok, meg arra, milyen szép nő volt, a legszebb, mostanra meg vége. Régi emlékek nyomasztanak, nem akarom, hogy hiányozzon a múlt. Mantrázom, hogy az élet szép. Nem látom, mit csinál, mert ő az ebédlőben van, én meg a nappaliban. Zsörtölődik, hol vagyok már, miért nem megyek vacsorázni, közben igazgatja az edényeket, szalvétát, abroszt, az asztal közepén a virágvázat. A hatalmas üvegfal előtt állok, neki háttal, egy másik szobában, nem tudom, mit csinál, de tudom. Zsörtölődik, és leégeti a vacsorát. Ezt csinálja. Ennyi maradt belőle. El kéne engednem őt, hadd menjen, legyen végre szabad.

Minden falam üvegből van, bárhová lépek, akárhová ülök, mindenhol csodás a kilátás, csak aminek háttal állok, azt nem látom. Az ablakhoz sétálni tényleg felesleges póz csupán. Átmegek az ebédlőbe, leülök az asztalhoz. Nézem a házvezetőnőm kezét. Pakolgatja élém az ételt. Tele van a keze apró, barna pigmentfolttal, a vékony bőr alatt látszanak az erek, lüktet, hullámoz az ütőér, vékony kis folyócska, még pezseg benne az élet. Nemsokára ő is meg fog halni.

– Köszönöm – mondom neki. – Ma is pompás a vacsora.

Egy fiatal lánynak a belváros legelőkelőbb negyedében, a nagytemplom melletti irodaház nyolcadik emeletének nyolcvanhármas számú irodájában, a huszonhetedik asztalnál ugyanebben a pillanatban jelzett a gépe, hogy üzenet érkezett. Nem biztos, hogy így volt, én így képelem. A lány a negyvenkettedik széken ül, a monitort bámulja. Túlórázik. Az a dolga, hogy üzenetekre válaszoljon, előre megírt szövegekkel. A szövegeket én találtam ki, akárcsak az imákat. Az imatévénél dolgozik. Az imatévé az enyém. Negyvenpercenként tizenöt perc szünete van. Amíg a tévében az ima megy, ő pihen. Amikor a tévében jóslás van, ő lelkesítő és praktikus tanácsokat tartalmazó ezoterikus üzeneteket továbbít azoknak a kétségbeesett, melankolikus vagy türelmetlen nézőknek, akik nem tudnak bekerülni az élő adásba, hogy a leghíresebb jósnőtől kérdezzék meg,

milyen lesz a jövő. Én vagyok a leghíresebb jósnő. Én jósolok a tévében. Mindig ugyanazt mondom, illetve van pár variáció, amiből választani lehet, a kérdés dönti el, melyik választ fogják hallani. „Üdvözlöm. Mi a kérdése?” – mondom a betelefonálónak. Már majdnem tíz éve nem frissítettük a felvételt. Az emberek mindig ugyanazt szeretnék hallani, akkor minek frissíteni a válaszokat? Szerelem, karrier, pénz, esetleg egészség, ennyi a kérdés. A lényeg, hogy ne veszítse el senki a reményt, ebben segíték én. Reményteljesek a válaszaim, plusz még praktikus tanácsot is küldetek üzenetben annak, aki kéri. Tanácsokat oltárállításra, mantrázásra, imára, Istenre.

Mire befejeztem a vacsorám, a zenei show-műsorokat sugárzó televízió gálaműsorának negyedik produkciójaként egy kissé elhízott, kék hajú énekesnő a kezébe veszi a mikrofont, és egy kábé százötven évvel ezelőtti slágert kezd el énekelni, a *Blue Velvetet*. A cél az, hogy az emberek ne veszítsék el a hitüket. Tudják és higgyék, hogy van beleszó-lásuk a dolgok menetébe, higgyenek abban, hogy igenis ők döntenek el, ki a legjobb, ezért ez is egy interaktív műsor. A zenei show-műsorokat sugárzó tévécsatorna is az enyém. Nem a kék hajú énekesnő fog nyerni.

A lány az irodából megszokott, unott mozdulatokkal küldi el az utolsó válaszüzenetet a gépéről. Lejárt a műszak. Összepakolja a holmiját. Nincs kedvem hazamenni, gondolja, megint csak veszekedni fogunk, nem tudom már elviselni a rosszkedvét, reménytelen hangulatát, lehet, hogy jobb lenne, ha eltűnne a francba. A férfit gondolt, aki ugyanazt érzi, amit én. Négy perccel később lemegy a nap.

A férfi ekkor már több mint egy órája várja, hogy valaki segítsen rajta, üzenjen valami biztatót a lány. Egyre szomorúbb lesz, mert nem vigasztalja senki, nem menti meg senki. Pontban nyolckor végre üzenete érkezik. „Készíts a lakás bármelyik pontján egy oltárt, ülj le elé. Mindegy, milyen oltárt készítesz. Végezz egy kis Pránajámát. Kicsit meditálj, aztán Mantra Dzsapázzál. Imádkozz Istenhez, és elmúlik a rosszkedved. Mindegy, ki az istened, lényeg, hogy higgy benne.” A Krisnásoktól tanultam ezeket a szavakat, hogy Pránajama meg Mantra Dzsapa, még egészen fiatal koromban. Később ötvöztem az otthonról hozott tapasztalatokkal, és ez lett belőle. Évtizedek óta áruolom ilyen formában a reményt. Nagyon sok ember megveszi.

Döbbsenten nézett maga elé néhány percig a férfi, nem erre számított. Most szórakozik velem? A lányra gondolt. Igen, szórakozik velem, így akar lepattintani, ezzel a hülye szabványüzenettel, nem szeret már, nem érdekli, mi lesz velem, vége mindennek, oké, legyen így, akkor engem sem érdekel, szarok az egészre, rohadjon meg mindenki. Gondolatban egyre tovább szövögette ezt a mondatot, a végére úrrá lett rajta a halál-vágy és a bosszúvágy is. Teljes szívéből azt kívánta, hogy legyen mindenkinek olyan rossz kedve, mint neki. Felállt az asztaltól. Lassú mozdulatokkal öltözködni kezdett, fehér ing, nyakkendő, ragyogóra fényesített cipő. Még szerencse, hogy előkészítettem a cuccaim, gondolta.

– Így legalább tisztességesen megyek el – mondta ki hangosan.

Lassú víz partot mos, gondolja a lány körülbelül negyed kilenckor, néhány perccel azután, hogy lement a nap. Minden rendbe jön majd. Ezt a mondatot mantrázza mindig, ha elfogja a bizonytalanság. Kilép az irodaházból az utcára, elindul a buszmegálló irányába, és ezekkel a szavakkal, hogy lassú víz partot mos, meg hogy minden rendbe jön majd, megnyugtatja magát. Víz, víz, hazavisz. Ez is eszébe jut. Egy dal kezdősora. Halkan

dúdolgat. Fázik. Fáradt. Türelmetlenül toporog a megállóban, most már minél hamarabb otthon akar lenni. Húsz percig vár a buszra, és csak amikor már felszállt, akkor veszi észre, hogy ma este véletlenül egy emelt díjas céges üzenetet küldött el a szerelmének. Mentálisan labilis, beteg ügyfeleknek szokott küldeni a cég ilyen üzeneteket. A vállalat az enyém. A lány, miután észrevette a tévedést, gyorsan elküldte a saját üzenetét. „Kitartás, szerelmem, minden jó lesz! Hamarosan hazaérek, várj meg, el ne menj!” De már késő volt. A férfi valamivel kilenc után elment. A busz a folyóparton haladt.

Vacsora után végignézttem, ahogyan a házvezetőnőm lassan leszedi az asztalt. Megfogtam a kezét.

– Engedj el – mondta szelíden.

– Rossz érzésem támadt – mondtam. – Hadd fogjam a kezed.

– Engedj el, pihenni akarok – mondta ő.

– Ugye minden rendbe jön majd? – kérdeztem én.

– Hozd rendbe! – mondta ő.

– Ne hagyj itt! Félek. Segíts nekem! – mondtam én.

– Kész vagyok. Mára végeztem – mondta ő. – Jó éjszakát.

Kiment az ebédlőből, még egy ideig hallottam, ahogy távolodnak a lépte.

– Jó éjszakát.

Percekig ültem az asztalnál, azon gondolkodtam, most mit csináljak. Átmentem a nappaliba, bekapcsoltam a tévét, és végignézttem a zenés show-műsort, tízkor lett vége. Odasétáltam az ablakhoz, kinéztem. Az utcákon nappali fény, ez egy forgalmas környék, mindent beragyog a fényszennyezés, sosincs sötét. A tömeg odalenn egy hömpölygő, nyomasztó, összefüggő embermassza, mint valami szürke, torzszülött szörnyeteg. Az utcasarkon egy autó villog némán, akadályozza a forgalmat a kanyarban, körülötte mentősök. Épp újraélesztenek valakit. Egy férfit halásztak ki a folyóból, idesororta pár utcával fentebbről a víz. Reménytelen. Még innen a magasból is látszik, hogy nem él. Ez már a harmadik ezen a héten. Végignézem az orvosok, ápolók elszánt próbálkozásait, küzdenek egy halott életéért. Lassan ők is belátják, hogy nincs értelme. Nem ismerem az áldozatot, sosem láttam, nincs hozzá közöm. Ehhez az egészhez semmi közöm. A halálhoz nekem semmi közöm. Látom, ahogy viszi a víz a mocskot. Régen gyönyörű, tiszta volt a folyó. Olyan tiszta, hogy azt mesélték róla, aki abban megfürdött, lemosta a bűnöket is. Igen. Partra vetik a hullámok a koszt.

Lemossa a víz a mocskot, aztán partra vetik a hullámok. Sárga, zöld, barna hab a folyóparton. Maradjon a mocskok ott, ahonnan jött, a földön. A víz pedig tisztuljon meg. Érjen a tengerbe tisztán. Legyen ragyogó és tiszta minden óceán. Süssön a nap, szálljon friss pára az égbe. Legyen belőle felhő. A felhőből legyen eső. Itassa meg a tiszta eső tiszta vízzel a földet. Legyen tőle tiszta a föld is. Igen, legyen tiszta. És legyen emlékezete a tiszta víznek. Jegyezzen meg mindent. Emlékezzon. Aztán fagyjon meg. Legyen jéghegy, legyen az is kristálytisza. Legyen kristálytisza jéghegyekbe fagyva minden emlék.

Anyám azt mesélte régen, hogy a halál sosem jár egyedül. Ahol megjelenik, ott mindig legalább ketten mennek el.

SEBŐK GYÖRGY

Közös nem

Karjaimról a szőrt lassan kefélik,
a sustorgás is mindegy, csak a csend
maradjon távol. Ünnepi bőrt öltenek
rám, az impregnáló szaga felszáll
egészen az arcomig, most épp egy
főhajtásnyival vagyok távolabb

az égtől. Egy padlásnyi halogatás is
elválaszt tőle. Költözni kellett volna
rég. Mielőtt beteszi ide csontlábát
ez a tél is. Elodázzuk egy mozdulattal
a fény és az udvar látványát, amit
beperget a hold kereteink közé.

Talpam alatt a tegnap gyászjelentései
a csempe rózsáin, lábfejem fekete
és fényes a cipőtől. Valaki könnyei
továbbpattannak.

Hátunk mögött

egy város és sírkertje nőnek ikerként
egymásra. Utcatáblák és kövek viselik
a holtak neveit. Legendás testvérség
a kettejüké, egyre kevésbé tudja őket
bárki is megkülönböztetni egymástól,
és csak az analógiák mentén tudnak
tájékozódni ebben a különös labirintusban.
Egymásra tükrözött járdák idegpályái
szövik keresztül ezt a két féltekét, három
dimenziós Rorschach-tesztet, amiből
mindenki csak azt tudná kiolvasni, hogy
nem egészen ép – de a nevekről eltekinteni
van, akinek nem szabad még, mert nincs
ideje az eltévedések között, és egészen addig
nem is lesz, amíg az emlékezés haza nem segíti

A Csillagszálló megrendelhető a szerkesztőség
postacímén: 1410 Budapest, Pf. 200,
e-mailen a csillagszallo@gmail.com címen
vagy telefonon a 06-20-470-3434-es számon.
Az évi négy lapszám éves előfizetési díja 1400 Ft.
Korábbi lapszámaink is megrendelhetők.

TÓTH KINGA

Gyakorlat

Mászunk, megtámadják a birodalmat, gyülekeznek a sereg ellen, haditerveket szövünk, amikor kint vagyok. Van egy rés az ipari kerítésénél, ott lehet átmászni az általános udvarához. A külső vas színpadon van az énekkar, először szoprán, aztán alt szóló, a végén tenor. Ezen a vaslépcsőn ülünk, meg a bejáratnál, viszünk plédeket meg pulcsit. Most csata van, az alattvalóknak áldozatot kell hozni, a királynőnek gyakorolni az uralkodást, és fájdalmat okozni az alattvalónak. Fizikai erőt is kell mutatni, hogy felkészüljenek a harcra. Az uralkodó kemény, erős és érinthetetlen, az alattvaló a lábánál lesi kívánságait, hosszú ideig gyakorolnak, akárhányszor csak hazaengednek.

Az uralkodó nem fog fegyvert, csak utasít, az alattvalónak pisztolya van. Gázpisztoly, de nehéz, nem látszik, hogy nem igazi. Egyszer kell csak hazahozni, amikor az alattvaló nem tud vigyázni rám. Negyven perc hazáig, talán nem kell elővenni, talán nem szólít le senki. Nem egyedül megyek haza, nem akarom ezt a pisztolyt, a hátizsákomban az ágyneműtartóban rejtegetem. A szigetre is viszem ezt a hátizsákot, a cigi kívülre, a szerek belülre, megtanulom észrevétlenül bevenni, lenyelni a fulladás elejét, elfordulni, pumpálni, és visszatenni a zsákba. Pár másodperc, és visszaváltozom.

Az Eljövendő virágainak cseppjeiben fürdőzők

NYIRÁN FERENC

vigyázz

„...a halottat körülveszik az angyalok.”
(Borges)

a téridő körkörös hullámainak hátára
feküdj, s távolodva a centrum örvénylő
szívóerejétől, hagyd, hogy elsimuljanak
az emlékek ráncai, s partot érve a mohalepte
lépcsőkön lépkedj óvatosan a nyirkos
pincék hatalmas termei felé, hol a falakba
vált apró mélyedésekben megpillanthatsz
a belőled szivárgó szeretet fényében a
némaságra ítélt angyalok arcát, de vigyázz,
ne érintsd őket, mert örökre elkárhozol, és
arra ítéltetsz, hogy a pincék labirintusában
bolyongj a végső virradatig, hol minden
fülkemélyedésből egyetlen arc néz majd
vissza rád.

éjszaka

„kimondom nektek az éjszakát”
(Bari Károly)

barit olvastam az éjjel, cigánytűzek lobogtak
a megrabolt sötétben, s kamasz voltam újra;
láttam, amint a cigánytábor az égbe készül,
szikrák szálltak a lángnyelvek hegyéről a
fekete csillagok felé, s amikor egy a kedvesem
derékig érő kormos hajába hullt, nevetve
emelte ki onnan, és tenyerén nyújtotta felém
az izzó parazsat; egyenként pattantak el
a földhöz ráncokkal kötözött szíjak, táncos
talpak dobbantak a rögzös mező szikkadt kérgén,
egyre hangosabban szólt az ének, és egyre
gyorsabban perdültek a lábak, beleszédültem
az éjszakába, mint kedvesem éjfekete szemébe,
beleájultam a látomásba, amint a pörgés elveszi
a gravitáció erejét, és a cigánytábor tényleg az
égbe megy, csak én ülök a hamvadó magányban,
árván, és mégis boldogan, az én napomra várva,
amikor újra fellobbannak bennem az
elfelejtett tűzek.

POTOZKY LÁSZLÓ

Égéstermek

(regényrészlet)

Hajnaltól három vízagyú jött az Ezredvég felől, senki nem látott ilyeneket még soha. A bontások miatt nem voltak szemétkupacok a barikádok előtt, amik megakaszthatták volna őket, könnyű volt a dolguk, pláne hogy most nemcsak a mindent betérítő tűzoltópumpa volt a tartályukon, hanem tolólappal is feltuningolták őket, meg se várták, hogy kiviradjon, a semmiből dübörögtek elő velük. A légiósok fölöslegesen szórták a Molotovot és a követ, ezek a régi, átalakított csapatszallítók túl jól vannak páncélozva, és a vezetők is ráadták a gázt, meg se kottyant nekik egy-két barikád. Mint valami kartondíszletet, úgy hajlították meg a frissen újraköltött falakat, szanaszét röpült róluk a sok szkinhed, de a vízagyúk hátrafaroltak, és megint beléjük hajtottak, és hiába lángoltak a kerekeik, akkor se hagyták abba, nem lassítottak. A harmadik-negyedik ütközés után csak arra maradt idejük a légiósoknak, hogy amit lehet, felgyűjtsanak maguk után, és visszavonuljanak a belső védőpalánkokhoz, itt tartják a vonalat, *sebesültek érkeznek!* ezzel költöttek fel minket, *megtámadták a Konrádot!* Hányingerem van, szorul a gyomrom az álmos félelemtől, magamra szedem a felszerelésem, és botladozok lefelé a lépcsőn, a főbejárat előtt szétnézek, vajon merre lehetnek Avnerék.

Ott, ahol az utcák a térbe futnak, már csak lángok vannak, fura így együtt a tűz és a rögtön belém vágó fagy. Megborzongok, mert tényleg odalettek a barikádok, épp most égnek hamuvá, és ettől a védtelenségtől a Konrád is mintha összetöpreődött volna. Észreveszem a brigádomat a félhomályban, odamegyek hozzájuk, tanácstalanul toporognak mindenféle civilekkel elvegyülve, senki se tudja, merre menjen, mit csináljon, mint amikor egyszerre két irányból fut be a metró, és minden talpalatnyi helyet ellepnek a leszállók. Végül mégis túl sok lett a vízagyúk tolólapjának a törmelék, ezt beszéljük, azért nem törtek be jobban, meg hogy azok a légiósok se semmik, akik felmásztak a vezetőfülkékre, és pajszserrel megpróbálták lefesztegetni a védőrácsot, így csimpaszkodtak a motorházon, amikor elhajtottak velük, mutatja egy csávó, *páran utánuk mentek, hogy visszahozzák őket, most írt a haverom, az megvan, hogy az autópálya-kijáratoknál a zsaruk kivagdossák késsel azoknak a buszoknak a kerekét, amiken vidékről utaztatnak tüntetőket?*

Tudom, milyen az, ha gumilövedékkel vagy vaktölténnyel dolgoznak a rohamrendőrök, gyér pukkanások-csattanások egyenként, a riasztógránátok robbanásai pedig mindent elnyelnek, és lassan múlnak el. Ezek a hangok a távolban viszont újak, valahogy szárazabbak, halkabbak, komolyabbak, és nagyon máshogy szólnak, mint a filmekben. Mintha egy óriási üstben kukoricát pattogatnának, olyanok ezek a zajok, elképzelem, hogy szétszakadnak a gömbölyű, sárga szemek, és biztosan így hasadnak fel azok a légiósok is, akik a társaik után mentek ki, és akiket most lekaszálnak a hosszúra eresztett sorozatok. A körülöttem állók arcából rájövök, nem én hallom egyedül, hogy nem spórolnak a golyókkal, tágra meredt szemmel figyelnek a símaszkosok is, és ugyanazt érezzük, hogy

itt valami hiba van, mert az nem lehet, hogy ne csak a hírekben létezzen éleslőszer az utcán, hanem tessék, itt ölnek vele a közelemben. Nem, nem kell kattogni, engem nem érinthetnek ezek a dolgok, az ilyesmi kizárólag másokkal történik, de mi lesz, ha a fegyverropogás véletlenül errefelé mozdul, hogy egyszer én legyek más?

És akkor észreveszek egy ilyet. Ketten hozzák, egy a hóna alatt, egy a térdénél fogja, meghajlik a teste, és felgyűlik a vér a terepszínű nadrágján, *utat, utat!* Szorítás van a lábam közt, mintha be lennék célozva, nem gondolkozom, hirtelen hátat fordítok, és nekikezdek átvergődni a tömegben, a lábam elé nézek, hogy ne lássak semmit, a Szakszervezetek felé tartok, valakik a nagyszínpadról üvöltöznek, *kötszer, benzin, plazma kell!* Egymásba recsegnek a mikrofonhangok, legalább elnyomják a lövéseket, csak a pattogásukat érzem továbbra is a tarkómban, miközben félmondatokat kapok el, *ez Mikiegér, dél-afrikai zsoldosokat hív a saját nemzete ellen, szanaszét vérengzik a várost, dehogyis, a TVA-tól vannak, láttam ma reggel egy kisteherautót, amin írta, hogy Terrorvédelmi Alakulat, civilekre is vadásznak, a szemem előtt lóttak le egy mamát, kezében a tejesflakonnal, sikított, és folyt szét alóla a rózsaszín szósz, málnajoghurt, tesó, ennyi a forradalom!* Én meg, ha bírtam volna egyedül lenni, most ülnék otthon békében és biztonságban, de nekem a Szakszervezetek Háza jut menedéknék, lökdösöm félre magam elől az embereket.

Az előtérben egy csomóan fekszenek a földön, nyitva a szemük, vagy nem, nyögnek, és értetlenül bambulnak maguk elé. Kilóg egy kéz egy fehér lepedő alól, nagydarab, narancssárga sisakos öreg sír és telefonál mellette, szerencsére Nikka a szokott helyén van, háttal áll nekem egy gyógyszeres polcnál, ügyelek, hogy ne lépjek rá senkire. Először nem is hallja, hogy neki köszönök, akkora a fejetlenség, majd amikor még egyszer átkiáltom a hangzavart, végre felém fordul, *baszki, lemerült a telefonom, akartam neked írni, mi a franc történik odakint?* Beütött a ménkü, mondom, *lehet, hogy haza kéne menni,* de Nikka a kezembe nyom egy cetlit, *a műtősök kérték ezt a gyógyszert, itt lent nem találom, menj fel érte a raktárba,* légszi, addig én a többit keresem.

Felmászom az elsőre, a pult mögött az ügyeletes azt mondja, hogy nincs ilyen, aztán elveszi a papírdarabot, és kihoz egy tubust, *jó lesz helyette ez is.* Inkább a hátsó lépcsőn fogok visszamenni, nincs kedvem ahhoz a tumultushoz, amin felfele át kellett kínlódnom magam, a folyosó végén ott a külső lépcsőház ajtaja, kinyitom, és Szlendermen áll előttem. Meg se lepődöm igazából, annyira más így közelről, a korlátot szorongatva jön lefelé, elmélyülten telefonozik, és valahogy még magasabbnak tűnik, a bőre is olyan gumiszerű. Engem nem vesz észre, lábdobogás és ideges férfihangok hallatszanak alulról, *vigyázzatok, ügyeljete!* mire Szlendermen áthajol a korláton, *mi történik, uraim?* Egyedül a hangja ugyanaz, mint a tévében, vékony és affektált, hiába kérdez még egyszer, senki se válaszol neki, óvatosan fordítsátok, emeljük! Szlendermen elindul, megyek mögötte, a fordulóban viszont megtorpan, *mit hoznak, uraim?* Légiós csávók, lihegnek a fáradtságtól, *egy embert,* feleli valamelyikük, és haladnának tovább, de Szlendermen odafurakodik a hordágy mellé, lejjebb lépek két fokkal, és a felemelt telefonján nézem, amint videót véve próbálja lerángatni a pokrócot a sebesültről, *hol találták el, várjanak, kérem!*

Nikka sehol sincs a földszinten, ott hagyom a kenőcsöt a gyógyszeres polcon. A kinti hideg szinte cukros, csak most jövök rá, milyen keserű és füledt volt odabent a levegő, véres a mozaikpadló a főbejárat előtt, mindenki kikerüli a tócsákat és foltokat, véletlenül se taposnak rájuk, ügyelek én is. Nem hallok lövésvisszhangokat a Konrád körüli bér-

paloták mögül, visszamennék a brigádhoz, de amerre utoljára voltak, arra nem találom őket, egyedül vagyok, mit csináljak, nem tudom. Az Ezredvég felé jó sokan járkálnak, nyüzsgés van a barikádok körül, vastagon gőzölögnek a szétégett halmok, tűz nincs már, odasietek, sikerült ellopni egy vízágyút, azzal oltották el. Az emberek válla fölött nézem a légiósokat, közülük akarok kerülni én is, fáradtan támaszkodnak, cigiznek és ásítognak, koszos kézzel dörzsölik a szemüket, elhasznált gézlapok, feltépett elsősegély-csomagok és pár fecskendő van körülöttük. Nem merem megkérdezni, mi történt, hogy ők nyúlták-e le a vízágyút, vagy valami mást csináltak, a múltkori elbújással a kék ponyvás házban duplán kussolok, úgy jöttem ide megint, akár egy turista, ismét kimaradtam valami közösből, amiből nem illett volna, érzem, hogy hiányzik közülünk egy ember, de fogalmam sincs, ki lehet az. Ennyire nem ismerem ezeket a csávókat, és szerintem nekik se tűnt fel a hiányom, kisebb bajuk is nagyobb nálam, gyorsan a kabátzsebembe teszem a kezem, nehogy észrevegyék, milyen tiszta, bárcsak én is ilyen szomorú lehetnék, mint ők, erre gondolok, mert belepaszírozódtam a forradalomba, és még egy történetem se lesz, amit elmeséljek. Esetleg évek múlva arról sztorizgathatok túravezetőként, hogy hogyan foglaltak el rendőrségi vízágyút mások, csak ki kell találnom előre a válaszokat arra, hogy és te ezalatt hol voltál? A barikád kijavításánál én is segítettem, mondom majd, és most tényleg fogom az elszenesedett deszkákat, a takonnyá olvadt gumiabroncsokat, és próbálom valamennyire helyrehozni azt, amit hajnalban szétbarmoltak a tolólapok.

Zen növény

VÖRÖS ANNA

Vadomát nem érdekli

az ő neve azt jelenti, tudni valamit, cigány név. úgy mutatkozik be, hogy körbestoppolta a világot, aztán hazatért, hogy tanuljon, erre kicsit büszke. most egy pesti kis utcában lakik, erre kevésbé. Vadoma egyszerű, nem töprengős, nem kérdez feleslegesen, hagyja magát. csak az a gondolat bántja néha, valahol belül, vagy mindenhol, talán a lábfejétől kiindulva, hogy Budapest nem várta meg őt, amíg távol volt. Budapest élt tovább nélküle is, amíg ő csak csavargott. hogy közben átépített magában ezt-azt, hogy ugyanoda, pontosan ugyanoda már sose térhessen vissza. az utcák másak lettek, a Duna más lett, a hidak máshogy fénylenek. megváltoztak a színek.

Vadoma már úgy fogadja el a szabályokat, és úgy mozog együtt velük, ahogy az egy jól funkcionáló társadalom minden olyan egyedétől elvárható, akinél deviancia jelenlétét nem észleljük. azt mondják rá, életrevaló. egészséges. így mozog jól egy közösség, sőt az egész társadalom, a világmindenség attól forog igazán és egyenletesen, hogy egymásra pakoljuk a sok illedelmes mosolyt és illedelmes szívesen, máskor ist. igen, ettől forog úgy, ahogy. napközben tanul, jegyzetel, figyel, mert fél attól, hogy már lekésett arról, hogy okos legyen. az egyetemi padtársa egy zseni. ropogtatja az ujjait, és hátradől a széken, és nagyot sóhajt, hogy igen, neki megvan, meglett, minden helyesen megoldott statisztikapélda után. Vadoma még a jeleket sem érti. nem tud olvasni belőlük. talán csak azért sem. azért illedelmesen visszamosolyog a padtársára, ő pedig illedelmesen, reflexszerűen rávágja, szívesen, máskor is. délután hazaér, eszik, tanul, alszik. nem olvas, a könyvek megvárják, nem jár el sehová jó ideje, nem bulizik, nem iszik, nem cigizik, nem rója az utcákat éjjel, és nem stoppol. Vadoma csak van, és mégsem.

az angyala hetekkel később írt neki, akkor, amikor már biztos volt abban, hogy neki olyanja nincs is, mert lefelejtették, kihagyták a nevét a névsorból, milyen név az, hogy Vadoma, ma, Magyarországon, ilyet nem is lehet, élni nem lehet ilyen névvel. aztán az angyalkája mégis írt. gépelte a sorokat, hogy sok dolga van, tanul meg dolgozik is egyszerre, szóval ne várja, hogy majd naponta jelentkezni fog, sajna, ez van, de azért egy müzliszeletet küld, ossza be két hétre, amíg újra jelentkezik, talán. Vadoma elnézi, ahogy a többiek csokikat, képeslapokat kapnak mindennap, végül is mindegy, neki tökmindegy. már ösztönösen kerüli az érzelmeket, szinte irtózik tőlük. a nagy érzelmekbe amúgy is csak belefulladni lehet. néha még kierőltet magából egy-egy kedves sort, szép szót, illedőségből, hogy a vele szemben ülők megnyugodjanak attól, hogy ő is ugyanúgy rakja egymás után a szavakat, mint akárki más. nem nagy kunszt.

az utcákon mégis elkezdett sokat sétálni. az utcák jók, és megvédik, azokat ismeri igazán. ha elképzeli, hogy Budapest egy őrangyal arca, akkor a kis utcák lennének a sugarak a feje körül. a keskeny orr közlőre nézve az összes híd, a szemöldök íve a Körtér. a Gellért-hegy a szája sarka. a Duna vize lassan csordogál lefelé az orcákon, mindennap egyetlen cseppel több.

Vadoma sokat mossa a haját, hátha a dörzsöléstől megokosodik. most éppen kék színűre festette az egészét, olyan kékre, mint az autópálya aszfaltja. áll a kék hajú Vadoma a buszmegállóban, a kocsikat nézi, melyiket stoppolná le, áll egy nevesincs téren, áll a mindennapos kirakatüvegben, és mégis próbál láthatatlan lenni, amíg az új Budapest is megfakul körülötte. úgy talán megértené, elviselné, hogy akármennyit tanul, valaki mindig többet fog tudni nála, valaki mindig előbb találja meg azt a követ, amire ha rálép, nem inog meg, azt a falevelet, amit ha leszakít a fáról, és hazavisz, nem porlad el, hanem szépen szárad ki.

Vadoma már nem akar többet elveszni. inkább arra vágyik, hogy megtalálják. Budapest vagy az angyalkája, vagy valaki, akinek ha belenéz a szemébe, végiglát az űrön is, ami a minden előtt van. ha tudná, hogy az űr után még mélyebb dolgok is vannak, talán bele sem kezdene. de ha már lestopolt egy autót, hát elmegy vele egy darabig. aztán egyszerűen kiszáll, ha megunja. akár a semmi közepén. majd jön más, másik talán.

én vagyok

amikor leültek a padba, akkor súgta, hogy milyen hideg a kezed ima közben. mindig ilyen, hazudta, és arra gondolt, hogy most ezt a hidegséget a legmelegebb bögre tea vagy a legforróbb férfinyak sem tudná felmelegíteni. pedig egy lánynak, akinek hideg a keze, az olyan, mint az áprilisi hóesés; váratlan meg biztos kiábrándító. azért remélte, hogy valahogy mégis szép, legalábbis a villamosból kitekintve jó, ahogy a finom hórégteg befedi a zöld ágakat és a rózsaszín rügyeket. csak utána gondol az ember a faggal, hogy nyáron nem lesz gyümölcs, egy darab se.

később nem kezdett bele annak a magyarázatába sem, hogy csak néha ilyen hideg a keze, például amikor imádkozik vagy nagyon ideges vagy fél, de azért tud meleg is lenni. ez nem tőle függ. ez biztos hangulati mérce, állatokon a szőrzet, néhány lányon a kéz. ilyen árulkodó jeleket azóta is keres másokon, ami elárulja, hogy ők is éreznek és félnek.

azt is elárulták már neki, hogy nem a véleménye a fontos, hanem az, hogy amit mondanak, azzal egyetért vagy sem. a könnyed fejbőlintást, a sima beleegyezést várják tőle. az egyetértés mögötti indokok, kételyek nem fontosak. azokat tartsa meg szépen, vagy ásson egy gödröt, és temesse bele a baját vagy saját magát, ha nemet mond. hát nemet mondott. erre senki sem számított.

amióta az a lány nem él, azóta nekem kell betöltenem a helyét. azt tudtam, hogy cigizik. a játszótér előtt nem illik, ezért a boldog kft. éjjel-nappal felvidítjuk nevű kisbolt előtt szoktam. arra még nem jöttem rá, hogy a kirakatban miért éppen domestos meg papír zsebkendő van.

azt sem tudom, mi volt a hobbija vagy a kedvenc színe, hogy mit csinált szombat esténként. ilyen utasításokat nem hagyott hátra, csak elsétált, emlékszem rá, ahogy hintázás közben figyeltem. minden alkalommal, amikor a levegőbe lendültem, ő egy lépéssel messzebb került. aztán teljesen eltűnt, én pedig hazamentem. a lépteit már az úton gyakoroltam. a járdák törésvonalain sétáltam, hogy olyan szűken és egyenesen

lépjek, ahogy az a lány. az utcasarkon van egy templom, amit felújítanak. innen úgy tűnik, mintha a daru magasabban állna, mint a kereszt a tornyon. csak amikor egészen közel érek, akkor látom, hogy a daru mégsem magasabb. ez megnyugtat.

később a beszédét próbáltam leutánozni. ez ment a legnehezebben. olyan sokat beszélgettünk, de sehogy sem emlékeztem, hogy hogyan formálta a mondatokat, milyen szavakat használt, és főleg, hogy mennyit szokott elárulni magáról. mennyit mondjak, hogy az éppen elég legyen? és mi lesz, ha belekérdeznek, és én nem is tudom a választ magamról? hetekkel később abban is elbizonytalanodtam, hogy egyáltalán magyar volt-e az anyanyelve. nem tudom, hogy beszélünk-e valaha is, lehet, hogy csak elképzeltem az egészet. hogy soha nem szólítottam meg őt, és ő sem szólt soha hozzám, esetleg ha bocsánatot kellett kérnie, vagy nem ért el valamit a boltban.

a kinézete, a szavai, a szokásai, az érzelmei, mindenre nekem kellett rájönnöm, és abban reménykedni, hogy valahogy átmegyek a rostán, és azt mondják, jól csinálom, és a különbség alig feltűnő. esténként a szobámban is járhattak, hogy megnézzék, hogyan haladok. a tárgyaimat, vagy hogy mit olvasok, és ilyenkor rémálmaim voltak, és az ajtó is résnyire maradt utánuk. azon szűrődtek be éjszakai fények, és olyan gondolatok, amik annak a lánynak a fejében lehettek. elvegyültek az utcai fényekkel, hogy elsőre ne ismerjem fel őket, és elviselhető legyen a súlyuk. mert azok a mondatok nehezek voltak, és érthetetlenek, néha azt gondoltam, hogy nem is egy, hanem több hang. egy párbeszéd. lányhang, fiúhang, megint lány. ismeretlen nyelv, zagyva, koszos patak. most folyó. most valahol egy gát átszakadt.

hiába igyekeztem, nem értettem ennél többet, csak azt éreztem, hogy nem akarom őket, még nem, ez még nem megy. ebből tudtam, hogy még nem vagyok készen. hogy a külső igen, szinte tökéletes, idővel megtanultam beszélni, járni, templomba menni és imádkozni, csak azt még jéghideg kézzel. nem mondhattam meg, hogy azért olyan hideg a kezem, mert ez nem is én vagyok. hogy bár a testemmel el kell játszanom ezt a lányt, mert valakinek mindenki helyébe kell lépnie, ha egyszer elmegy, az egyetlen, ami az enyém maradt, a kezem, és én sem értem, miért. a szív vagy a gerinc vonulata jobban illene, szebb lenne, de nem, csak ez, amivel hozzáérek a napokhoz, vagy megkötöm a cipőmet. minden reggel belecsúszom abba az ürbe, amit itt hagyott, és belülről, lentről próbálom kitölteni, a kín ellenére tettett könnyedséggel haladok a külvilág felé, és közben lassan magam is belehalok. mert valahogy pont ez a lényeg.

már új helyen cigizem, a templom előtti téren. azt hiszem, a lány is örülne neki. közben leszámolom a homlokzat tűzpiros tégláit, elnézem a kapu fölötti szoborangyalt, megsaccolom, hány kilós, elgondolom, hogy miért szörnyek ülnek mellette. szent mihály arkangyal lehet, a mennyei hadak vezére. akaratereje óriási, képes legyőzni bármilyen gonoszt. sokszor hívják ördögűzőskor is, hogy segítsen, űzze ki az emberből a démont, ami a testét uralja. abban reménykedem, hogy a lány valahogy mégiscsak visszatér, vagy ha azt már nem is lehet, meg kell tanulnom úgy élni, hogy végre elhiggyem: én tényleg ő vagyok.

UGHY SZABINA

Vagy

A pirosat vagy a kéket vegyem fel?
Menjek vagy maradjak?
Elveteti vagy megtartja?
Lájkoljam vagy sem?
Apával vagy anyával maradsz?
Adjak neki aprót, vagy menjek tovább?
Kivágjunk még 700 fát, vagy kerüljük el a botrányt?
Átengedjem vagy meghúzzam?
Csináljak úgy, mintha nem venném észre, vagy állítsam meg az egész családot a szétvágott kerítés mögött?
Kemo vagy sugár?
Előbb menjek a postára, és aztán az oviba, vagy fordítva?
Elmondjam nekik, vagy hallgassak?
Agyonüssöm vagy lelőjem?
Bali vagy Tahiti?
Gumival vagy gumi nélkül?
A villanyt vagy a gázt fizessük be?
Pétisó vagy komposztláda?
Lemész úszni, vagy töltsék le egy filmet?
Németország vagy Szíria?
HÉV-vel mentek, vagy inkább biciklivel?
Fölvívjam én apámat, vagy üzenjek neki anyámmal?
Most akkor a fiúkat vagy a lányokat szereti?
Laci bácsi, tetszik pelenkát kérni estére, vagy tudja tartani?
Megállsz a kocsival, vagy inkább ott hagyod az út szélén?
Mondjam, hogy sajnálom, vagy majd csak akkor, ha ő kér először bocsánatot?
Aláírja vagy sem?
Választod, vagy.
Csinálad.
Vagy.

DEBRECENI GYÖRGY

hullik a boldog

kollázs

hullik a boldog szilva
a boldogtalan fáról
az élvezetek előcsarnokában
felsorakoznak a stációk
könyvekre vadászik
a szavak embere

a hálóingnek és a pelenkának
csak az önállóság
csak a szabadság hiányzik
a régi térfalak és a jelenkor
megveregették a vállamat
csendesen csaholt a diktatúra

szavakra vadászik
a könyvek embere
a boldog szilva előcsarnokában
hullanak
a boldogtalan élvezetek
a stációk felmásznak a fára

a bepelenkázott térfalak
és a jelenkor hálóingei
önállóan csaholnak csendesen
a diktatúra megveregeti a vállam
az élvezetek előcsarnokában
csak a szabadság hiányzik

csak a kivágott szilvafa

egy szelet ízletes hús

szeretném hogy a sötétvörös fűzfa
ligetében például egy szelet ízletes
húst is körülvehessenek
és elboríthassanak a legyek
mert mindegyikük úgy hiszi
és azt is akarják elhíttetni vele
hogy saját sorsát csak magának
köszönheti pedig csak egy statisztikai
adat amelyre lesújtott a véletlen

azoknak a tekintetével ítélik meg
magukat és az ízletes hússzeletet
akik elítélik őket
a szégyen csökkenti a zsákmányul
esett emberek értékét
mi történhetett hogy manapság
ilyen szabadon tobzódhat egyesek
uralma a többiek ízletes hús-
szelete felett

azt hisszük a közömbösség és a
passzivitás elválaszthat és meg-
óvhat minket az ízletes hús-
szeletektől valamint az általános
boldogtalanságtól holott épp
ez a tévedésünk tesz törékennyé
és sodor légycsapó-veszélybe minket

a közönség mindig elégedetten
tapsol ízletes hússal
és az ízletes fűrézporral jóllakatott legyeknek

HENGLÁR GERTRÚD

Az öregasszony virágai

Sokszor elfigyeltem az arcát. Békét sugárzott, harmóniát. Alacsony, köpcös volt, mégis formás. Láttam az éveket, amiket maga mögött hagyott, a sok-sok egyforma napot. Volt egy fia, egy évben egyszer ha eljött meglátogatni, akkor sem maradt soká. Jött, és ment, én pedig vártam a panaszt, a csalódást a rövid látogatás miatt, de nem látszott rajta semmi, arca ugyanolyan békés volt, szemében mosoly bujkált. Néha kacagott is, minek örül ez, gondoltam, és morcosan beljebb húztam az ajtóm, ne is halljam a hangját. Nagyothallott, én meg mérgelődtem, mit ordít már megint. Szeretett beszélgetni a szomszédaival, csak engem került el nagy ívben. Nem emlékszem, mikor és miért alakult ki közöttünk az ellenszenv, amit főképpen akkor éreztem, amikor vasárnaponként kiöltözött, gyöngysort és rúzszt rakott magára. Ment a templomba. Ájtatos szentfázék, gondoltam magamban, de őt nem érdekelte, ment télen, ment nyáron, ment olyan fürgén, ahogyan jómagam sohasem tudtam menni. Jól bírta magát, pedig azon a nyáron töltötte be a nyolcvanát. Imádta az életet, a pénzt, sok öreggel ellentétben fel is élte. Új bútorokat vett, lecserélte a bejárati ajtót, az ablakokat. Hófehér volt mindene, csak a lelke volt sötét. Hittem ezt, és nem gondoltam, hogy az én lelkem borús szürkeségét vetítem ki rá. Még jobban begubóztam, becsuktam az ajtót, látni sem akartam, ahogy öntözi, ápolja ronda, lilába hajló muskátlijait, a babarózsaszín leandert, amit folyton dicsért. Jobban szereti ez a virágokat, mint bármit vagy bárkit. Ezt gondoltam, amikor kezdetét vette a hanyatlás. Valaki ellopta a virágokat, ő meg ágynak esett. Töpörödött vénasszonnyá vált, önmaga árnyékává. Kukucskáltam vasárnaponként az ablakon, de nem ment sehová. Nagy hangja suttogóvá vált, már ha beszélt egyáltalán. Néha napokig nem hallottam a szöszölését. Nem tudom, ki talált rá. Azt beszélték, hogy benuktan feküdt a szoba közepén. Rendbe fog jönni, mondtam. A fekete zászlót meg sem láttam az épület homlokzatán, pedig fújta, tépte a szél, zord volt az a nyár. Azt mondják, meghalt, de én nem hiszem el. A leandert szorgalmasan locsolom, tele van bimbóval, sok virágot ígér.

Arthur Lator Gardo

Tantrikus torony

Otthon a hazában

A DRÓT összművészeti és társadalomkritikai portál, a *Fedél Nélkül* utcalap és a *Csillagszálló* folyóirat közösen hirdetett alkotói pályázatot *Otthon a hazában* címmel a hajléktalanságról. Verssel vagy prózával, rajzzal, festménnyel, fotóval vagy filmmel lehetett pályázni felnőtteknek, gyerekeknek, hajlékos vagy hajléktalan embereknek egyaránt.

A pályázat célja az volt, hogy beszéljünk a hajléktalanságról mint közös társadalmi problémáról, mégpedig az irodalmi és a képzőművészeti alkotás nyelvén.

A kiírók versenyen kívül, célzottan is felkértek szerzőket: olyan közismert alkotókat, akik ha szólnak a hajléktalanságról, az már önmagában is jelzés értékű.

A felhívásra közel száz pályázó írásai és tizenegy induló vizuális alkotásai érkeztek be. Az eredményhirdetésre a Kultúrpart nyilvános rádiófelvétele keretében került sor a Budai Fonóban.

Az *Otthon a hazában* versenyen a DRÓT alkotói díját Király Gábor nyerte el verseivel. A *Fedél Nélkül* díjazottjai Kajuk Gyula versekkel és Zilahi Tamás prózával. A zsűri gyermek különdíjasa Peresztegi Hanna (vers). Képzőművészeti díj: Bács Emese (vegyes technika).

A *Csillagszálló* díjazottja Ferdinánd Zoltán, prózája az alábbiakban olvasható. A szerkesztőségünk szerint legsikeresebb további pályaműveket is e lapszámban közöljük.

FERDINÁND ZOLTÁN

A Miskócinét minden
éjjel meggyilkolják

A Csillagszálló folyóirat díjazottja

Minden éjszaka ugyanaz volt a műsor. A Miskóciné elkezdett ordítani, hogy *gyilkosok, gyilkosok, megölnék, megölnék*, tisztára, mint valami ócska horrorfilmben. A villamosmegálló környékén lakott életvitelszerűen, sötétedés után nem is nagyon merészkedett a közelébe senki. Engem egyáltalán nem zavart az ordítóása, meg aztán mindig is kíváncsi voltam, hogy mégis ki akarná megölni, és miért. A múltkor éppen a kutyámmal bókászta a lakótelepi éjszakában, amikor azt vettem észre, hogy egy nő szalad felém a rosszul megvilágított garázssor irányából. Én általában kerülöm az embereket, de őt mindenféleképpen szerettem volna közelebből megismerni, mert már messziről is nagyon jó nőnek tűnt, ráadásul eléggé ki voltam már éhezve, aztán

ahogy közeledett azokkal a hatalmas melleivel, meg is ijedtem egy kicsit, mert el se tudtam képzelni, mihez kezdek majd velük, ha esetleg sikerül rábeszelnem, hogy igyunk meg valamit nálam. Azért persze igyekeztem kulturáltan viselkedni, mégse vagyok egy perverz állat, meg aztán mindjárt ki is derült, hogy nem miattam lassított le, hanem mert éppen gyilkolni kezdték a Miskócinét a bokorban. Kérdezte is rémülten, hogy mi ez az ordítózás, éppen horrorfilmet forgatnak, de én megnyugtattam, hogy nem, itt ez megy minden éjjel, csak a Miskócinét gyilkolják a bokorban. Most költöztél a lakótelepre, kérdeztem, mert más hirtelen nem jutott eszembe, hogy neked mennyire jók a melleid, de ezt már persze csak gondoltam, mégse vagyok egy perverz állat, nem, már majdnem egy hónapja, válaszolta nevetve, de akkor ezek szerint tényleg nincs itt semmi látnivaló. Ez egy lakótelep, szaladt ki majdnem a számon, de végül sikerült uralkodnom magamon, pedig már a nyelvemen volt, hogy ez egy lakótelep, bazmeg, mégis milyen látnivalóra számítottál, de túlságosan jók voltak a mellei, én meg eléggé ki voltam már éhezve, ezért inkább hallgattam, és csak bámultam a melleire szemérmetlenül, lehet, hogy mégis egy perverz állat vagyok. Amúgy nagyon helyes a kutya, mondta, és már szaladt is tovább, köszi, neked meg jók a melleid, szoltam utána, mert akkor már úgyis mindegy volt, de ezt már nem hallhatta meg, mert a Miskóciné éppen akkor azt ordította, talán a teliholdnak, talán az éppen megérkező villamosnak, hogy *dögölj meg, dögölj meg, nem megyek veled, akkor se, ha szeretnéd!*

Elmebeteg volt a Miskóciné, de azért a múltkor is hogy visszahozta a Józsit az életbe, a Józsi ugyanis szívrohamot kapott kutyasétáltatás közben. Jól ismerte a Miskócinét a Józsi meg a Morzsi, a Józsi kutyáját, és persze a Morzsi meg a Józsi is jól ismerte a Miskócinét, hiszen ugyanazon a környéken éltek már évek óta. A mentősök viszont alig akarták elhinni, hogy a Józsi egyedül a Miskócinénak köszönhetően van még mindig életben. Mert hiába ült a Morzsi a Józsi mellett az utcasarkon, amikor a gazdája szívrohamot kapott, nem tudott rajta segíteni, csak nézett hülyén, de szerencsére a Miskóciné éppen a közelben kukázott, és azt is tudta, mit kell tennie, mert régebben mentősként dolgozott, és amíg a szegény Morzsi továbbra is hülyén nézett, és hát mi mást is tehetett volna, mégiscsak egy kutya volt, ráadásul kutyának sem valami okos, a Miskóciné szívmasszázsban részesítette a Józsit, és talán még szájon át is lélegeztette. Hogy aztán a Józsi mivel érdemelte ki a feltámadást, azt nehezen lehetne megmondani, mert sose volt valami szerethető ember. A Miskócinéra is többször ráhívta már a rendőroket, de azt persze nem árulta el nekik, hogy így akarta megbosszulni, amiért ötven évvel korábban, amikor a Miskóciné még se Miskóciné nem volt, se hajléktalan, csak egyszerűen a Jolika, visszautasította a közeledését. Most mégis ő mentette meg az életét, pedig a Józsi már azelőtt se érdekelt a Jolikát, hogy a Miskóci belopta volna magát a szívébe.

ZELEI BORI

A legrosszabb

– Jó, akkor most menjél – mondja anyám. Nézem, ahogy a kezét törölgeti a mosogatórongyba, és azt hiszem, életemben először nem érzek semmit. Nem lepődöm és nem bántódom meg. Nem érdekel az sem, hogy valójában értem, és nekem kellene felé együttérzéssel lennem. A cipőm orrát nézem, az unásig megélt szürke linóleumot, tördelem kicsit a hátam mögött a kezem, de igazából nem érdekel semmi.

– El fogok menni.

– Most.

– Oké. – Tehát most jött el akkor az ideje.

Elege lett anyámnak végül. Már vártam ezt a percet. Vártuk mind a ketten. Számítani lehetett rá, hogy jön. Egyszer. Valamikor. De nem akkor, amikor bejelentés nélkül fölhoztam tavaly nyáron a Pistit, és részegen összetörtük a dédmama tükrét. Nem akkor, amikor eladtam a fekete bőrcsizmáját, és az árából nem jöttem négy napig haza. Nem vettem föl a telefont, és éjszaka kúsztam be a lakásba, majd magamra zártam az ajtót; csak a hűtőt átkutatni sunnyogtam ki, amikor éppen munkában volt. Akkor sem, amikor fölfedeztem az éjjeliszekrényben a titkos naplóját, és három oldal volt hátra, mikor betoppant. És akkor sem, amikor elmentem a nagyihoz, és azt hazudtam neki, hogy rendszeresen üt. Vagy amikor a rendőrségi ügy volt. Ezek közül egyik se számított, egyik sem volt elég erős indok. Hanem az egész mögött. Közben.

Ma jött el ez a nap. Egy pillanatra felemeltem a hangom, mert már két napja üresen kattogok, nincsen lóvém, semmi nem ízlik, pedig valahol tudom, hogy éhes is vagyok, és megláttam a zöldborsólevest a tűzhelyen, és kiakadtam, hogy már megint ez. Nem bírom a zöldborsólevest, folyton ezzel nyomaszt – kiáltottam, és akkor.

Már vagy három perce tart, hogy fekete-fehérben látom magamat. Anyámat. A szürke-borsólevest. Három perce vonogatom lélekben a vállamat, és azóta fekete-fehér az agyam. – Akkor összeszedem a cuccaimat. – A mosogatóba néz, és nem mond semmit.

Fogom a hátizsákom, és behajigálom a legfontosabbat. A telefonom. Egy másik farmer, zokni. A póló, amin Mark Renton van. Az mp3-am. Töltő. Egy doboz tampon. A tárcám, bár üres. Öngyújtó, amit két óra múlva elhagyok. Egy másik öngyújtó, amit Adrián adott. A zöld kapucnis pulcsim. Ennyi. Majd megszokom.

Visszamegyek a konyhába. Anyám ugyanúgy áll. Nézem egy ideig, majd kifordulok. Nem tudom, mikor csuktam be utoljára ilyen halkán a bejárati ajtót.

A ház előtt megállok, és nagy levegőt veszek. Előkotrom az mp3-at, bedugom a fülembe a fület. Lee Jonest hallgatok. Újra játszom fejben, mikor Levéllel MDMA-ztunk. Az volt ilyen puha. Szeretkeztünk, és besütött az ágyára a nap. Hol lehet most Levél? Fogalmam sincs róla. Már kint járok, a nagyobb főúton. Lee Joneson keresztül is a fülembe hasít a láрма. Majdnem átmegyek egy piroson, de valaki megfogja a karom. Nem nézek rá. Nem igazán örülök, hogy vagyok, de nem akarok megdöglenni sem. Csak megyek előre, vaktában az úton. Teljesen mindegy, hová tartok.

Nézem az út menti krimókat, szakadt butikokat és a zöldségeseket, és minden, de minden teljesen hidegen hagy. Lassan sötétedni kezd. Lemegyek az egyik aluljáróba. Nem tudom, milyen messze lehet már az otthon, de azt hiszem, elég messze van. Leülök a telefonfülkék mellé. Az egyik fülkében alszik valaki.

Lehet, hogy én is itt fogok. Nincs kedvem elgondolkodni a lehetőségeken.

Egy-két óra múlva felbukkan egy toprongyos fiú. Csapzott a haja.

– Nincsen egy cigid?

Megnézem a zsebem. Egy sodortam van. Elszívhatjuk ketten.

– Ürge.

– Mesi.

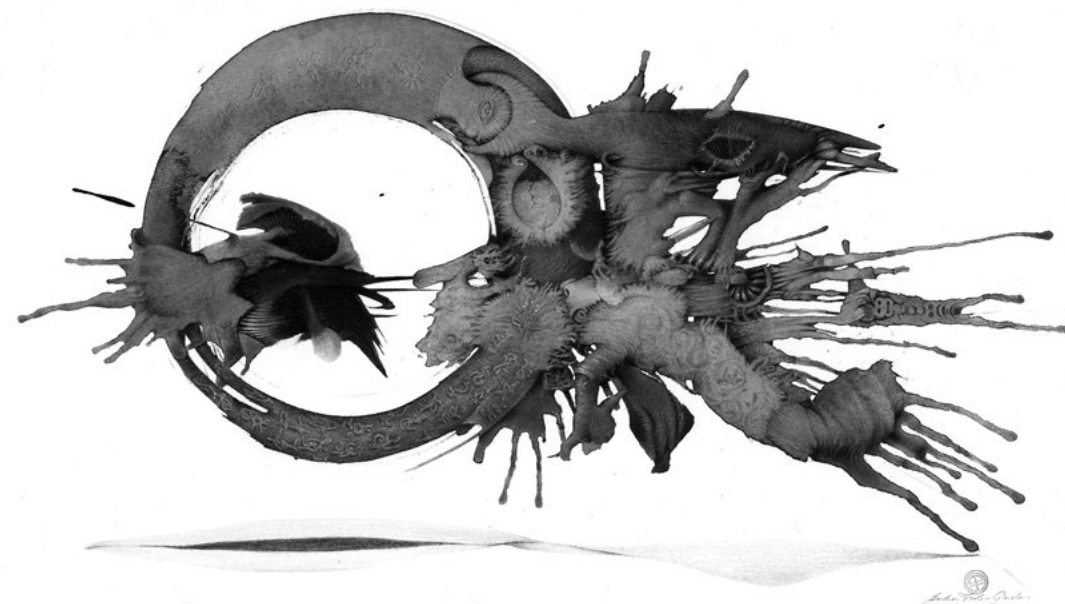
– A környéken laksz?

– Újpesten – hazudom. Bár tulajdonképpen fogalmam sincs, hogy melyik városrészben vagyok.

Ez a megállónév nem mond nekem semmit.

– Én dabas-sári vagyok. – Ezt sem tudom, hol van. – Van borom. – A kabátja belső zsebéből elővesz egy műanyagosat. Belekortyolok. Egész nap nem ettem és nem ittam semmit. Finom. A cigit folyton újra kell gyújtani. Felváltva szívjuk. Nézem azt az egy-két flangáló embert. Senki nem néz vissza.

– Lóvéd van? – kérdezi Ürge. Vállat vonok. Dehogy. – Akkor veled alszom. Azt csinál az utcán, amit csak akarsz. Senki nem néz rád, soha. Ez a legjobb ebben. És a legrosszabb.

Mosolyentrópia

KIRÁLY ESZTER

Szilárdnak,

aki nem emlékszik, hogy
 tegnap a Dunába pisált,
 '73-ban pedig a 2. számú általános iskola kórusának
 oszlopos tagja volt,
 még rémlik a második versszak, hogy
énistenemadjálszállást,
 teli torokból zengeni képes bármikor, hogy
nádaházamteteje,
 megneszeli, milyen alakot ölt
 a kategorikus imperatívusz, amikor
senkinincskielringasson,
 de nem tudja, hol van, akinek
 meggyőződése
 Szilárd,
 s aki
 nemcsak közszeméremsértő
 szükségét, de számontartja
 tekintetét s lépéseit,
 vagy legalább csak
 a nézését meg a járását;
 Szilárdnak
 kétségei vannak afelől, hogy
 ha majd a hónap első keddjén
 zuhanyozhatik, akkor
 vajon megmarad-e
 a rózsa alatt
 halmazállapota
 Szilárdnak,
 vagy
 könnyeivel s piszkával
 együtt éri a lefolyót,
 s erenként csurgatja bele
 a nézését
 meg a járását,
 hogy
 lassan, de biztosan
 elérjen a Dunáig.

KIS MÓNKA

Pöcök egy napja

Még szinte éjszaka volt, amikor Pöcök arra riadt, hogy egy száguldó, fekete sportautó lesodródik az útról, majd ugyanazzal a lendülettel becsapódik a kedvenc talponállója oldalfalába. Az autó első fele eltűnt a megrogyott épület törmelékei között. Szürke füst és téglapor keveredett a csípős levegőben. Galilei bizonyította először, hogy a testek mindaddig megőrzik sebességüket, amíg egy másik erő nem hat rájuk – gondolta –, ezzel megcáfolta Arisztotelész állítását, miszerint a testek természetüknél fogva lelassulnak, majd megállnak külső erőhatás nélkül. Az autórönsből nem szállt ki senki. Az egész környék mélyen aludt még, ha hallotta is valaki a csattanást, biztosan azt gondolta, csak álmodik. Pöcök elsétált az aluljáróig, keresett egy nyilvános telefont, tárcsázta a 104-et. Kicsit messzebről, egy hirdetőoszlop mögöl figyelte, ahogy a mentősök felméri a helyzetet. Egyikük bemászott a kitört hátsó szélvédőn át, néhány percet töltött az utastérben, aztán újra előbukkant. Hamarosan megjelent egy rendőrautó, megérkeztek a tűzoltók is. Egyikük sem szirénázott, Pöcök tudta, hogy ez rossz jel. A tűzoltók felhasították az autó kasztniját, mint egy májkrémes dobozt, aztán hordágyra fektetve kiemelték a sofőrt. Nem volt sem homloka, sem orra. Az elülső koponyagödör odavan – állapította meg Pöcök –, a szegény fiú agya nagy része valószínűleg ott maradt a műszerfalon. A testet bezsákolták és elvitték. A minden bizonnyal több órán át tartó helyszínelés túl nagy nyüzsgéssel járt, így hát Pöcök elindult a Klinikák felé. Mire Bajusz bódéjához ért, már ragyogott a nap, és a levegő is kellemesen langyossá vált.

– Itt egy feles, Pöcök. A vendégem vagy ezen a szép, meleg napon.

– A Mars a Naptól legtávolabb keringő közetbolygó, ott az átlaghőmérséklet csupán mínusz 40 Celsius-fok.

– Igyál, Pöcök, ne játsszad itt a tudós embert.

Pöcök csukott szemmel küldte le a tömény italt, gyomra összeugrott, elöntötte a forróság. Kabátja zsebéből elővett egy kissé viseltes szendvicset, arcát a napfényben fürdetve csendben majszolgatott.

– Hát azt meg honnan szerezted? – kérdezte Bajusz.

– Egy szép szőke, vaníliaillatú lány adta tegnap este a Határ úton. Flitteres táskája volt, és türkizkék sálja. A szeme pont olyan kék volt, mint a Jutkái.

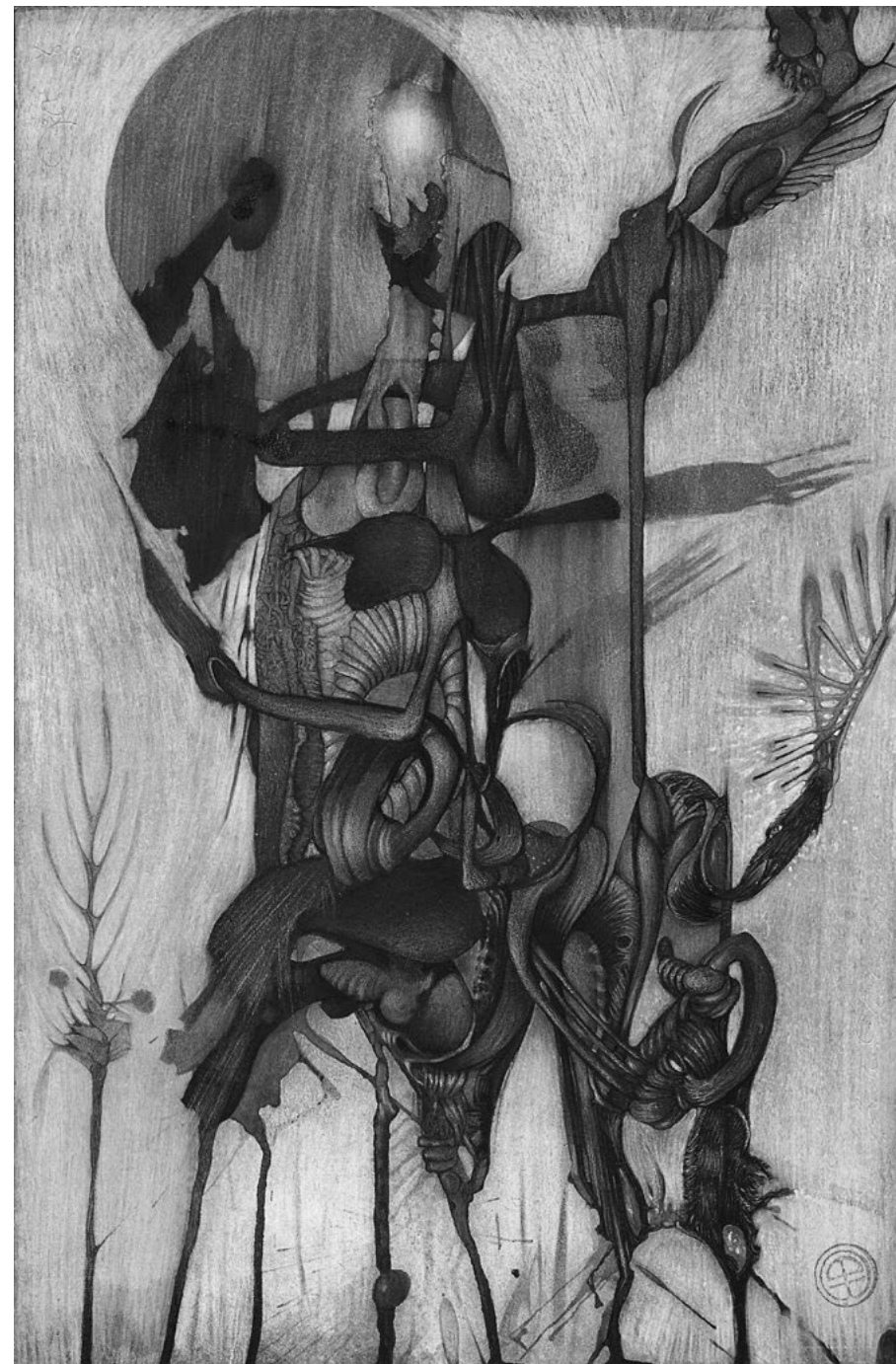
– MÉR nem hívod fel? Adok rá pénzt, ha azon múlik.

Pöcök nem válaszolt. Kelletlenül legyintett, sarkon fordult, és a Viola utcán sétált tovább. Violaceae, ibolyafélék – morfondírozott útközben –, huszonhárom nemzetség, közel ezer faj, négykörös, öttagú, zigomorf virágú növények. A Mester utcai megállóban talált egy szinte érintetlen szál cigarettát a kuka mellé hajítva. Nejlonszatyrából kivett egy doboz Korona gyufát, rágyújtott. Hosszan, mélyeket szívott a rúzsoltos slimből. A villamos csikorogva megállt. Egy asszony leszállt, hajlott háttal, lassan tipegve húzta maga mögött a gurulós bevásárlótáskát.

A déli harangszót a Szent Vince melletti padon hallgatta meg, ahogy mindig. Az éhség már régóta nem zavarta jobban, mint a lábujján a benőtt köröm. Egyszer olvasott valamit Szent Vincéről. Diocletianus császár kínoztatta halálra valamikor 300 körül.

Egy öltönyös, idősebb férfi elegáns kalapban egy százast nyomott a kezébe. Pöcök megköszönte, a férfi továbbment. Száz forint. Kósa István tervezte a kilencvenes évek végén. Megér nagyjából öt-hat kiflit, olcsóbb söntésekben egy presszókávét, egy kis pohár tejfölt, kefirt vagy joghurtot, nagyjából tíz deka párizsit, esetleg egy Sport szeletet. A vacsora idejéig ráér kitalálni, mire verje el. Délután meghallgatott egy szabadtéri koncertet a Duna-parton. Bachot játszottak. Már besötétedett, amikor visszaért a parkba, a szokott éjszakai pihenőhelyére. A helyszínelést már rég befejezték, az aszfaltra festett néhány fehér vonal és nyilak jelezték csak, hogy történt valami. Szatyrát a feje alá hajtogatta, elhelyezkedett, és pár perc múlva már mélyen aludt. Álmában Jutka jelent meg a pad előtt.

– Apa, gyere haza – mondta azzal a régi, forró szeretettel, ami életben tartotta a fővárosi rideg forgatagban.

Erdei torony II

Az erőszakra nincs mentés

Takács Hajnal: Bántalmazottak igazsága (Ad Librum, 2017)

www.adlibrum.hu/bantalmazottak-igazsaga-az-aktiv-szerzo-programban/

Mit gondolsz, mi áll annak a hátterében, hogy sokszor az áldozatot hibáztatja a társadalom?

Alapvetően azt gondolom, hogy könnyebb az áldozatot hibáztatni, mint szembenézni azzal, hogy beteg a társadalom. Az áldozat hibáztatás bűnpártolás és gyávaság, és igen, valahol passzív-agresszív reakció is. Ha az áldozatot hibáztatják, azzal azt mondják, hogy ő tehet az őt ért erőszakról, és ezzel együtt felmentik az erőszaktevőt tettének súlya alól, de ha nem is mentik fel teljesen, mindenképpen bagatellizálják tettét. Nyilván a helyzet komplexebb ennél, de lecsupaszítva, az áldozathibáztatás tudatlanságból fakadó primitívség.

Az erőszak mindenkit érint, akár tudomást vesz róla, akár nem. És igen: bűnösök cinkosa, aki némán elmegy az erőszak mellett.

Mit gondolsz, mit kellene változtatni ahhoz, hogy egy felvilágosultabb, igazságosabb közeg legyen hazánkban, olyan, ahol a bántalmazást hatékonyan kezelik?

Mindenképpen ismerettel és tudással kell felvértezni az embereket. Széleskörűen ismertté kell tenni az erőszak megnyilvánulási formáit, az oda vezető utat, és egyáltalán, tisztába tenni azt, hogy mi is a bántalmazás, a bántás és az erőszak.

Mi beleszocializálódunk az erőszakba, és a tévéből ömlő szenny is azt hazudja nekünk, hogy ez normális, hiszen mindenhol

jelen van. Valóban mindenhol jelen van, de ettől még nem normális. A legtöbb ember egyszerűen már nem érzékeli a különbséget a normális és a bántó között, nem látják az egyébként éles határokat az erő és az erőszak között. Az emberek fejében zavar van, összekeverik a féltékenységet a szerelemmel, a kierőszakolt szexet a szenvedéllyel, a gazdasági bántalmazást a gondoskodással.

A hatóságok hivatali szintre emelték a bántalmazást, és az egyébként létező rendszerabúzus nemcsak azért káros, mert az akták között ismeret híján elveszejtik az embert, nemcsak azért, mert olyan eljárásokat kényszerítenek a bántalmazottakra, amelyekkel csak az akták számát növelik (de hatékony megoldást tudatlanságuk okán nem képesek nyújtani), hanem azért is, mert ugyanúgy nem veszik komolyan a hozzájuk segítségért fordulókat, ahogy a bántalmazó sem veszi komolyan áldozata jelzéseit. A ma működő hivatali rend nem rend, hanem egy olyan szemétdomb, ahol embereket ölnek halomra, gyerekeket darálnak be.

Én inkább hiszek az alulról építkező kezdeményezésekben, mint abban, hogy hoznak egy törvényt, és na, akkor már minden rendben is lesz. Visszatérek az első kérdésre, és azt mondom, hogy igen, komplex a helyzet. A jogrendszer jogról, és nem igazságról szól. Ma Magyarországon meg kell venned a jogodat, ki kell fizetned

a jogképességedet. Ha nincs pénzed, jogod sincs.

Éppen ezért, amiben én hiszek, az az emberi elme és tudat szabadsága. Az a sérthetetlen valami, amit a történelemben egyszer sem volt képes egyetlen hatóság vagy kormány sem leigázni. Hiszek az egyén szabadságában, abban, hogy el tudja dönteni, hogy mi a jó és mi a rossz. Csak annyi a dolgunk, hogy jó és rossz között állást foglaljunk. Ehhez persze kellenek emberek, megmozdulások és mozgalmak, hogy megmutassák a különbséget a kettő között. Éppen ezért örülök, hogy a Nézőművészeti Kft. *Soha senkinek* című előadásának a levezető beszélgetését a színészek közreműködésével vezethetem. Ez kifejezetten érzékenyítő előadás, amit főként középiskolákba visznek el. Gyerekkori szexuális abúzusról szól ez a kiváló színészekkel előadott, zseniálisan megrendezett darab, és minden alkalommal felemelő megtapasztalni azt, hogy a velünk született jó és rossz tudása nem halt meg. Ez az egyik formája az igazán érzékeny és hatékony társadalmi párbeszédnek, amely az egyének fejében rendet téve elindítja a gondolkodás útján az erőszakmentes élet szabadságát.

Sokféle bántalmazás lehetséges, így biztos sokféle a bántalmazó is. Mit gondolsz, mennyiben használható fel a bántalmazók védelmére mondjuk a saját hányatott múltjuk?

Az erőszakra nincs mentés. Az erőszak az erőszaktevő döntése.

Nincs ember, aki ilyen vagy olyan okokra hivatkozva ne tudná megindokolni, hogy miért döntött úgy, hogy erőszakot tesz. De a lényeg ettől még akkor is az, hogy úgy döntött.

Egy bántalmazott például nyilván sok hányattatáson, nehéz élethelyzetben van túl. Ilyen elven akkor neki is szükség-

szerűn bántalmazóvá kéne válnia. Csak hogy ez nem így történik. A döntés szabadsága mindannyiunknak megadatott.

A bántásnak ezer módja van, de minden bántalmazást a hatalomvágy, a jogosultságtudat és a birtoklási vágy éltet. Ebből a háromból egy is elég, hogy erőszaktevő váljon valakiből. A bántalmazó haszonelvű, számtalan eszközt választhat a bántalmazáshoz, de a döntése mindenképpen kell a megvalósításához, így annak felelőssége is őt kell hogy terhelje.

Te hogy látod, mit jelent a szabadság egy bántalmazó, s mit egy bántalmazott számára?

A bántalmazó számára a szabadság azt jelenti, hogy bármit megtehet a partnerével. A bántalmazott számára pedig az jelenti a szabadságot, ha megválnak a bántalmazó parazitájától.

Hatalmas szemléletbeli különbség, hogyan definiálja valaki a szabadságot; azt teszem, amit akarok, vagy megtehetek bármit, de mégis én döntöm el, hogy mit teszek. A bántalmazó erősen hiszi, hogy bármit megtehet. A társadalom felelőssége pedig az, hogy megmutassa neki, hogy nem tehet meg akármit. Ez nagyon komoly társadalmi felelősségvállalás, és éppen ezért a bántalmazás nem magánügy, hanem kökemény közügy.

A Bántalmazottak igazsága mennyiben folytatása az előző könyvednek (Az asszony verve, Háttér, 2014)? Miben tér el?

Mindkettő a bántalmazásról szól. Az *asszony verve* a trauma kiheverésének és a válaszkérésnek a kellős közepén íródott, a *Bántalmazottak igazsága* pedig már az összefüggések kutatásával foglalkozik, a traumán immár túlnőve. A bántalmazáson túl létezik egy magasabb szintű rendszer, amely működteti és életben tartja az

erőszakkulturát. A második könyv már nemcsak a bántalmazás természetrajzáról és annak túléléséről szól, hanem arról a rendszerről is, amelyiket megismerve és megértve kiutat találhatunk az erőszakmentes élet felé.

Találkoztál azzal a tapasztalattal, hogy egy bántalmazott nem hisz a saját emlékeinek? Mit gondolsz, mekkora szerepe van az egyén öngyógyulásában az emlékeknek?

A bántalmazott nem látja reálisan az élethelyzetét. Kifogásokat és magyarázatokat keres az elfogadhatatlanra, legtöbbször azért, mert a társadalom így szocializálta. Ezért életbevágóan fontos, hogy értő tanúk legyenek mellette, akik visszaigazolják neki, hogy ami vele történt, az bántás. Az elfogadhatatlan. Hogy ő ennél többre és méltóbbra hivatott.

Az első könyvemben szemfényvesztőknek hívom a bántalmazókat. És nemcsak azért, mert kilopják a fényt áldozatuk szeméből, hanem azért is, mert más valóságot hitetnek el velük, mint ami valójában van. Olyanok, mint a bűvészek, mentalisták vagy mágusok. Módosult tudatállapotba helyezik a bántalmazottat, hogy az ne ismerje fel, hogy méltatlan dolog történik vele. Elfogadhatóvá akarják tenni az elfogadhatatlant.

Találkoztam olyan bántalmazottal, aki elmesélte nekem a történetét, és amikor leírtam, azt mondta, hogy így nem engedi megjelenni, mert ez túl durva. Ő akkor szembesült azzal, hogy amit elmondott, az valóban túl durva, és nem írói túlzások voltak a leírtakban, csakis az, ahogy a dolgok voltak. Ő akkor szembesült azzal, hogy az emlékei nem csupán emlékek, hanem komoly traumák, amikkel foglalkozni kell. Azóta eltelt pár év, és ma már úgy látja a dolgokat, ahogy azok vannak és voltak. Most már jól van. De

ehhez szembesülnie kellett az őt ért bántás súlyával.

Meg kell engednünk magunknak, hogy úgy emlékezzünk, ahogy a dolgok valójában voltak. Talán nem is az emlékekkel van baj, hiszen azok megtörténtek, változtatni nem tudunk a múlton. De az azokat kísérő érzésekkel foglalkozni kell. Ezekkel szembe kell néznünk, hogy gyógyulhassunk. Ki kell tudni mondani, hogy azon az éjszákán én nem beletörődtem a szexbe, hanem megerősakoltak. Hogy akkor én ott nem provokáltam, hanem érzéseket akartam kifejezni, amire verés volt a válasz. Hogy engem akkor ott semmibe vettek. Ott engem megaláztak, megszégyenítettek és megbecstelenítettek. Ez a szembenézés az, ami a gyógyulás felé vezet. Az, hogy ki tudom mondani: ez méltatlan volt, és nem én akartam így. Ezt én nem érdemeltem meg, ezt valaki rám mérte, mert ő úgy döntött. Ha ezt felismerem, akkor az emlék már csak emlék marad, egy történet, ami megesett, de nem határozhatja meg többé az életminőségem, mert visszamegyek az akkori önmagamhoz, megfogom a kezem, és azt mondom az akkori önmagamnak, hogy „figyelj, te nem tehetsz róla. Erről ő döntött így, ez róla szól”. És ezen a ponton a saját kezemet fogva elviszem magam onnan az emlékekből, és rájövök, hogy elmúlt. Nincs többé hatalma felettem. Ez az elengedés, nem pedig a „bocsáss meg neki” össznépi kánon, ami hagyja szabadon gárázdálkodni a bántalmazókat. Az elengedés ebben az esetben szerintem az, hogy visszaveszem a saját életem, de ettől még nem felejttem el, hogy te mit tettél velem. És furcsa módon ebből jön valami, amit nem megbocsátásnak neveznék, hanem inkább annak, hogy nincs jelentőség az életemben. Túlnőttem rajtad, továbbléptem – és te nagy valószínűség szerint még mindig ugyanott toporogsz a bántó

valóságodban, ahol eddig. Semmit nem felejtél, én pedig már máshol vagyok – nem a te szemfényvesztő valóságodban.

Milyen módját látod a megelőzésnek? Milyen módon kellene felvértezni gyerekeinket mások agressziója ellen? Vagy a kivédhető erőszak csak egy ábránd?

Az ábránd egy megvalósítatlan álom. De az erőszakmentes élet olyan álom, amely valósággá tehető.

Mindenki lehet erőszak áldozata. Hatalmas tévhit, hogy ez származáson vagy szociális helyzeten múlna. Az elkerülés és a megelőzés módja is a megismerés. Ismernünk kell az erőszak jellemzőit, megnyilvánulási formáit és dinamikáját ahhoz, hogy időben el tudjuk kerülni, vagy időben ki tudjunk lépni belőle.

Az erőszak legnagyobb áldozatai a gyerekek. Azok a gyerekek, akik erőszakos környezetben nőnek fel.

Mi, felnőttek vagyunk azért a felelősek, hogy gyerekeinket megtanítsuk (vagy inkább emlékeztessük) az élet tiszteletére. De inkább máshogy, helytállóbban mondom: tanuljuk meg a gyerekeinktől az élet tisztelését, és vállaljunk felelősséget azért, hogy ezt ne irtsuk ki belőlük. Vegyük komolyan, ha ők bántásról számolnak be, és soha ne mondjuk nekik, hogy az élet már

csak ilyen. Mert az élet nem ilyen. Az élet élni akar, és a gyermekeink ezzel az üzenettel jönnek le hozzánk. Vegyük őket komolyan.

Az élet tisztelete elengedhetetlen a bántásmentes élet útján.

Hogyan tudod összeegyeztetni azt, hogy egy fontos és nehéz téma képviselőjeként mégse vidd haza a küldetés lelki terheit? Egyáltalán különválasztható a magánember és az aktivista?

Egyszerűen csak embernek tartom magam. Nem tudom és nem is akarom elválasztani magam attól, amit csinálok. A téma csak azért tűnik nehéznek, mert félünk tőle – pedig sokkal félelmetesebb helyzeteket teremtettem, ha nem ismerjük, és meg sem akarjuk ismerni.

Ahogy a szétvert mellimplantátumból kiáradt szilikon a nyirokrendszerem része, úgy ez a téma is az életem része lett. Viszem magammal, és már nem hiszem, hogy bármi miatt meg kéne hasadnom. A magánéletemben pedig csak olyan emberek maradtak, akik így fogadnak el, és nem akarnak másnak látni, mint ami vagyok. És ez így van rendjén. Visszatértem önmagamhoz, szabad vagyok – és ehhez a szabadsághoz ragaszkodom.

Sós Dóra interjúja

TAKÁCS HAJNAL

Bántalmazottak igazsága

(részlet)

Amikor a verés után albérletbe költöztem, kinéztem az ablakon. Szép, félköríves, nagy panorámás ablak, amire az ember nem szívesen tesz függönyt még akkor sem, ha illetéktelen szemek bebámulnak rajta.

Ahogy egyik kedvenc költőm mondja, olyan hangulatban voltam, ahol a „temetetlen árvaságban, mint téli szeméttelen, a hulladék közt káprgálva szemelgettem az életem”. És akkor megakadt a szemem azon a megállón, ahol akkor, gyerekként olyan szégyenletesen nagyot estem.

Addig nem is tűnt fel, hogy pont abba az utcába költöztem, ahová kisgyermekkorunkban iskolába jártunk, ahonnan futottunk a villamos után. Ahol örületesen nagyot perceltem, és amiért csak én szégyelltem magam, pedig azért senki nem kárhoztatott. Láttam magam az ablakból, ahogy a gyerekkori énem elesik, azt is, ahogy a testvérem felsegít, és ahogy gyalog megyünk tovább.

Arra gondoltam, hogyha nem létezne idő, akkor most odamennék magamhoz, és megmondanám magamnak, hogy nem ez az esés volt a legrosszabb, ami velem történt, lesz még nagyobb is, másabb is – de akármi is lesz, túl fogom élni, és ez a szégyenérzet, mint minden más, el fog múlni.

Ha belenézhetnék az akkori kisgyerek-énemnek a nagy barna szemébe, akkor én is meggyógyulnék. Ha nem lenne idő, akkor hálás lennék annak a néninek, aki ma én vagyok, hogy odajött hozzám, és ezt elmondta, mert lehet, hogy máshogy alakult volna az életem, de annak elviselése biztosan.

Azt hiszem, ez volt az a pont, amikor először mentem vissza egykori sebzett önmagamhoz, és fogtam meg a saját kezem.

Soha senki nem tud minket annyira magunkra hagyni, ahogyan mi önmagunkat. Vissza kell mennünk a sérült, szégyenérzettel teli, megalázottságot érző gyermeki mi-voltunkhoz, mert csak mi tudjuk begyógyítani a saját sebeinket.

Meg kell mutatni önmagunknak, hogy számíthatunk magunkra, és vissza kell mennünk oda, ahol a sebek estek rajtunk, és el kell mondani önmagunknak, hogy minden sebre van gyógyír. Ha igaz, hogy minden gyógynövényre van legalább egy sebünk, akkor azt el kell vinni az akkori sértett önmagunkhoz azzal az értéssel, amit életünk útján szereztünk. Így már biztosan nem élünk hiába.

András Földes

Mandala holnap

N É M A I M A A HAJLÉKTALAN SORSRA JUTOTTAKÉRT

Az Oltalom Kórház Foglalkoztatójában hajléktalan sorsra jutott embertársainkért gyertyát gyújtva imádkozunk minden vasárnap este fél nyolc és nyolc óra között. Ha ügyünket ön is fontosnak érzi, arra kérjük, tartson velünk!

Ajtónk nyitva áll, hogy a jelzett időkeretben bármikor, felekezeti vagy társadalmi hovatartozására való tekintet nélkül bárki csatlakozhasson hozzánk.

Kérjük, hogy az imádkozók csendességét beszédrel ne zavarja meg!

Címünk:

Oltalom Kórház Foglalkoztató, 1086 Budapest Dankó u. 9.

*Dicsőségemtől megfosztott,
levette fejemről a koronát.
Kitépte reménységemet,
mint valami fát,
Letördelt körös-körül: tönkrementem...
...kiáltozom,
nem kapok választ.
Segítségért kiáltok...
...könyörüljete, könyörüljete rajtam,
barátaim.*

(Jób könyve)

WEINER SENNYEY TIBOR

A művészet szabadsága

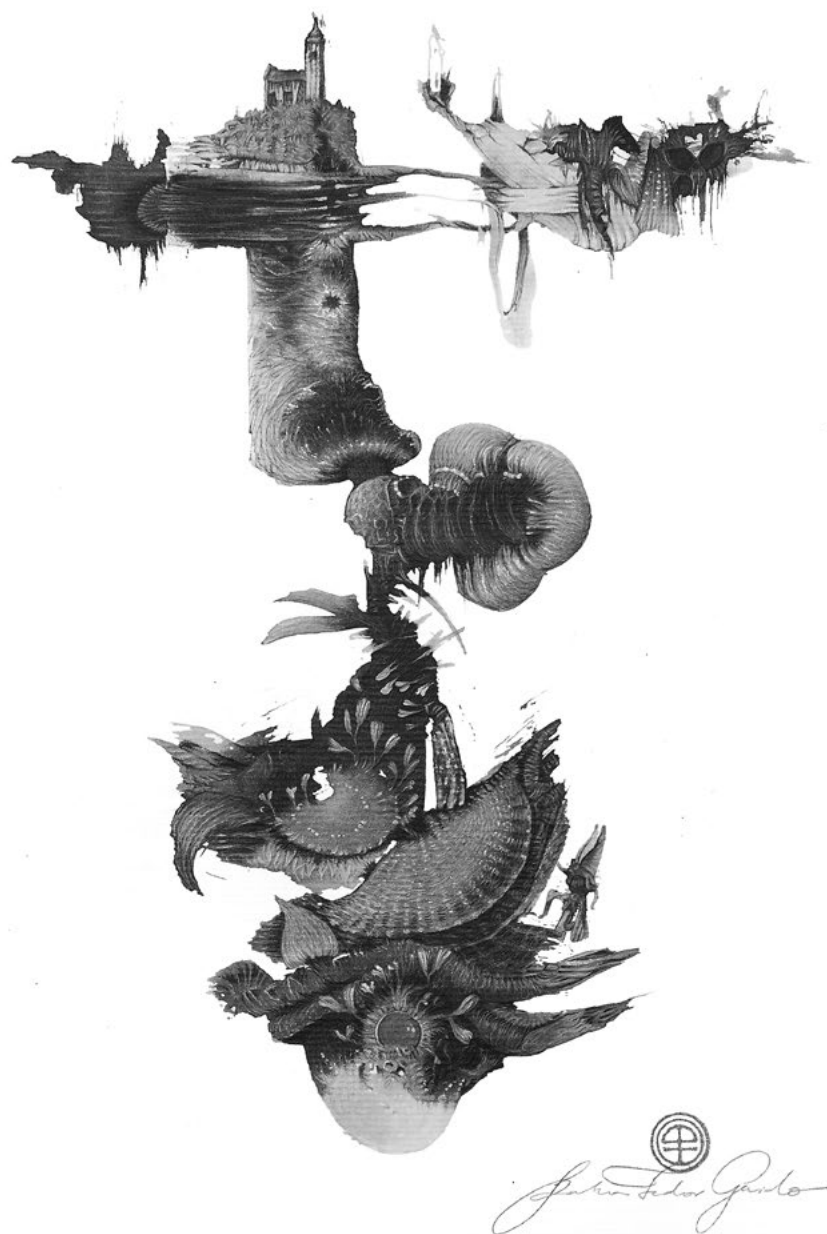
Szarka Fedor Guido alkotása és alkotásai

Majd ha egyszer megírom egy esszében Hamvas Béla és Kemény Katalin művészetéhez, különös tekintettel a festészetéhez való különleges kapcsolatát, lesz teljesen érthető mindaz, amit most le fogok írni. Addig be kell érünk azzal, hogy egészen egyszerűen elfogadjuk (vagy elutasítjuk), hogy a magyar festészet egyedülálló történetébe és folyamatos párbeszédébe Szarka Fedor Guido festészete, grafikája, kép-alkotása a lehető legszorosabban és elemi szinten épül bele. Nem kevesebbet állítok, mint hogy Szinyei Merse Pál *Lilaruhás nője*, sőt Ferenczy, Csontváry, Gulácsy és Vajda Lajos és Szarka Fedor Guido képei között nemcsak rokonság, hanem a lehető legszorosabb, lényegi kapcsolat van.

Nem azért állítom ezt, mert szeretném, ha egy sorban emlegetnék Guidót és képeit e festőkkel, hiszen a művészettörténet és annak íróinak becsvágya tökéletesen értelmetlen és érdektelen számomra. Végképp nem azért állítom ezt, mert Szarka Fedor Guido az elmúlt évtized alatt legjobb barátom, sok esetben alkotótársam lett, akinek számtalan kiállítását nyithattam meg, akivel számos közös könyvünk van, és jelentős felfedezőutakat tettünk együtt a külső és a belső tengereken is. Sőt, ha az ember valakinek tényleg a barátja, akkor ez, hogy munkáját a legfontosabb és legélőbb festők sorába rakja, tűnhet kegyetlenségnek is. Hiszen ezzel olyan terhet rak barátjára, aminek megfelelni legalább olyan nehéz, mint amilyen könnyű az alatt összeroppanni, és elbukni. Csakhogy éppen ez a szoros alkotói, testvéri barátság, sőt, ez a *művészikerség* az, ami feljogosíthat arra, hogy mindig kegyetlenül őszinte és kegyesen pontos legyek, ha Szarka Fedor Guidóról és képeiről van szó. Amikor tehát azt mondom, hogy Szarka Fedor Guido rajzai, grafikái, festményei, fotómontázsai abba a sorba illenek, amelyet talán Szinyei *Lilaruhás nője* nyitott meg a magyar képzőművészet történetében, vagy azt, hogy az ő képei abban a tájban vannak, amelyből kimagasló *A magányos cédrus*, vagy hogy abban a városban, amelyben Vajda Lajos szentendrei házai is, akkor nem arról van szó, hogy barátom képei ugyanannyit „érnek”, hanem hogy lényegükben azonosak.

Lényegük pedig az, hogy a művészet mágia. A legmagasabb rendű mágikus tett, amelynek célja és lényege nem az „elvarázslás”, nem valamiféle „megbabonázás”, hanem a felszabadítás és az Istennel való eggyé válás.

Amikor Hamvas Béla huszonhét év alatt, 1920-tól 1947-ig, a *Forradalom a művészetben* megjelenéséig kialakítja szürrealizmusról és absztrakcióról alkotott elképzeléseit, számos fontos kiállításról írva, jó néhány művészt személyesen megismerve, akkor éppen a képzőművészet – különösen a magyar festészet – hatása révén jut el azokig a fontos meglátásokig, amelyek egész életművét meghatározzák. Ezeknek a gondolatoknak végső és kiforrott változata található az *Öt meg nem tartott előadás a művészetéről* című esszéiben (1964). Különös, hogy az olvasás és írás embere éppen a képzőművészet révén tudta saját magát meghaladni. Vagy talán nem is olyan különös. Hamvas legfontosabb

Testem templom

gondolatait, amelyek a kortársak „fanyalgását”, majd a hatalom elutasítását váltották ki, s amelyek még manapság is a legtöbb embert „idegesítik”, éppen képzőművészetről szóló esszéiben találjuk. Például Bruegelről írott esszéjében kifejti, hogy a művészet „az élet tulajdonképpeni feladata, az élet metafizikai tevékenysége” (1935). Ezzel kapcsolatosan jegyzi meg Mezei Ottó, hogy „A művészet mágikus értelmezése nemcsak Hamvas Béla, hanem André Breton művészetelméletének is egyik központi kérdése”, s mutat rá, hogy Hamvas követi, de aztán meg is haladja Breton, Guénon művészet- és hagyományfelfogását.

„A hagyomány az ember és a transzcendens világ között lévő kapcsolat folytonosságának fenntartása, az emberiség isteni eredetének tudata és az isten hasonlóságának mint az emberi sors egyetlen feladatának megőrzése” – idéz egy ismeretlen szerzőt Hamvas a *Sientia Sacra*-ban, s ennek a tükrében kell megértenünk, hogy a képzőművészet a teremtést nem egyszerűen mímeli, hanem folytatja. A teremtés nincs kész, hanem rajtunk keresztül (is) folytatódik, és ez legalább olyan felelősség, mint amikor valaki a legnagyobb festők sorába áll (vagy valakit oda állítunk). Így tehát mindannyian teremtők vagyunk, ám e teremtést más és más módszerekkel gyakoroljuk. Máshogyan mondva: mindannyiunkban jelen van az isteni minőség, erő, hatalom és szépség, de a legtöbben – saját emberi korlátainkban, kishitűségünkben, bűneinkben felbukva – képtelenek vagyunk kibontakoztatni. (És még azok is, akik közülünk a legjobbak – mint egy Vajda Lajos vagy egy Radnóti Miklós –, ha sikerül is kibontakoztatniuk az isteni alkotóerőt, elbukhatnak magukban és a sorsban, hiszen a bukás az emberi létezés része, ahogy a jóság is.)

Bárki meg tudná tehát festeni Szarka Fedor Guido képeit, de az a bárki csak Szarka Fedor Guido lehet, mert csak ő volt képes realizálni magában azt a szintű szabadságot, amelyben az isteni teremtető erő éppen az ő képein keresztül tud – éppen akkor és éppen ott – megnyilvánulni. Ezért van az, hogy az igazán nagy művészetet mindig kétszeresen ismerjük fel. Egyszer, amikor azt mondjuk, hogy ez annyira ismerős, pedig most látom először. Sőt, van, aki nem csekély becsvágygal még azt is megkockáztatja, hogy „akár én is alkothattam volna” – hiszen a közösből merít, abból, amihez mindannyiunknak van kapcsolata. Másodszor akkor ismerjük fel az igazán nagy művészetet, amikor megértjük, hogy amit látunk, egyszeri és megismételhetetlen, hogy egyedi és éppen ezért végtelesen értékes, pontosan úgy, ahogy mi mindnyájan, egyenként. Ez a kétszeres felismerés sodor minket a Hamvas és Kemény által meghatározott határelmélyhez, pontosabban tremendumhoz.

Mi a tremendum? „A tremendum szóval óvatosan kell bánni” – mondja Kemény Katalin. – Az a határ, amit Goethe ír le: *Az a legjobb nekünk, ami megborzongat*. „Mi az, ami megborzongat? Ami a reánk tapadt racionális, akár irracionális énünkön túl – a más.” Ez a más-ság, ami mégis ugyanaz, az, amit felismerünk, amikor nagy műveket szemlélünk. Szarka Fedor Guido pedig éppen ilyen műveket alkot, folyamatosan, és ez a folyamatosság vagy képalkotási gazdagság, bőség – sorozatok kerülnek ki kezei alól igen gyakran – nem a túlzásból és nem a *fantáziából* fakad, hanem abból, hogy a teremtés is ilyen folyamatos, gazdag és bőséges. Elég csak a természetre gondolni, befelé vagy kifelé tekinteni, a mikro- és a makrokozmoszt szemlélni, és látni fogjuk ezt az egészen elképesztő áradást. Ehhez képest Guido legsokoldalúbb, legnagyobb számú sorozata is kevésnek tűnhet, ahogy bármilyen emberi alkotás. Ugyanakkor éppen ez a kevés az, ami több. Ez a kevés az, ami emberi. Ez a kevés az, ami mi magunk vagyunk a nagy egészben. Az egyszeri és a megismételhetetlen.

A művészet elvisz e kevés határáig, és megmutatja, hogy nincs határ. A művészet felszabadító ereje, mágikus aktusa éppen ez. Megmutatja nekünk a bennünk élő Buddhát és Jézust és Krisnát, ha úgy tetszik, éppen ezért fenséges. Az ember megbor zad – ez a tremendum –: hát akár én is lehetnék ő? Bennem is megvan az ő minőségük? Mit kezdtem eddigi életemmel? Hiszen „nem vagyok méltó”. Dehogynem. Mindannyian méltók vagyunk rá. És éppen erre mutat rá a művészet. „Csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.”

Amikor Szarka Fedor Guido végre olyan helyen állíthatta ki rajzait, festményeit és sorozatait, ahol elérték, akkor végre átlépte a határt. Eddig egyetlen ilyen kiállítás volt – Győrben, a Xantus János Múzeumban –, minden más alkalommal csak töredékeket láttunk Guido művészetéből. (Akkor is, amikor kettesben beszélgettem vele a műtermében, amikor kisebb kiállítóterekben egy-egy sorozatot, időszakot felmutatott, és most is, hogy a *Csillagszálló*-ban néhány reprodukciót láthatunk.)

Olyanok ezek a részletek és töredékek, mint amikor Guido Budapestről csinált sorozatot. Befotózta a budapesti aszfalton szertefröccsenő szennyet, utódolgazta apró négyzetekbe, majd egymás mellé illesztett rengeteg ilyen kis részletet. Amikor ezt egy nagy felületre kirakta, mindannyian tudtuk, hogy ez Budapest. Éppen ilyen kis részleteket látunk az esetek többségében művészetéből, ám mégis tudjuk, hogy ez ő. Ez az ő keze nyoma. És milyen egyszerű, akár én is csinálhattam volna. Vagy mégsem? Vagy mégis?

Az én alól való nagy felszabadulást gyakoroljuk a keleti filozófiák és vallások révén, holott az igazság az, hogy a kereszténységben ez ugyanúgy benne van, gondoljunk csak Assisi Szent Ferenc csodálatos éntelenségére, amikor megérti, hogy ő és a madarak éppen úgy egy és ugyanaz, mint a farkas, amelyet megszelídít. Hogy mi lesz Szarka Fedor Guidóval és képeivel, ma még nem tudjuk, nem tudhatjuk. Hogy melyik lesz majd képei (különösen pedig sorozatai) közül a legkiemelkedőbb, melyiket fogja megőrizni az utókor, képtelenség és értelmetlen jóslgatás megmondani.

Nem tehetek mást, mint hogy kiválasztok egyetlenegy, amit úgysem lát most senki, ám amelyik nekem személy szerint az egyik legfontosabb. Ez a kép itt izzik a falamon, otthonomban. Egyszerre van rajta egy pár és csokor zöldség. Eldönthetetlen, hogy „ábrázol”-e valamit. Nem, nem ábrázol, hanem lehetőséget teremt, hogy mindig „belelássam”, amit látnom kell. Van címe. *Kawi-vibrációk*. A kawi a jávai elfelejtett költészet, de mi az, hogy vibrációk? Az örök remegés, az örök kölcsönösség, vagy valami teljesen más? Ki tudja? Mindent nem lehet és talán nem is kell megmagyarázni. Nehéz is lenne, hiszen Szarka Fedor Guido, mint minden festő, talán költő is, és mint minden költő, talán szobrász is. Amikor címet ad, akkor is tovább alkotja művét, ahogy amikor a Bárkát megalkotta, akkor térben és történetben festett.

Szarka Fedor Guido még nincs „kész”, és ennek alighanem mindketten örülünk, hiszen a „készség” azt jelenti, hogy az életmű lezár, kerek egész. Bár a mű már mozog, de az alkotó – szerencsénkre – még nem pihen, hanem egyszerűen csak játszik, és ez a játékos-ság a legfontosabb. Ahogy a humor és a mosoly is, amely ott rezeg eme alkotásokban és alkotójukban. Nem tudjuk tehát, hogy melyik lesz az a kép vagy még inkább sorozat, amelyet később kiemelnek, ikonikussá válhat, vagy sem, de valószínűleg nem is ez a lényeg.

A lényeg, hogy a művészet szabad. Ez a szabadság akár azt is jelenti, hogy átélhetjük, hogy Istennel egyek vagyunk.

G. SZABÓ SAROLTA

Legyen asztal, amit verni lehet

Társadalompolitika 1990 után Magyarországon

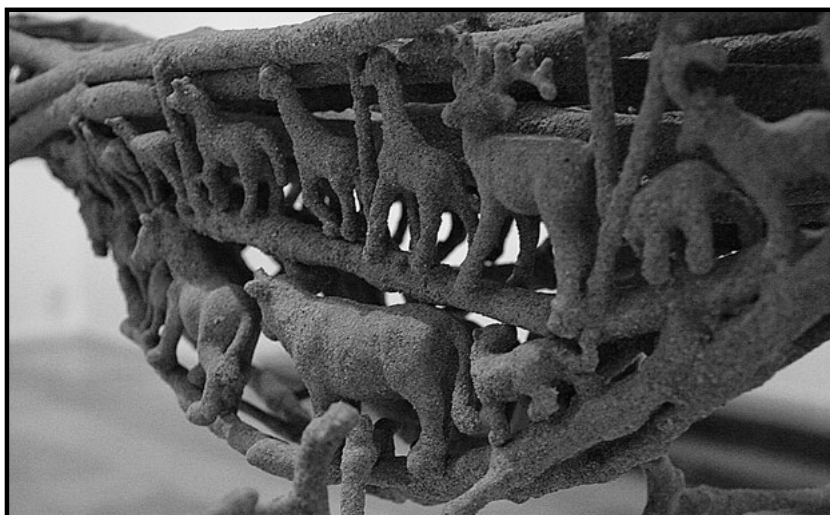
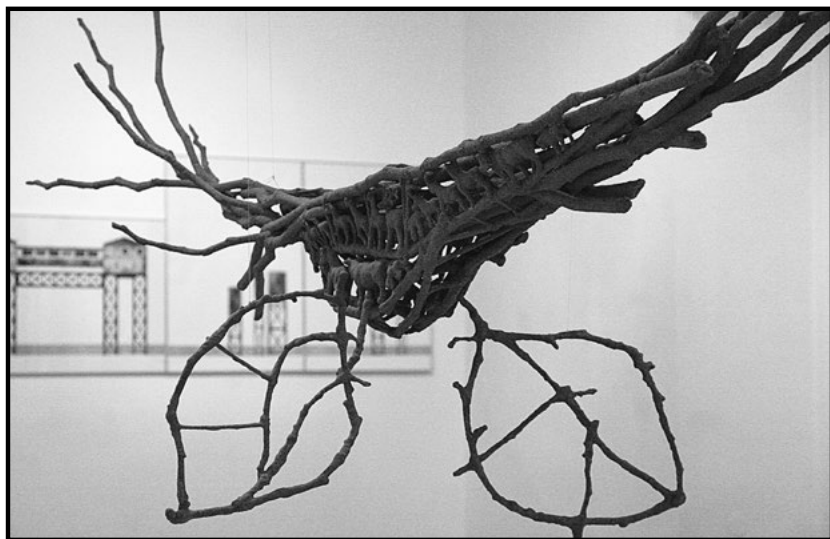
Társadalom, szociálpolitika, Magyarország 1990 és 2015 között. E témában jelent meg az év elején Ferge Zsuzsa professzor és munkatársai legújabb tanulmánykötete¹ az Osiris Kiadónál. Egy március végi délutánon, a kötet telt házas bemutatóján a címben foglaltak értelmezésére tettek kísérletet a szerzők a Kossuth Klubban. Az ott elhangzottak összefoglalására pedig e cikk vállalkozik.

Magyar társadalom- és szociálpolitika (1990–2015). A címben nagyon fontos szavak vannak, és nagyon fontos időszakot ölel fel: a nyomunkban járó közelmúltat, amely sokszor nem ad okot a derűlátásra, és aminek értelmezése nem könnyű – maga a szociálpolitika fogalma sem olyan egyértelmű, mint elsőre látszik –, ám feltétlenül szükséges. Kicsit több mint háromórás program: köszöntők, izgalmas előadás és pódiumbeszélgetések, közös kiállítás a szabad oktatásért – nem hagyományos könyvbemutatón találkozhatott először a közönség a legújabb Ferge-kötettel.

Az esemény az *Új Egyenlőség* társadalomelméleti magazin és a Friedrich Ebert Stiftung, a szociális demokrácia alapértékei iránt elkötelezett politikai alapítvány „Közbeszélgetések” sorozatának keretében jött létre. A bemutató házigazdái Lakner Zoltán politológus és Pogátsa Zoltán közgazdász voltak. Az *Új Egyenlőség* kapcsán fontos megjegyezni, hogy három fogalom égisze alatt folyik a munka a magazinnál: igazságosság, fenntarthatóság, szolidaritás.

A kötet szerzői között találjuk Darvas Ágnes, Farkas Zsombort, Misetics Bálintot, Nagy Ádámot és szerzőtársait, Szikra Dorottyát, Tausz Katalint, Velkey Gábort. Sokan közülük a kötet bemutatóján tartott közbeszélgetésen is részt vettek.

Ferge Zsuzsa 1931-ben született Budapesten. Széchenyi-díjas szociológus, egyetemi tanár és a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, 2006 óta az Akadémia Gyermekszegénység Elleni Programiroda vezetője. Hosszú évtizedek óta a szegénység, a kirekesztés és a társadalmi rétegződés kutatója. Korát meghazudtolva vezetője, aktív résztvevője számos szociológiai kutatásnak, előadásokat tart, tanulmányt, könyvet ír. Egy többórás előadásának húszperces változatában is képes kutatásai kiemelt részleteiről izgalmasan, követhetően nyilatkozni, bonyolult szociológiai folyamatokról nemcsak szakmai közönség előtt tud beszélni. Az elmúlt évtizedek magyarországi társadalomrajza iránt kicsit is érdeklődők is be tudják fogadni Ferge Zsuzsa gondolatait.

Bárka

1 | Ferge Zsuzsa: *Magyar társadalom- és szociálpolitika (1990–2015)*. Osiris Kiadó, Budapest, 2017.

Az említett, sokórás Ferge-előadás *A szociálpolitika jellegének-tartalmának változásai 6 kormányciklusban* címet viseli, és *A szociálpolitika 25 éves története Magyarországon* című konferenciára készült, a kötet bemutatóján erről hallhatott rövid összefoglalót a közönség, majd kisebb csoportokban a szerzőkkel beszélgetett Lakner Zoltán, a 168 Óra főszerkesztő-helyettese.

A nagyon profi, szakmailag felkészült szervezőknek és a résztvevőknek köszönhető, hogy három órán keresztül újra és újra felélénkülő párbeszéd jött létre a különböző területeket kutató szerzők között, kellően komoly és kellően derűs hangvétellel. Mindkettőre nagy szükség van, amikor az elmúlt majd három évtized szociális viszonyairól beszélünk, amelyek sokszor kiábrándító képet festenek a rendszerváltás utáni Magyarországról.

A társadalompolitika fogalmát sokan sokféleképpen értelmezik, a politikai életben sem egyértelmű a szó használata. Az általános európai felfogás szerint társadalmi egyenlőtlenségekkel, esélyegyenlőtlenséggel, a szegénység csökkentésével, a létbiztonság erősítésével, a foglalkoztatás növelésével foglalkozik. Fontos feladata, hogy erősítse a szociális és a munkajogokat, és az alapvető szükségletek minél erőteljesebb kielégítését szolgálja a társadalom minden rétegében. Ideális esetben célja egy integrált, összetartó társadalom létrehozása. Itt újabb fogalomba ütközünk, amelyet fontos tisztázni. Az integrált társadalom tagjai egyénként és csoportként is egyenlőként ismerik el egymást, egyénileg és csoportosan is. A kulcsszó az elfogadás.

A rendszerváltás előtti társadalompolitika nem képezte tárgyát a kötet bemutatójának, az 1990 előtti több mint négy évtized azonban kimondatlanul is ott van minden társadalmi kérdés mögött: a Rákosi-korszak és a Kádár-rendszer áldatlan munkája a szociális élet szinte minden területére rásütötte a bélyegét, ebből kiszakadni pedig nem egyszerű feladat.

1990 óta a kormányciklusok között radikális szakításokat figyelhetünk meg. A magyar politikai életben szociális ügyekben nincs szerves építkezés, hiányzik az átgondolt, hosszú távú, hatékonyabb programok kidolgozása. A szociális ügyek menedzselésénél sokszor hiányzik a központi felelős, aki összefoghatná a munkát, így a folyamatok darabokra hullva próbálnak működni – sokszor a legkisebb siker nélkül. Az állam, ideértve az elmúlt huszonhét év minden kormányát, máig nem tudott előremutató, hatékony válaszokat adni társadalmi kérdésekre – szegénység, munkanélküliség, integráció, oktatás, egészségügy –, a kitűzött céloktól gyakrabban távolodtak az ezen munkálkodó politikusok, mint közeledtek hozzájuk. A szociális ügyeket célzó jogszabályi változtatások többnyire kapkodóak, ellentmondásosak, ez beleillik a négyéves ciklusokban gondolkodó politikai programokba.

A kötet szerzői megpróbálják megválaszolni, mit jelent ma Magyarországon szegénynek lenni. A nagyobb jövedelmi egyenlőtlenségek 1990 után kezdődtek: a népesség körülbelül egyötöde szakadt le az átlagtól. 1982 és 2014 között a népesség felső tizedének összjövedelme a kilencszerese volt az alsó rétegének. 1990 után, a jövedelmek újraelosztásakor a közép- és a felsőosztály járt jól, a társadalmi rétegek közötti vagyoni különbségek így csak távolodtak egymástól. A mélyszegénység problémás fogalom, statisztikai módszerekkel nehéz mérni és követni a nagyon szegény réteget. Azonban egyértelműen látszik, hogy egész kistérségek szakadnak le, ott romlik látványosan az oktatás, az egészségügy.

A bemutatón elhangzott, hogy fontos felismerni, a Fidesznek nincs jól megfogalmazott politikai elképzelése a társadalomról, a társadalmi integrációt pedig tapasztalhatóan nem tartja fontosnak – ez egyértelműen kiderül a szociálpolitikát érintő gyakorlatából, és például a szegénység jelenlegi helyzetéből. 2010 sok szempontból korszakhatárként értelmezhető: több szektorban forráselvonás történt, ami nagyban hozzájárult a szegénységben élők helyzetének romlásához, de jelentősen csökkent az önkormányzatok hatásköre is – ezt sokan az autonómia csorbításaként értelmezik.

A szociálpolitikát érintő jogszabályokban és a jogi gyakorlatban megjelent a büntető állam. Iskolai, óvodai hiányzás esetén például nem a kimaradás okát vizsgálják először, hanem szankciókat helyeznek kilátásba a szülőknek, gondviselőknek: a családi pótlék felfüggesztését, elvételét, a közmunkától való eltiltást, segélymegvonást. Szabálysértéskor pedig egyre magasabb árral büntethetik a vétségeket. Felmerül a kérdés, jó oldalról közelíti-e meg a problémát a politikai döntéshozó, amikor megelőzés helyett a büntetésre helyezi a hangsúlyt.

Misetics Bálint, a kötet egyik szerzője a hajléktalanság és a lakhatás terén végez munkát, a hajlék nélkül és a mélyszegénységben élők helyzetének javításán dolgozik. Elmondása szerint a kormányok rossz lakáspolitikáról még rosszabbra váltottak: a lakhatási támogatásokban nincs logika, ez 2010 óta pedig még inkább így van. Misetics a lakásügyet szociális problémának nevezi. Ez tükrözi A Város Mindenkié álláspontját is: a lakhatás nem érdem, hanem alapvető emberi jog, enélkül ugyanis semmi nincs, se munka, se család, se oktatás, se egészségügy. Anyagi okokból venni állami gondozásba egy gyereket – ennél brutálisabb joggyakorlatot aligha lehet elképzelni, és a legtöbb esetben ez is lakhatási problémákból fakad. A lakhatás hozzáférést jelent az élet szinte minden területéhez, mégis megszűnt közügynek lenni – A Város Mindenkié és a hasonló elköteleződésű szervezetek ezen próbálnak változtatni, céljuk a lakásügy újrapolitizálása.

Magyarországon az össznépesség 7-8 százalékát kitevő cigány lakosság helyzete fontos részét képezte a beszélgetésnek. Egymásra építő politikai tevékenység e téren se jött létre az elmúlt huszonhét évben, 2010 pedig ebben az esetben is cezúraként értelmezhető. A közmunkaprogramban dolgozók 20 százaléka roma származású, és a segélyezették között is számottevő romát találunk. A tankötelezettség korhatárának leszállítása az ő helyzetükön biztosan nem segített, a roma fiatalok így még messzebb kerülnek a továbbtanulás lehetőségétől.

A kép ezen a ponton már végképp reménytelenül borúsan festhet, ám a sok rossz hír közepette mindenképp öröme ad okot, és fontos értékelni, hogy nagyszerű emberek kitartó munkával, megalkuvást nem ismerve kutatnak, tanulmányt írnak, publikálnak, kötetet állítanak össze, előadnak, beszélgetnek. Közös szociális ügyeink pedig így nem maradnak őrzők nélkül, akik, ha áttörő sikereket nem is mindig, de kisebb-nagyobb eredményeket folyamatosan érnek különböző társadalompolitikai területeken – gondoljunk például A Város Mindenkié áldásos munkájára.

Nagy Ádám és szerzőtársai az ifjúságügyről készítettek átfogó kutatást, amely szintén helyet kapott a kötetben. 2010-et – mint eddig minden szerző – ők is határvonalként jelölték meg, ez az év az ifjúság ügyét is valamiféle lejtőn indította el. Ennek okait, következményeit, lehetséges jövőjét próbálják megfejteni és vázolni a szerzők. Az ifjúságért elkötelezett Nagy Ádám egyedül az 1994–1998 közötti időszak próbálkozásait emelte

ki, a kevés pozitívum egyikét: „akkor még legalább lehetett verni az asztalt”. A mindig éber közönség egyik szószólója pedig nem hagyta megjegyzés nélkül: „akkor még volt asztal”. Nagy elmondta, hogy négyévente széles körben végzett ifjúságkutatásban mérik fel a fiatalok helyzetét. A „Mi a fiatalok legfontosabb problémája?” kérdésre megdöbbentő válasz érkezett 2012-ben: a kilátástalanság. Nem a családalapítás vagy a munka, mint a korábbi felmérések során. A kilátástalanság – amellyel a nyakában viszont nehezen mozdul az ember, leginkább sajnos csupán lefele vagy hátra. Fontos tünete az ifjúság helyzetének a jelentős kivándorlás: sokan költöznek hosszú távra külföldre munkát vállalni. Nagy Ádám szerint egyszerűen komolyan kéne venni a fiatalokat. Finnországot hozta példaként, ahol minden önkormányzat mellé kötelező ifjúsági önkormányzatot is felállítani, így válnak a fiatalok tudatos állampolgárokká, megtanulják a jogaikat és a kötelességeiket. „Az önkormányzatokra figyelni kell, ha nem is mindre, legalább arra, amelyik a lakóhelyünkön van.” – Missetics Bálint tanácsát érdemes megfogadni, és felkeresni az önkormányzat honlapját, megismerni az ott folyó munkát. Így is tehetünk az „intellektuális, morális tunyaság ellen”, mint mondta.

A tanulmánykötetet bemutató rendezvény zárásaként Ferge Zsuzsa a tavasszal kezdődött CEU-ügy kapcsán felolvasta támogató levelét, amelyet Michael Ignatieffnek, az egyetem rektorának küldött el, a közönség soraiban pedig az egyetemet támogató ívet adták kézről kézre. Az esemény megkoronázásaként Ferge Zsuzsa megkapta a Lukács György Alapítvány kuratóriumának díját.

A kötet témái egytől egyig velünk élő, égető problémák. A szerzők Ferge Zsuzsa szellemiségéhez méltón kitartó munkát végeznek, hogy megfejtsék a magyar társadalom mintázatait, így probléma helyett talán érdekesebb feladatként tekinteni az eddig tárgyaltakra. Nem szabad tétlenül ülni, és arra várni, amire évtizedek óta hiába vár az ország. Nem kell mindenkinek tanulmányt írnia, aktívan részt vennie a politikai életben, vagy hivatásszerűen a szegénység felszámolásával foglalkoznia. Elég, ha mindenki tisztában van azzal, hogy saját életének keretei között mivel tud hozzájárulni ahhoz, hogy huszonöt év múlva azt írassák majd az elmúlt két és fél évtized társadalompolitikájáról, hogy némi javulás kezdődött.

Összeálló torony

JUHÁSZ TIBOR

Az is él, akin mocskos a ruha

Gyurján Lászlónak

Újságcikkek fénymásolatait teszi elem, egy részüket ő írta, napi- és hetilapokba beküldött olvasói levelek. Mutat egy olyat is, amit róla írtak, a háromdiplomás, nyugalmazott rendőr őrnagyról, aki kerekesszékes hajléktalan lett. Az egyik cikk melletti képen megborotváltan, olvasószemüvegben néz a fényképezőgépbe, most szakálla van, szája körül sárga a szőr a dohányfüsttől. Az életéről mesél, az utcán töltött napjairól, perekről és különféle konfliktusokról. A beszélgetés alatt végig a szemembe néz, gyakran mondja, hogy az én dolgom, mit veszek ki ebből az anyagból, ő nem hazudik, vállalja szavait.

Egy olvasószemüvegről van szó, T.-ről, aki kénye-kedve szerint bánik az olvasók leveleivel. L. beküldött cikkeit a megjelenésük előtt megmutatta az érintetteknek, hogy gyorsan elkészülhessen a cáfolat. Az olvasószemüveg a levelek mellett továbbította a szerzőjük nevét és elérhetőségét is, ő ennek köszönheti, hogy utcára került. Megírta, hogy az Ígéletben, ahol szenvedélybetegekkel foglalkoznak, a személyzet miért nem végez eredményes munkát, házon belül nem lehet piálni, de az ajtó előtt már igen, ezért a hely csak szállásként működik, nem tudja betölteni a funkcióját, és ezzel tisztában van mindenki, mégsem szigorítanak a szabályokon. Egy hónapja volt benn, amikor kitették, a próbaidőre hivatkozva nem indokolták a döntést, persze az olvasói levelét megmutatták az Ígélet vezetőjének. A combján volt egy seb, amely napi kötözést igényelt. Többször rákérdeztem, hogyan szerezte, L. valami műtetre utalt, arra is csak félvállról, mintha lényegtelen információ lenne. Öt napig dekkolt az állomáson, már nagyon kimerült volt, gondoljak bele, milyen érzés lehetett, ráadásul ősszel, cseréletlen pelenkával, étel, ital nélkül. Hívta a mentőket, hogy vigyék be sebkötözésre, a sürgősségin úgy bántak vele, mint egy kutyával, hiszen mosdatlan volt, gyűrött, onnan átkerült az ápolási osztályra, az apja segített neki, kifizetett két hetet, hogy ott maradhasson.

L. nem sokat beszél az apjáról. Annyit tudok meg, hogy egy nyolcvannyolc éves bácsi, akkoriban egy nagyobb összeget örökölt, ezért segíteni tudott a fiának, de arról, hogy L. miért nem lakhatott nála, egyetlen szó sem esik. Az ápolási osztályon, amit ma már elfekvőnek neveznek (itt L. viccesen megjegyzi, hogy még két osztály van a listáján, a nőgyógyászat meg a szülészet, ezekre kell még bejutnia, minden más osztályon volt már), az ápolók a betegek kajáját ették, letették a tálcákat az ágyak mellé, majd kis idő múlva felkaptak egypárat az alvó sérültek és a félkómások fekhelyei mellől, és a nővérszobába szaladtak velük. Észrevették, hogy L. figyelni őket, a tízes szobából átvitték a húszasba, onnan nem láthatott semmit. Abban a két hétben hagyatéki tárgyalásra kellett volna mennie, de mivel szörnyű állapotban volt, és a mentősök otthagyták a kerekesszéket az állomáson, L. nem tudott megjelenni a tárgyaláson. Könyörgött, kiabált, a vége az lett, hogy rendbontó viselkedésére hivatkozva kirakták az ápolásiról.

Kis szünetet tart, számol. Tizenvalahányszor volt a detoxban józanul, egyrészt azért, mert csak úgy rámondják az emberre, hogy részeg, a szerencsétlennek meg egy húsz centiméteres szivacs jut, és pár pofon, hiába védekezik. Meg kellett tanulnia, hogyan bánjon velük. Ha kért egy üveg vizet meg egy kacsát, reggel hatkor pedig kísétált (kerekedett, javítja ki magát nevetve) a kórházból, akkor kenyérré lehetett kenni a személyzetet. Ebből a tizenvalahány alkalomból háromszor verték össze, ő nyugalmazott rendőr őrnagy, mondja ismét, és ezt tudták ők is, mégsem érdekelt senkit.

Este mindig az utolsó busszal utazott, mert az akadálymentes volt. Érkertben, a népkonyhával szembeni kisvendéglő lakásai ismerték, elbeszélgettek vele, megittak egy sört, majd éjfélkor ment a vasútállomásra. Egyszer nem akadálymentes, hanem lépcsős busz jött, senki sem segített neki, nem tudott felszállni, jött egy ismerős, J., mondta, hogy aludjon nála. Ez a haver épp akkoriban vált a feleségétől, a lakás a válófélben lévő házaspár közös vagyona volt. J. egyszer betörte az ablakot egy fél téglával, fázzon az asszony, a nő meg lecserélte a zárat, hogy ne lehessen bemenni. J.-nek volt egy istállója, egy pónival, Bobóval, velük aludt L. is. Nem volt hülyegyerek ez a J., magánál tartotta a telekkönyvét, a felesége sokszor hívta rá a rendőröket, mikor kijöttek, a férfi megmutatta a nyomtatványt, hogy joga van itt lenni. Másfél hétig éltek így, sok mindent tanultak akkoriban, például, hogy milyen fontos a borotvahab, a fejükre kenték. Kicsit meglepődöm. Miért furcsa ez, kérdezi, nézzem meg, hogy reklámozzák a borotvahabot, mennyi vitamin van benne, fertőtlenít és jó a bőrnek, kéztisztításra is kiváló, csikkezett ő is, de a hab pillanatok alatt elvette az ujjak kellemetlen szagát. Egyébként tisztálkodni a Rákóczi 104.-be jártak, az Oltalomhoz, ahol enni is kaptak, ruhát az Eötvös utcán szereztek, a divatból kiment, leselejtezett holmikat odaadták nekik. Itt reggel nyolctól délután négyig lehetett tartózkodni, utána kísétált (megint nevet) a Bokréta utcára, ott konténerek voltak. Nyíregyházának nagyon jó a szociális hálóját, még Debrecenből is jöttek át hajléktalanok, például Zanzi, ilyen nagy szakálla volt (mutatja), hordott magával egy mikrofont, abba énekelt a Zanzibár-nótákat.

A legfontosabb ebben az egészben (felelemli az újját), hogy megtanuljunk boldogok lenni. Itt van egy felmérés (elővesz egy könyvet), amerikai szociológusok csinálták, arra voltak kíváncsiak, hogy kik boldogok, és kiderült, hogy azok, akik napról napra élnek. Sokat olvas, például Mária Teréziáról, a cigányokról, próbálja értékesen tölteni az idejét. Nem tudja már, hogy melyik könyvből való, de nagyon fontos idézetnek tartja azt, hogy a boldogság nem a vagyon, hanem az emberi kapcsolatok színessége és mélysége. Ennyi az egész, meg kell tanulni élni, sokáig azt hitte, hogy kerekesszékekkel utcára kerülni halál. Egy üveg víz áll az asztalon, megkérdezem, nem akar-e inni, mert negyven perce folyamatosan beszél, erről eszébe jut még egy bölcsesség (ő nevezi így ezt a keserű, de meghatározó tapasztalatot): éhen halni még nem látott embert, szomjan halni, kiszáradni már igen. Ismét a Bokréta utcáról mesél, az ingyen alvásról, hogy rengeteg nyugdíjas, egészségügyi járulékos él így, a nyugdíjak nagy részét cigarettára, kávéra, nőre költik. Mosolyogva említi az Arany János utcát meg a Móricz Zsigmondot, hogy nőt pénzért ott lehet venni. Eszébe jutnak a kocsisorosok, akik a pirosnál veszteglő autósoktól kéregetnek. Mikor az Arany János utcánál járt, találkozott egy hajléktalannal, ott állt a sarkon, intett L.-nek, hogy gyere már, Testvér, elővett a kabátja alól egy flakont meg egy poharat, ittak, kihívta a Móricz Zsigmond felüljáró alá, hogy majd ott

beszélgetnek, ott érdemes kéregetni. L. nem hitt neki, de aztán saját szemével látta, hogy ez a férfi megélt az autósokból.

Sokszor vitték be a detoxba, ismétli, az utolsó alkalmakkor már ő hívta magára a mentőket. Folyamatosan gyengült a szervezete, a sürgősségre került, ugyanahhoz a főorvosnőhöz, aki kirakta az ápolási osztályról. Időközben L. beperelte az asszonyt, de nem sokat ért vele, hamarosan megszüntették a nyomozást, olyasmi indokkal, hogy abban az időszakban enyhe volt az időjárás, a sürgősségin meg azt mondták, L.-nek nincs semmi baja, nem részeg, és elszállították a Bokréta utcába. A betegszállítóban kiabáltak vele a mentősök, hogy neki köszönhetik ezt a szar éjszakát. Az ügyeletes portás telefonálgatott, felhívták a rendőröket, egy óra is eltelt, mire az ügyeletes közölte, hogy nem tudnak felvenni a szállóra senkit. Akkor a mentősök teljesen megváltoztak, már nem baszogatták, de mivel ott sem maradhatott, L. megint az utcán találta magát. Ezekén kívül még egyszer kirakta ez a főorvosnő, szürke egeret adott neki, egy olyan gyógyszert, ami alkoholtartalmú, aki nem tudja önszántából abbahagyni a pialást, és bekerül a megfigyelőbe, amit ők, az alkoholbetegek csak keltetőnek hívnak, azt ezzel próbálják meg leszoktatni. Tulajdonképpen annyi az egész, hogy folyamatosan csökkentik a dózist, mígnem teljesen elhagyják a gyógyszert. Józanon került oda, bevette a tablettát, a vérvétel meg kimutatta, hogy ittas, pedig egy kortyot sem ivott, leküldték a pszichiátriára, ismerte már jól ezt az osztályt, mert sokszor menekülési útvonal volt neki az első házasságából. A beszélgetés folyamán egyik feleségéről sem tudtam meg semmit. L. összefüggően, átgondoltan fogalmazott, beszédjének kimértségéből arra következtettem, hogy pontosan tudja, mit akar elmondani, és mit nem, így hát nem firtattam a dolgot. Adtak L.-nek egy nyugtatóinjekciót, egy teljes napig aludt, mikor felkelt, a kezébe adták a zárójelentést, így értesült róla, hogy elbocsájtják. November elején kerekesszékkal, napi kötözésre szoruló combsebbel ismét fedél nélkül volt.

Azt kérdezi, ismerem-e azt a mondást, hogy megszállta az ördög. Mondom, igen, néha én is használom. És azt, hogy angyal szállta meg? Erre azt válaszolom, hogy igen, de nem szoktam ilyet mondani. Nem lepődik meg, elmosolyodik, ő használja, mert nagyon sok angyala volt: mikor kitették, elment a buszmegállóba, leszállt egy kocsmánál, de nem ment be, áthajtott a Korzó felé, egy hölgy jött vele szembe, benyúlt a táskájába, elővett egy bordó zoknit, és felhúzta L. lábára. L. úgy döntött, hogy magára hívja a mentőket, a detoxban melegebb van. A Kossuth gimivel szemben még mindig van egy kisbolt a sarkon, ott állt meg, jött egy haverja, kérdezte, mit iszik, L. azt mondta, felest. Utána ittak még egyet, hadd legyen szaga, a Sas kocsmában adtak neki két deci bort. Persze veszélyes a detox is, kirabolják, megverik a bekerülőket, ezért mosolyog ő, mikor hallja a rádióban, hogy a piások megtámadták a mentősöket. Sok aljasságot elkövetnek az emberek, mindenki csak mosolyog hozzá, elfelejtik, hogy az is él, akin mocskos a ruha, de a lényeg, hogy alá kellett írni egy papírt, hogy nem bántalmazták, biztosan ismerték már őt, tudták, nem hagyja magát.

A beszélgetésünk utolsó perceiben arról mesél, hogy milyen fontos az önmegvalósítás. Most találta meg önmagát, tervez, el akarja végezni a teológiát is, megjelennek az újságcikkei, még ha botrányt is okoznak, azt csinálja, amit szeret. Építget egy kis könyvtárat is, a Szivárványban, ott van egy szobája. Ha nincs pénze, hát nincs, nem számít, elvan vízen és szőlőcukron (megmutatja a táskáját, hogy milyen régi, és milyen jó állapotban

van, a könyvek és a füzetek mellett látok egy csomag szőlőcukrot is). Ha teheti, akkor itt van, a könyvtárban, eljár koncertekre, irodalmi rendezvényekre, szerencsésnek vallja magát, nem köti a boldogságot tárgyakkhoz, így sokkal könnyebb. Volt a zárt osztályon is, feküdt öntudatlanul napokig, de ebben az otthonban, a Szivárványban, újjászületett. Sokat segített neki a hit, igaznak tartja azt a mondást, hogy a mennyországba a poklon keresztül vezet az út. Bármilyen nehéz dolgokon is ment keresztül, szabad emberként beszélget most velem. Higgyem el neki, a Kossuth téren szilveszterezett, és összetáncolt ötszáz forintot. Elnevetem magam, ő is nevet. Nem hiszem el, kérdezi, és mielőtt válaszolnék, táncolni kezd a kerekesszékekben.

Nyíregyháza, Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, 2017. április 7.

A tusvából lenéz az építész, és kész

KERECSENYI ZOLTÁN

„Mindent az emberekért,
az emberekkel. Az emberekről
semmit nélkülük.”

215 esztendeje született Kossuth Lajos

Washingtonban, a Capitoliumban 1990 tavaszán állították fel a magyar szabadság vezetőjének, Kossuth Lajosnak a mellszobrát, amely azóta is változatlanul ott áll. Az emlékmű elkészítése az amerikai magyarság emblematisztikus alakjának, a legnagyobb magyar szeretetotthon¹ életre hívójának, Dömötör Tibor (1929–2000) protestáns püspöknek a kezdeményezésére valósult meg. A szobor elhelyezésének hosszú kálváriája volt: az acsarokódó egyes magyar emigráns vezetők rendre megtorpedózták az ügyet, míg nem a néhai, amerikai demokrata párti politikus, a magyar zsidó származású Tom Lantos (1928–2008) előterjesztésére a Kongresszus tett pontot az ügy végére, adta áldását a kongresszusi épületben való méltó elhelyezésre.² Sokat elárul tehát az élő Kossuth-tiszteletéről, hogy ott, a Capitoliumban, a „világdemokrácia élenjáró harcosainak sorában”³ is ott áll a mellszobra.

Beszédében Dömötör püspök az avatáson rámutatott: „A hősiesség küzdelem elhivatott vezetőjét, Kossuth Lajost három tulajdonság jellemezte egész életén át: mélységesen hitt Istenben és a magyar nemzet történelmi hivatásában; halálosan szerette a szabadságot és élete végéig nem egyezett ki a zsarnoksággal; elveire nagy hatással volt az Egyesült Államok kialakulása, alkotmánya és államformája. Kossuth 1852-ben mondotta Ohióban: »Korunk eszméje a demokrácia. Mindent az emberekért, az emberekkel. Az emberekről semmit nélkülük. Ez a demokrácia.« Néhány évtized múlva Lincoln idézte ezeket a szavakat a gettysburgh-i beszédében, 1990 januárjában pedig Bush elnök ismételte meg ugyanezeket a gondolatokat. Kossuth felismerte, hogy az osztrák, német, olasz és orosz zsarnokság ellen egyedül az Egyesült Államok védheti meg a világot. A Salemben elmondott történelmi beszédében világosan megmondta: »Az Egyesült Államok feladata nem az, hogy beavatkozzék Európa népeinek sorsába, hanem az, hogy megakadályozza másoknak a beavatkozását.«”⁴

Ma is sokat tanulhatna Kossuth Lajostól a világ. Mert csak akkor lesz békesség, ha ez a békesség szabadságra és igazságra épül. Ez volt Kossuth célja. Szabadság és igazságosság! Kossuth Lajos szabadság- és igazságszeretete milliókat lelkesített, s ezeket hívott a szabadságküzdelem zászlói alá. Kossuth nevének pusztá említése is, az 1849-es

bukást követően is erőt, reménységet jelentett a felszabadított jobbágyoknak, valamint a harcban részt vett katonáknak, a határokon belül maradtaknak, és az emigrációban élőknek egyaránt. „Elszóródtunk a föld hátán, mint egy második Izrael”⁵ – élt e bibliai hasonlattal maga a volt kormányzó-elnök a bukás után, akit magát is bibliai hasonlattal élve a „magyarok Mózeseként” emlegettek a negyvennyolcas reménység napjaiban. „Egykor a protestáns prédikátorok emlegették a töröktől, némettől sanyargatott magyarság gonosz fátumán keseregve, hogy olyanok vagyunk, mint az ószövetségi »sidó nemzet«. A mi népünknek is az isteni parancsolatok megszegése miatt kell bűnhődnie a múltat s jövőt. Csakhogy amíg a választott népet megvigasztalhatta a messiási reménykedés, a magyarok »Mózes«-e végül nem vezethette az általa elképzelt új hazába nemzetét [...] olyan Mózes lett ő, akinek az aradi vértanúk hóhérával kiegészítő Magyarország nem lehetett az Ígért földje. Nem felsőbb hatalmak tilalma tartotta a »Jordán túlsó partján«, hanem az a morális lehetetlenség, hogy Habsburg-alattvalóként olyan országban éljen, amely feladja a nemzeti és a demokratikus értékek egyeztetésének igényét, elodázza a nemzetiségek egyenjogúsítását, nem biztosítja a magyar függetlenség valódi garanciáit [...]”⁶

„Kossuth kultusza 1848 őszére alapvonalaiban kialakultnak tekinthető. A folkrolizálásban már akkor és részben később is jelentős szerepet játszott a protestáns papság, amely a nagyrészt írni-olvasni nem tudó népességhez prédikációin át eljuttatta Kossuth isteni magasságba emelt képzetét” – állapítja meg Gerő András történész.⁷ Tehát a lutheránusnak keresztelt Kossuth nevét elsőként a hazai protestánsok kezdték aranybetűvel írni, neve a szószerkeken először 1848 tavaszán hangzott el. A „magyarok Mózes” hasonlat is templomban hangzott el elsőként.

A világ első Kossuth-szobrát a Balaton mellett, Siómaroson állították fel három hónappal Kossuth halála után, 1894. július 1-jén „A magyar szabadságharc legnagyobb apostolának a siómarosi felszabadítottak”⁸ felirattal. Legutóbb pedig idén, 2017. március idusán a Veszprém megyei Ihász pusztán (az 1849. június 27-én vívott csata helyszínén) leplezték le egy portréját ábrázoló domborművet születési évfordulója tiszteletére.⁹

Idén, 2017-ben kilencvenéves a budapesti Kossuth tér elnevezés. 1927-ben, Kossuth Lajos születésének 125. évfordulóján kapta az Országház előtti tér Kossuth nevét, s akkor kapott itt helyet Horvay János Kossuth-emlékműve is (a szobor főalakja Kossuth Lajos, a többi szoboralak az 1848-ban kinevezett első felelős magyar kormány tagjait ábrázolja), melynek hú mását három éve, 2014-ben helyezték el az immár megújult téren.¹⁰

De mit is illik tudni erről a kultusz tárgyává lett személyiségről, erről a halhatatlan szellemű férfiúról?

„Én magam a szüléktől 1802-ben születtem Zemplénmegyében, Monokon, hol atyám ifjú korában a gróf Andrássy-család uradalmi ügyvéde volt [...] Emlékszem az aranyozott, rézcsattos

5 | Csorba László: *A Kossuth-emigráció fényképek könyve*. Kossuth Kiadó–Kossuth Nyomda, Budapest, 1994. 5. o.

6 | Csorba László: I. m. 5. o.

7 | Gerő András: *A Kossuth-kultusz*. *Rubicon*, 2007/9. szám. 39. o.

8 | H. Szabó Lajos: *A Kárpát-medence negyvennyolcas emlékművei fényképeken és képeslapokon*. Magánkiadás, Pápa, 2008. 30. o.

9 | *Kossuth-ünnepség Ihászon*. <http://www.infopapa.hu/hirek/olvas/kossuth-unnepseg-ihaszon-2017-03-16-085713> (Letöltés ideje: 2017. április 20.)

10 | *Újraavatták a Kossuth-emlékművet Budapesten*. <http://www.hirado.hu/2015/03/03/kossuth-emlekmuvet-avatnak-a-kossuth-teren/> (Letöltés ideje: 2017. április 20.)

1 | Lorántffy Otthon, USA, Akron.

2 | Dr. Tanka László–Balás Róbert–Kossányi Miklós–Szedenits Jenő (szerk.): *A hit apostola. Dömötör Tibor püspök életútja*. Médiamix Kiadó, Budapest, 2003. 31. o.

3 | Katona Tamás–Ráday Mihály: *Az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei*. II. A száműzöttek nyomában. Corvina Kiadó, Budapest, 2016. 86. o.

4 | Dr. Tanka László–Balás Róbert–Kossányi Miklós–Szedenits Jenő (szerk.): I. m. 174. o.

*nagy bibliára, melyből szokás volt atyám házában vasárnaponként néhány fejezetet felolvasni s egy-egy zsoltárt elénekelni, s melybe az én nővéreim születésnapjaink, a keresztes adataival, ősi szokás szerint be volt jegyezve. A szüleim iránti kegyeletnél fogva ereklyéül becsülném ezen rézcsatos bibliát, ha megvolna. De nincs. Elpusztult az is viharos életem fergetegeiben, mint sok egyéb, mire ész és szív becsét helyeztek*¹¹ – veti papírra születéséről, családi kötődéseiről.

A protestáns függetlenségi hagyományokat őrző nemesi-értelmiségi család gyermeke életének huszadik évére már ügyvédi oklevelet szerez, előbb Zemplén megyében folytat ügyvédi gyakorlatot, majd Sátoraljaújhely városi ügyészévé fogadja. Ekkortájt kapcsolódik be a megyei politikai életbe is egy, a Zemplén megyei közgyűlésen a sajtószabadság témakörében elmondott beszédével. 1832-től négy éven át mint a távol lévő főrendek követe vesz részt az országgyűlésen, közben illegálisan kezdi szerkeszteni a kéziratos *Országgyűlési Tudósításokat*, 1836-tól pedig a *Törvényhatósági Tudósításokat* – fittyet hányva a közben egyre fokozódó tilalmakra, zaklatásokra, mindaddig, amíg 1837 májusára le nem tartóztatják, s négyévnnyi szabadságvesztésre nem ítélik. A börtön azonban a tudás „fellegvára” lesz számára, itt tanul meg angolul. Miután 1840. május 10-én országgyűlési nyomásra – különösen Deák Ferenc amnesztiaköveteléseire – visszanyeri szabadságát, átveszi a *Pesti Hírlap* szerkesztését; ezzel a reformeszmék, a nemzeti érdekegyeztetés legelső hirdetőjévé válik. E lap oldalain, illetve számos röpirat útján folytat vitákat Széchenyivel. Juhász Gyula költői szavaival élve Kossuth Lajos ekkortájt születő vezérlő cikkei a szabadság földjére viszik a magyarságot,¹² s a liberális reformellenzéknek hallatlanul nagy bátorságot teremtenek a további küzdelmekhez. A *Pesti Hírlap*nál lévő fényes korszak a titkosrendőrség nyomásáig, 1844-ig tart. De Kossuth nem áll meg. Mint ahogyan ragyogó vezércikkeiben is írja, a haladáshoz önálló gazdasági és társadalmi fejlődésre van szükség.¹³ Nélkülözhetetlen szerepet vállal a Magyar Kereskedelmi Társaság és a Gyáralapító Társaság létrehozásában, ő lesz a Védegyelet ügyvezető igazgatója, valamint egyik fő kezdeményezője az Ellenzéki Párt elindításának, s a pártprogram megfogalmazásának. Ezzel egyidejűleg számos betiltott cikke születik, amelyekben állami kárpótlással örökváltságot követel, továbbá közteherviselést. Az utolsó rendi országgyűlésre Pest megye követévé választják. Természetesen ekkor – 1847 novemberében – még ő sem, s követétsai sem sejtik, hogy ez lesz az utolsó rendi országgyűlés, amelyre összegyűlnek. Ő sem, s nagy politikai ellenfele, Széchenyi sem láthatja előre, hogy alig pár hónap múlva Magyarországra is elérkezik az a forradalmi hullám, amelynek hatására egy csapásra megvalósulnak majd azok a reformtörekvések, amelyek felett annyi vita folyt hosszú időközön át. A függetlenség az a fő kérdés, amely Széchenyi gróffal szembeállítja. Kossuth programjának legfontosabb eleme a nemesek és jobbágyok ellentéteinek felszámolása; az érdekegyesítés alapján áll, és nemzeti összefogást hirdet.¹⁴ A jobbágy számára lehetővé kell tenni az örökváltságot, azt, hogy telkét pénzzel megválthassa urától, és szabad ember legyen, és be kell vezetni a közteherviselést: a nemes is adózzon!¹⁵ – érvel.

11 | Kossuth Lajos nyilatkozata születési helyét és idejét illetőleg. *Harangszó*, 1944. március. 19. szám. 53. o.

12 | Juhász Gyula: Kossuth. Halála 25-ik évfordulóján. *Délmagyarország*, 1919. március. 21. szám.

13 | Szabad György (szerk.): *Kossuth Lajos üzenetei*. Ikva Könyvkiadó, Budapest, 1994. 65. o.

14 | I. m. 81. o.

15 | I. m. 82–83. o.

1848. március 3-án kemény beszédben ostromozza a bécsi kormányt, előrevetítve az átalakulás szükségességét. „*Emeljük fel politikánkat a körülmények színvonalára*” – hirdeti, s minden gazdasági problémáért a hatalmat teszi felelőssé. Önálló magyar pénzügyi rendszert követel a nemesség megadóztatásával, az úrbéri terhek megszüntetésével, egyenlő politikai jogokat a városi középosztálynak és az úrbéres parasztoknak, a császári-királyi hadsereg átszervezését a magyar nemzeti érdekeknek megfelelően, valamint a kormány felelőssé tételét, s azt, hogy az osztrákok is kapjanak új alkotmányt.¹⁶ Felirati beszédei mindinkább népszerűvé teszik, s amikor március 15-én az átalakulás eredményeit rögzítő törvényekhez kikényszerítő hozzájárulásért Bécsbe utazik küldöttsége élén, százezres tömeg fogadja. A bécsiek úgy fogják fel, neki köszönhetik, hogy végre alkotmányt kaphatnak. A lelkes polgárok hintójából kifogják a lovakat, és maguk húzzák tovább. Eközben Pesten az ifjak is a tettek mezejére lépnek, megszületik a Tizenkét pont, győz a forradalom, s nemsokára révbe ér a polgári átalakulás, amelynek törvényei megszavaztatásában Kossuth döntő befolyással bír. Az első felelős magyar minisztérium pénzügyminisztereként összeállítja az ország első költségvetését, kibocsátja az önálló magyar pénzt, a Kossuth-bankót, majd július közepén az országgyűlés előtt feltárja az ország fenyegetett helyzetét: 200 ezer katonára, 42 millió forintra van szükség a hon védelmére. „Megadjuk!” – szól egy emberként, kitörő lelkesedéssel az országgyűlés válasza. Szeptemberre már mindenki előtt bizonyossá válik, ha a nemzet élni akar, ha meg akarja őrizni a forradalmi vívmányokat, akkor nem alkudozó politikát kell művelni, hanem bizony fegyvert kell ragadni. „*Mit láta profétai lelkem előre / S még több, ami jó / Mit még ad az isten, a nemzetek őre...*” – írja ekkortájt Petőfi *Megjött az idő* című költeményében.¹⁷

Rövidesen a kormány lemond, Kossuth pedig elvállalja az Országos Honvédelmi Bizottmány vezetését. Hívó szavaira özönlenek a nép lelkes fiai, ki gyalog, ki lóháton, ki kiegyenesített kaszával, ki vadászfegyverrel. Pákozdson a császári-királyi nehézsúlyosság rohama megtörik a magyar útegek tüzeiben, s „*fut Bécs felé Jellacsics, a gyáva*”.¹⁸ Ozoránál aratják az első komoly győzelmet: a 9000 főnyi horvát hadosztály Görgey-Perczel-Csapó csapatai előtt leteríti a fegyvert. Ám pár hónap múlva, 1849. február végén Kápolnánál a magyar honvédsereget jelentős vereség éri. Csak a gyors visszavonulás menekíti meg őket a hatalmasabb veszteségektől. Windisch-Grätz hamarjában jelenti is büszke győzelmét: „*a lázadó hordákat iszonyú mennyiségben pusztította el*”. Ennek hírére Ferenc József kibocsátja az olmtüzi alkotmányt.¹⁹

16 | I. m. 89–92. o.

17 | *Petőfi Sándor összes költeményei*. Szépirodalmi Könyvkiadó, Budapest, 1972. 1184. o.

18 | I. m. 1066. o. (Petőfi Sándor: *A vén zászlótartó*)

19 | Az olmtüzi oktrojált (azaz uralkodói rendelettel kiadott vagy -kényszerített) alkotmány számos egyéni szabadságjogot biztosított – így a törvény előtti egyenlőséget, a nyelvi és nemzeti egyenlőséget, eltörölt minden hűbéri alárendeltséget –, alapjában véve azonban centralizált és abszolutista állam megteremtését jelentette. Rendelkezéseinek éle különösen a „lázadó” magyarok ellen irányult: a Szent Korona országait felosztotta Magyar Királyságra, Erdélyi Fejedelemségre – az uniót Erdéllyel semmisnek nyilvánítva –, Katonai Határőrvidékre és Dalmát-Horvát-Szlóven Királyságra. A császári házhoz lojális Horvátország pedig Dalmácia mellett megkapta a Magyar Királyságtól elvett Fiume kikötővárost is. Az alkotmány sohasem lépett életbe, bevezetését a szabadságharc végéig elhalasztották, majd 1851-ben hatályon kívül helyezték.

A szomorú kápolnai veszteség után Kossuth megtekinti a csatateret, és a szájhagyomány szerint imát mond a közel ötszáz elesett honvéd frissen hantolt sírhalmá felett. Erről megható ábrázolású, többszörösen sokszorosított olajnyomat is fennmarad, illetve magának az imának a szövege is, amely azonban csak néphagyomány szerint tulajdonítható neki, ugyanis a szintén többszörösen sokszorosított, több nyelven is megjelenő magasztos ima valódi szerzője egy Roboz István nevű kormánybiztosi titkár:

„Felséges Úr! Árpád fiainak Istene! Tekints reánk csillagokkal övezett trónusodról és hallgasd meg könyörgő szolgálodat, kinek ajkáról milliók imája száll eged tündöklő kárpitja felé, hogy áldja és magasztalja a Te mindenhatóságod erejét! Istenem! felettem éltető napod ég, s térdeim alatt a szabadság csatájában elhullott vitéz honfiaiunk csontjai nyugosznak. Fejem fölött kéken mosolyog az ég, lábaim alatt gyászossá vált a föld ősapáink unokáinak kiomlott véréből. Óh! csak hadd szálljon alá napodnak teremő sugara, hogy virág fakadjon a véráztatta hantokon, mert e porladó tetemek koszorú nélkül el nem hamvadhatnak. Isten! Ősapáinknak és népeknek Istene! Hallgasd meg ágyúink bömbölő szavát, melyben vitéz népednek lelke mennydörög, hogy széjjelzúzza az önkény bilincset osztó vaskarjait.

Mint szabad hazának szabad fia térdelek ez újabb temetőn, honfiai, testvéreim roncsolt tetemein. Ilyen áldozatok árán szentté válik e hazának földje, ha bűnös volt is, óh Istenem! – mert e vérrrel megszentelt földön rabnépnek élni nem szabad!

Atyám! ősatyáinknak védelmező Istene! milliók felett hatalmas Úr! ég, föld s tengereknek mindenható Istene! Dicsőség nő e porladó csontokból és nemzetem homlokán fog ragyogni. Szenteld meg e porokat kegyelmeddel, hogy e szent ügyért elhullt bajnokok áldással nyugodjanak szent hamvaikban. Ámen.”²⁰

Kossuth a Magyarország különállását és területi egységét semmibe vevő úgynevezett oktrojált alkotmányra válaszul 1849. április 14-én a Habsburg-ház trónfosztását javasolja, s beterjeszti a Magyar Nemzet Függetlenségi Nyilatkozatát, melyet az országgyűlés egységesen meg is szavaz, akárcsak Kossuth kormányzó-elnökké választását. A debreceni szöszékre lépve hangsúlyozza: „[...] elérkezett a perc, midőn Magyarországnak szabaddá, függetlenné kell lennie [...] Velem rendelkezhetik az Isten akármiként az életben, bocsáthat reám szenvedést, bocsáthatja reám a verpadot [...] a bűrökpoharat vagy a száműzetést, de egyet nem bocsáthat reám soha – azt, hogy én valaha az ausztriai háznak alattvalója legyek [...] Ha valaha ezen ház Magyarország fölött uralkodnék, nem találkozhatnék bíró az országban, ki a gyilkost, a rablót, a tolvajt, a gyújtogatót büntetni merje, midőn a trónuson ül a rabló, gyújtogató, gyilkos és tolvaj.”²¹

Ezután véres időszak következik. Június közepén közel kétszázezer orosz tör be az országba, a magyar vezetés képtelen a tartós ellenállásra kellő létszámú fegyveres erőt állítani. A két nagyhatalom összefogása megpecsételi a szabadságharc sorsát. Kossuth a reménytelen helyzetben, 1849. augusztus 11-én a polgári és katonai hatalmat Görgeyre hagyja, aki rá két napra, fel-dunai seregével feltétel nélkül teszi le a fegyvert Világosnál; Kossuth pedig kíséretével elhagyja az országot. Ekkor még nem sejti, hogy negyvenöt évi emigráció vár rá. Menekülését Kmety György és hadteste biztosítja. Az a Kmety, aki szűk két hónappal előtte még pályafutásának legfényesebb győzelmét aratja Csornánál, és aki hamarosan már Iszmail néven a török hadsereget erősíti, ám

a közhiedelemmel ellentétben nem tér át az iszlám hitre, élete végéig megmarad kereszténynek, evangélikusnak.²² Kossuth augusztus közepén lép török földre, hátra van fésülve a haja, le van vágva a szakálla, a menekült katonák nem ismerik fel, a tábornokok nem engedelmeskednek neki. Bem és Perczel is gyávának nevezi. De mindezek ellenére az exkormányzóelnök kezében akarja tartani az emigrációt, mert azt szeretné, hogyha ebből az emigrációból egy ütőképes, egységes dolog lenne, s – Katona Tamás (1932–2013) történész szavaival élve – nem pedig egy kisszerű, veszekedő „hólyagok” gyülekezetévé silányuló valami. S Kossuth megszervezi – és fontos elmondani róla, hogy üres zsebbel hagyja el Magyarországot. Pedig ott lehetett volna az egész magyar kincstár a zsebében. Akkor még tisztességes világ volt...²³

Előbb Vidinben, Sumlában, majd Kütahyában él, egészen addig, amíg – az amerikai kongresszus határozata nyomán – 1851. szeptember 11-én egy amerikai hadihajó fel nem veszi fedélzetére. Anglia, majd Amerika lesz nagy visszhangot kiváltó előadókörútjainak állomása. 1859-ben alapítja meg Párizsban az emigráns magyar kormányt Magyar Nemzeti Igazgatóság néven, kidolgozza egy egyenrangú, a dunai népek demokratikus államszövetségének, a Dunai Konföderációnak a tervét, határozottan fellép a kiegyezés ellen. Jóságát „Cassandra-levelében” a „jogfeladások sikamlós meredélyéről” az Ausztriával kötendő reális unió előestéjén, Párizsban 1867. május 22-én keltezi Deák Ferenchez: „Magyarország mindazon magasabb attribútumból kivetkőztetettik, amelyek egy országnak állami titulust adnak [...] S a legfontosabb ügyekben idegen avatkozásoktól menten önállólag nem intézkedhetve, idegen érdekek vontató kötelére kerül.”²⁴

A Magyar Országgyűlés korábbi elnöke, Szabad György úgy fogalmaz, hogy Kossuth „a lehetőségek elmulasztását és az általa vesztesjelöltnek tekintett Habsburg-hatalommal kötött kiegyezést – átmenetinek minősített megszilárdulása ellenére – végzetesnek ítélte, s a magyarságnak az együttélő és a szomszédos népekkel való megegyezést ajánlotta. Üzeneteinek a végnapig meg nem szakadó sorozatával a nemzeti és demokratikus törekvések egybeötvözését és az arra alapozandó független Magyarország helyreállításának követelményét kívánta és tudta ébren tartani.”²⁵

Haláláig szinte remeteként él Torinóban, s még ha félvakon is, fáradhatatlan, aktív, ír, vitatkozik, folyamatosan bírál és figyelmeztet, még akkor is, amikor az új honossági törvény következtében 1889-ben elveszíti magyar állampolgárságát. A nemzet nem feledi; magyar városok, falvak tucatjai választják díszpolgárrá, utcákat neveznek el róla, küldöttségek zárandokolnak hozzá. Nyolcvannyolc esztendősen még nagy hatású, nemes csengésű beszédet mond – üzenetül az aradi tizenhármak emlékére, melyet egy fonográf-henger örökít meg az utókornak: „Engem, ki nem borulhatok le a Magyar Golgota porába, engem, október hatodika térdeimre borulva fog hontalanságom remetelakában látni, amint az engem kitagadott Haza felé nyújtva agg karjaimat, a hála hű érzelmeivel áldom a vértanúk szent emlékét, hűségükért a Haza iránt.”²⁶

22 | Katona Tamás–Ráday Mihály: I. m. 23. o., 26. o., 164–165. o.

23 | Katona Tamás nyilatkozata alapján, a Magyar Televízió *Záróra* című műsorából (2010. november 22.). Forrás: <https://www.youtube.com/watch?v=ihy6sdp8KbU> (Letöltés ideje: 2017. április 20.)

24 | Bajcsy-Zsilinszky Endre: *Helyünk és sorsunk Európában*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2008. 241. o.

25 | Szabad György (szerk.): I. m. 13–14. o.

26 | Csorba László: I. m. Lemezmelléklete: Kossuth Lajos hangja – az 1890-ben készült fonográffelvétel digitálisan megtisztított változata. Kossuth Lajos szövegét elmondja: Ráday Imre.

20 | H. Szabó Lajos: *Naplók, versek, levelek a szabadságharc korából*. Magánkiadás. Pápa, 1998. 141. o.

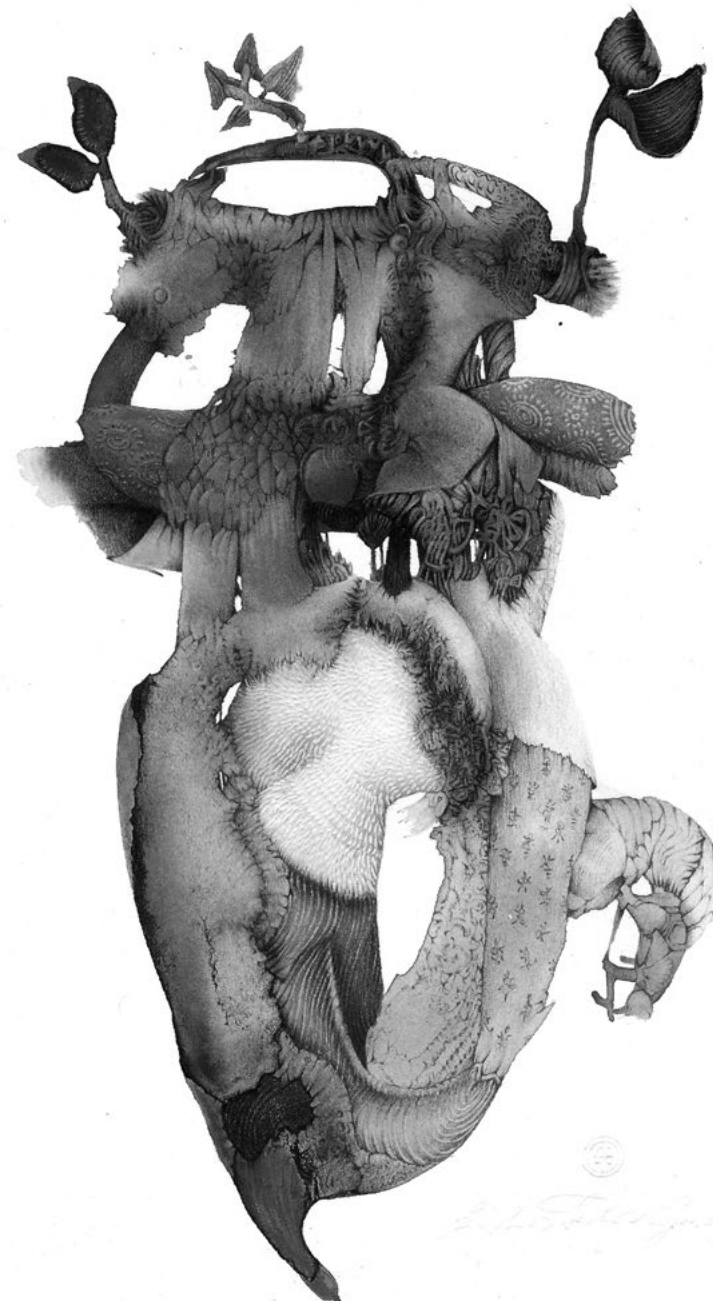
21 | Fekete Sándor: *Kossuth Lajos*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1970. 181–182. o.

1894. március 20-án bekövetkező halála után a nemzeti múzeumbéli ravatalától a Kerepesi úti temetőben kijelölt sírhelyéig közel félmillióan kísérik végső útjára. Száz és száz gondolata közül egyen ma is elmerenghetünk: „Komolyan szólok komoly tárgyokról, szenvedély nélkül; emóciók [indulatok] felkeltése nincs szándékomban, de a magok közt, melyeket elszórogatok, akadhat talán olyan is, a mely nem esik sziklára, hogy elpusztuljon terméstelenül, habár csirázása várthat is magára az időnek járása szerint. Nemzedék száll, nemzedék múlik, alkalom kerül, alkalom merül, a szó elhangzik, de értelme megmarad, ha igaz és egészséges, ha nem az, vesszen mint elvész a szélben a sóhajtás.” (A „magvető” üzenete, 1891. január)²⁷

FELHASZNÁLT ÉS AJÁNLOTT IRODALOM

- ÁCS Tibor: *Kossuth Lajos*. Magyar Honvédség Oktatási és Kulturális Anyagellátó Központ kiadása, Budapest, 1994.
- BAJCSY-ZSILINSZKY Endre: *Helyünk és sorsunk Európában*. Kairosz Kiadó, Budapest, 2008.
- BÁNHÉGYI Ferenc: *Kossuth Lajos azt üzenté...* Apáczai Kiadó, Celldömölk, 2002.
- CSERES Tibor: *Én, Kossuth Lajos*. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2017.
- CSORBA László: *A Kossuth-emigráció fényképeskönyve*. Kossuth Kiadó–Kossuth Nyomda, Budapest, 1994.
- FEKETE Sándor: *Kossuth Lajos*. Móra Ferenc Könyvkiadó, Budapest, 1970.
- KATONA Tamás–RÁDAY Mihály: *Az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei*. I. *Események és helyszínek*. Corvina Kiadó, Budapest, 2013.
- KATONA Tamás–RÁDAY Mihály: *Az 1848/1849-es forradalom és szabadságharc emlékhelyei*. II. *A száműzöttek nyomában*. Corvina Kiadó, Budapest, 2016.
- KERTÉSZ Botond (szerk.): *Kossuth és az egyházak*. Luther Kiadó, Budapest, 2004.
- SZABAD György (szerk.): *Kossuth Lajos üzenetei*. Ikva Könyvkiadó, Budapest, 1994.
- H. SZABÓ Lajos: *Kossuth Lajos Pápa város díszpolgára*. Jókai Mór Városi Könyvtár kiadása, Pápa, 1994.
- H. SZABÓ Lajos: *Naplók, versek, levelek a szabadságharc korából*. Magánkiadás. Pápa, 1998.
- H. SZABÓ Lajos: *A Kárpát-medence negyvennyolcas emlékművei fényképeken és képeslapokon*. Magánkiadás, Pápa, 2008.
- DR. TANKA László–BALÁS Róbert–KOSSÁNYI Miklós–SZEDENITS Jenő (szerk.): *A hit apostola. Dömötör Tibor püspök életútja*. Médiamix Kiadó, Budapest, 2003.
- TÓTH Gyula (szerk.): *Hazám*. Zrínyi Katonai Kiadó–Tankönyvkiadó, Budapest, 1988.
- ZÁVODSZKY Géza–HERMANN Róbert: *Nemzet születik*. Magyar Könyvklub–Helikon Kiadó, Budapest, 1997.

27 | Szabad György (szerk.): I. m. 288. o.

Percegő

BALOGI VIRÁG

Kiút a kamaszkorból

Gergely Edó: *Vadkéken táncoló elefántok* (Ábel, 2016)

Pattanások, hirtelen megnyúlt végtagok, lázadás és hormoncunami: ezek a szavak ugranak be legtöbbünknek elsőre, ha a kamaszkorról van szó. Ki ne emlékezne erre a rapszodikus hangulatváltozásokkal, romantikus ábrándokkal, külső és belső elvárásokkal terhelt időszakra?

Sokan éreztük úgy akkoriban, hogy beledobtak minket a lét tengerébe, mi meg csak kétségbeesve kapálózunk, hogy alá ne merüljünk, le ne húzzon minket az a nagy, ijesztő és ismeretlen valami, amit életnek hívnak.

Nilván nem mindenkinek volt sanyarú élmény a felnőtté válás, Tolsztoj után szabadon kijelenthetjük, hogy a boldog kamaszok mind hasonlóak egymáshoz, minden boldogtalan kamasz a maga módján az. Gergely Edó *Vadkéken táncoló elefántok* című kötetében saját kamaszkori (és későbbi) megélésein keresztül mutat utat a mai fiataloknak: őszintén megosztja, mi volt számára a legnehezebb, s hogyan emelkedett felül kínos vagy kínzó állapotokon, helyzeteken. Nem patronál, nem tanácsot ad, csupán együtt érez és mesél: bájos humorral, ízes tájnyelven, tündérnyelven. A sebeket tündérporral hinti meg, nem sóval dörzsöli be, így a kamaszkori lelki sérüléseket fájdalommentes elsősegélyben részesíti, ahogy például a *Különleges bánásmód* című írásában: „Kezdheted azzal, például, hogy azt nyújtod a másiknak, amit te szeretnél kapni, és előbb-utóbb te is ezt fogod visszakapni, lehet, hogy nem ugyanattól a személytől, sőt, nagy valószínűséggel nem ugyanattól, de pont ettől az érdekes áramlástól lesz az élet színes, fényes, izgalmas kaland.”

Különös kapszulája életünknek ez a (jó esetben csak pár évig tartó) időszak: nincs már meg benne a mindenség emlékezete, homályba vész a szabad képzelet gyermeki játékosága, kihűl az ósbizalom testet és lelket melengető ölelése. Viszont vannak a transzformációt alakító ellentétes energiák, amelyek hol táplálják, hol kioltják egymást, és amelyek mentén egyszerre kell elszakadni és kapcsolódni, felnőni és gyermeknek maradni, szót fogadni és önállósulni.

Az *Új cipőben új földrészek felé* című írásban arról mesél, hogy milyen sokat számít, ha a szülők megbíznak a gyermekeikben, ha az ő életüket érintő fontos vagy kevésbé fontos eseményekről saját maguk rendelkezhetnek, s ez a kondicionáltság milyen jól jön később, felnőttkorban, amikor az igazán fontos döntéseket kell meghoznunk. Másutt arra hív, hogy nyugodtan ajándékozzuk meg magunkat, azután önbizalmat, önbecsülést épít, szorgalmazza, hogy hallgassunk bátran megérzéseinkre, hogyan kezeljük szorongásainkat és a hirtelen ránk törő melankóliát, valamint biztat, hogy ne féljünk „hibázni”.

A lelki masszázson kívül ízelítőt kapunk a nyolcvanas évek erdélyi diákvilágának hangulatából, és megtanulhatunk jó pár kifejezést, amelyet a kamaszok akkoriban használtak: ziccer, szimpi, lici, kukuj. Átéltethetjük, milyen lehetett egy falusi gyereknek a városba, majd a felnőttnek „otthonról” külföldre kerülni. Gyermekből felnőttbe, felnőttből

gyermekbe vált, s ezzel a különös dinamikával hipnotizálja az olvasót. Felnőttként kezeli a tizenéveseket, de egyúttal megszólítja a felnőttben élő kamaszt is. Éppen ezért ajánlom ezen írásokat felnőtteknek is, nem is feltétlenül csak a szülőknek, hanem mindenkinek, aki tudatosan él, és magára ismer ezekben az emberi történetekben, és nem rest egy kis lelki nagytakarítást végezni, helyre tenni magában az elmozdult puzzle-darabkákat.

Kicsit olyan is ez a könyvecske, mint egy térkép: nem csupán útbaigazít, hanem eltehetjük későbbre is, mert olyan jólesik elővenni olykor, és böngészni, visszarévedni: milyen sok helyen megfordultunk már, s mennyi minden egyebet is tartogat még a nagyvilág számunkra.

A közvetlen hangvételű, kedves történetekhez könnyű kapcsolódni: mintha csak az író nő családi fotóalbumát nézegetnénk, s hallgatnánk, melyik képhez milyen sztori kapcsolódik. Gergely Edó úgy rántja be az olvasót az elefántkörtáncba, hogy az szinte észre sem veszi. Hiszen nem is tudta magáról, hogy elefánt, s hogy tud táncolni, pláne hogy vadkéken... de végül nem tehet mást, belátja: ő is éppoly különleges, mint bárki más, táncolni pedig jó, mert úgy szabadít fel, hogy közben összeköt.

GERGELY EDŐ

Vadkéken táncoló elefántok

(részlet)

Tizenkét-tizenhárom évesen vesztem meg, mert mindig mehetnékem volt, és nem mindig tehettem. Meg voltam győződve arról, hogy akkor történnek a legvagányabb dolgok, akkor vannak a legjobb bulik, akkor lesz kint a szimpim is (mi így hívtuk azokat a fiúkat, akik tetszettek nekünk, most nem tudom, hogy hívják őket), amikor engem nem engednek a szüleim. Másnap vissza is igazolták azok, akiket általában mindig engedtek, hogy valóban, fergeteges volt a buli, a jókedv, és Ikszipzilonzé már megint mit csinált, hogy mindenki milyen sokat kellett kacagjon. A szimpi is ott volt, egyedül, vagy éppen valaki csüngött rajta, biztosan azért csünghetett, mert én nem voltam ott. Aztán egy idő után unni kezdtem, hogy mindig minden ugyanolyan. Ugyanoda megyünk, ugyanazt csináljuk, ugyanazok az emberek. Másra kezdtem vágyani, tartalmasabb beszélgetésekre és együttlétekre, és amikor már mehettem volna gyakrabban, nem mentem.

Egy olyan este után, amikor mégis kint voltam én is a bárban, ültünk az asztalnál, ki a söre, ki az üdítője mellett, a fiúk jó hosszasan és szótlanul bámulták a tévét, a lányok kicsit csicseregtek, aztán inkább csak bámultunk mi is ki a fejünkből, én pedig elég gyorsan hazamentem, összefutottunk hárman az utcán, egy fiú, egy lány és én. A fiú, aki szintén kint volt előző este, mondta nagy lelkesen a lánynak, aki nem volt kint, ó, de kár, hogy te nem jöttél ki az este, olyan vagány volt, ott volt Iksz is, és Ipszilon is, sőt, még Ikszipzilonzé is. És olyan, de olyan jó volt! Nézek rá nagy csodálkozva. Azután volt olyan jó, hogy én hazamentem?, kértem kissé zavartan. Nem, közben, míg te is ott voltál. És akkor esett le a tantusz. Hát ez az! Nem maradok le semmiről! Igen, van, hogy néha valóban jól sikerül valami, de elsősorban az én hozzáállásomtól, az egyéni hozzáállástól függ, hogy hogyan élem meg azt a valamit. Ha én már máshol tartok, már másra vágyom, akkor normális az, hogy azt, ami mindenki számára fergeteg, vagy csak fergetegesnek hazudott valami, én üres időpocsékolásnak tartom.

Ezentúl, jó pár évig, nemcsak hogy megkönnyebbültem, hanem élvezettel maradtam otthon a könyveim és saját kis dolgaim között. Nem hiányzott semmi. És már nem szagatott kétfelé az érzés, hogy jó lenne kimenni, ahol zajlik a minden, de otthon is maradni a kis csemegéim között. Teljes figyelmemmel elmerülhettem abban az életszakaszomban, amiben éppen voltam, a tizenhat-tizenhét éves felnőtt fiatal lányéban. Ez pedig egy mély befele fordulás volt, más tartalmak és mélységek keresése, és főleg más barátságoké és ismeretségeké, mint addig. És azóta is folyamatosan megvannak a ciklusaim, hol kiáradok, hol visszahúzódok. Bármelyiket éljem is, megnyugtató érzés, hogy nem maradok le semmiről, így is, úgy is az életem élem, teljesen. Ha így indulsz neki a nyári vakációnak, akkor az egyedül, fagyizás közben megcsemegézett könyv ugyanolyan fergeteges élményt nyújthat, mint a Nagy Nyári Buli, ami mindig olyan vagány, olyan szuper, főleg akkor, amikor te pont nem vagy ott.

Oldalnyi szőtt jelek

Oldalnyi szőtt jelek

Szerzőink

BALOGI Virág 1975-ben született, angoltanár, műfordító.

DEBRECZENY György 1958-ban született Budapesten, könyvtáros. Legutóbbi kötetei: *sötét lesz* (AJ Téka Kiadó, 2017), *szelektív üveghegyeken innen* (Syllabux, 2017).

ERDŐS Virág 1968-ban született Budapesten, költő, író. Számos kötet szerzője, legutóbbi verseskötete *Hátrahagyott versek* címmel jelent meg (Magvető, 2017).

FERDINÁND Zoltán 1980-ban született, Budapesten él. A 100 szóban Budapest tavalyi fordulójában megszerezte második helyezést ért el *A világ legjobb kurvája* című írásával. Jelenleg *Proletármulató* című első kötetén dolgozik.

GULISIO Tímea 1989-ben született Marcaliban, jelenleg Budapesten él, költő, író, festő, performer. Számos kötet szerzője, legutóbbi munkája *Baszorkányok I-II.* címmel jelent meg (Publio, 2017).

HAJÓS Eszter 1990-ben született Budapesten, a Károli Gáspár Református Egyetem Irodalom- és kultúratudomány mesterszakán végzett. Első kötete *Bejárati égbolt* címmel jelent meg (Napkút, 2017).

HENGLÁR Gertrúd 1961-ben született Salgótarjánban, prózaíró. Két novelláskötete jelent meg szerzői kiadásban, utóbbi *Valamikor áprilisban* címmel (2016).

JUHÁSZ Tibor 1992-ben született Salgótarjánban. 2012 óta publikál, első kötete 2015-ben jelent meg az *Apokrif* irodalmi folyóirat és a FISZ közös gondozásában, *Ez nem az a környék* címmel. 2017-ben Móricz Zsigmond irodalmi alkotói ösztöndíjban részesült. Jelenleg a Debreceni Egyetem hallgatója. A *KULter.hu* és a *Szkholion* szerkesztője.

KARIKÓ Szabolcs 1978-ban született, képzőművész, a lap címlapgrafikusa. Jelenleg Párizsban él, szabadúszó grafikus.

KERECSENYI Zoltán 1984-ben született Pápán, szociálpedagógus, újságíró, helytörténet-kutató.

KIRÁLY Eszter Budapesten született 1988-ban. Kollégiumi nevelő értelmi fogyatékos gyermekek diákotthonában, és szerkesztőként is dolgozik. Verseinek egy részét egy blogon teszi közzé, ha közzéteszi.

KIS Mónika 1982-ben született Budapesten, jelenleg Makón él. A Metropolitan Egyetem írásművészet szakára jár. Önálló kötete még nincs, saját blogoldalán publikál, de idén nyáron két antológiában is helyet kapnak a prózái, a *Szörös Kőben* pedig év elején esszéje jelent meg.

NYIRÁN Ferenc 1951-ben született Debrecenben, költő. Számos folyóiratban publikál verseket és könyvkritikákat. Első verseskötete *Apróságok kicsiny tárháza* címmel jelent meg (Műút-könyvek, 2016).

ORAVECZ Péter 1977-ben született Budapesten. Költő, zenész, újságíró, szerkesztő; legutóbb *Tigrisfogat* címmel verseskötete jelent meg (L'Harmattan, 2015).

POTÓZKY László 1988-ban született Csíkszeredában, Budapesten él. Legutóbbi kötete: *Éles* (Magvető, 2015). *Égéstermék* című regénye idén ősszel jelenik meg.

SEBŐK György 1992-ben született Debrecenben, zenetanár, zeneszerző, csoportterapeuta. Verseit több alkalommal közlötték hazai nyomtatott és online folyóiratok.

SÓS Dóra 1989-ben született Pécsen. A legfrissebb kortárs irodalmi folyóiratokban jelennek meg szövegei a költészet, a próza és a vizuális költészet területéről. Első kötete *A lexiák nyomában. Experimentálisizmus és hypertextualitás Tamkó Sírátó Károly műveiben* címmel jelent meg (Képirás Művészeti Alapítvány, 2014).

G. SZABÓ Sarolta 1992-ben született Budapesten. A Károli Gáspár Református Egyetem kommunikáció és médiatudomány szakának elvégzése után jelenleg az ELTE magyar szakán tanul. Az újságírás mellett kulturális programszervezőként dolgozik.

SZARKA Fedor Guido 1974-ben született Szentesen. Képgrafikus-művész, képzőművész.

TALLÉR Edina 1971-ben született Kiskunhalason, író, újságíró, drámaíró. Számos próza- és drámakötet szerzője, legutóbbi drámakötete *A negyvenkettedik széken ülő nő* címmel jelent meg (Kalligram, 2016).

TILLMANN József 1957-ben született Bonyhádon, filozófus, fő területe a művészetfilozófia. A Moholy-Nagy Művészeti Egyetem Doktori Iskola vezetője. Számos kötet szerzője.

TÓTH Kinga 1983-ban született Sárváron, költő, illusztrátor, zenész, tanár. Verseskötetei után első prózakötete *Holdvilágképek* címmel jelent meg (Magvető, 2017).

UGHY Szabina 1985-ben született Ajkán, költő, író. Legutóbbi verseskötete *Séták peremvidéken* címmel jelent meg (Orpheusz, 2015).

VÖRÖS Anna 1995-ben született Pécsen. Írásait eddig a *Vigilia*, a *Magyar Napló* és a *Csillagszálló* folyóiratok közlötték. Jelenleg pszichológiát tanul a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen.

WEINER SENNYEY Tibor 1981-ben született Egerben, költő, író, a *DRÓT* főszerkesztője, a *Csillagszálló* irodalmi szerkesztője. Legutóbbi könyvei a *Pihik – válogatott és új versek* és *Az elveszett királyság – 7 esszé* címmel jelentek meg (Pluralica, 2015; Aranymadár Alapítvány, 2015).

ZELEI Bori 1980-ban született Budapesten. Nyelvtanárként és szerkesztő-korrektorként dolgozik. Első novelláskötete *Kevert* címmel jelent meg (L'Harmattan, 2016).